

แบบเรียนภาษาไทยโบราณ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์
Thai Ancient Lessons : Analytical Study

RCIT
Ph
A157

นางสาวจันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์

๑๒๓๘ ข

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน 116962

วัน,เดือน,ปี 21 ส.ย. 2534

รายงานการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากเงินงบประมาณ

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

b. 12330909

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่องวิจัย : แบบเรียนภาษาไทยโบราณ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์
 ผู้วิจัย : นางสาวจันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์
 สถาบัน : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 ปี พ.ศ. : 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะแบบเรียนภาษาไทยโบราณในด้านต่างๆ ทั้ง ไวยากรณ์ที่ปรากฏในแบบเรียนกับหลักไวยากรณ์ไทยในปัจจุบัน การรวบรวมศัพท์เป็นหมวดหมู่ และพิจารณาลักษณะการเรียนการสอนภาษาไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ภูมิปัญญา และสภาพสังคมไทยในสมัยนั้นๆ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ จินตตามณิลบัพพระโหราธิบดี จินตตามณิลบัพพระเจ้าบรมโกศ จินตตามณิลบัพกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ประถม ก กา ประถม ก กา หัดอ่าน ประถมมาลา อักษรนิติ และแบบเรียนหลวง 6 เล่มของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็น ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักไวยากรณ์ไทยทั่วไป ได้แก่ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และวิธีการแต่งคำประพันธ์ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาลักษณะการเรียนการสอนในแบบเรียนภาษาไทยโบราณเล่มต่างๆ ส่วนที่สามคือ ค่านิยมและการสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในแบบเรียน

Research Title : Thai Ancient Lessons : Analytical Study
Researcher : Janjira Jittaviriyapong
Institute : King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Year : 2007

Abstract

The purpose of this research is to study characteristics of ancient Thai lessons in several aspects by comparing to those found in present Thai grammar. The studied characteristics are grammatical usage, vocabulary categorizing and ways of teaching Thai that reflect thought, belief, vision, interlectual and Thai society in that particular period. Data used are ancient Thai lessons: Chindamaneer by Phra Horadhibodi, Chindamaneer in the reign of King Bhoromakhosa, Chindamaneer by KromaluangWongsathiratsanit, Prathom Kor Ka, Prathom Kor Ka reading practice, Prathommala, Aksorniti and six royal lessons by Phraya Sri Sunthorn Vohan (Noi Acharayangkura). Results are divided into three parts. The first part are results relating to general principles of Thai grammar, namely consonants, vowels, tones, punctuation mark usage and poetic composition techniques. In the second part, the results obtained from analyzing the ancient Thai lessons are summarized. The third part presents values and reflection of Thai society and culture which can be found in those ancient Thai lessons.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องแบบเรียนภาษาไทยโบราณ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจและคำแนะนำจากผู้ช่วยศาสตราจารย์อรพิม พงศ์ประยูร อาจารย์ผู้ล่วงลับของผู้วิจัยตั้งแต่เมื่อครั้งยังศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต คำแนะนำที่มีค่าของอาจารย์นั้นเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยระลึกถึงความเมตตาและกรุณาของอาจารย์ที่มีต่อผู้วิจัยด้วยความซาบซึ้งยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ทางภาษาไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาและคณาจารย์ผู้เป็นเจ้าของตำราซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้วิจัยใช้ศึกษาและค้นคว้า จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงลงได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่สนับสนุนเงินงบประมาณสำหรับ โครงการวิจัยนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาภาษาและสังคมทุกท่านที่ช่วยเหลือ แนะนำสิ่งต่างๆแก่ผู้วิจัย

คุณประโยชน์และความดีอันเปรียบเสมือนแสงสว่างแห่งปัญญาของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบให้แก่บุคคลทุกท่านที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนตลอดมา

ฉันทิรา จิตตะวิริยะพงษ์
ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่	จ
1) บทนำ	1
2) ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยโบราณและการศึกษาไทยในอดีต	7
2.2 ประวัติความเป็นมาและเนื้อหาโดยสังเขปของแบบเรียนที่ได้วิเคราะห์	12
2.2.1 จินตมณีฉบับพระโหราธิบดี	12
2.2.2 จินตมณีฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงวงษาธิราชสนิท	12
2.2.3 จินตมณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ	13
2.2.4 ประถม ก กา	13
2.2.5 ประถม ก กาหัดอ่าน	15
2.2.6 ประถมมาลา	16
2.2.7 อักษรนิติ	17
2.2.8 แบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ	17
- ตัวอย่างจากแบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ	17
3) ผลการวิจัย	26
3.1 หลักไวยากรณ์ไทย	26
3.1.1 พยัญชนะ	26
3.1.2 อักษรควบและอักษรนำ	31
3.1.3 การแจกลูกและการผันอักษร	49

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.4 สระ	62
3.1.5 วรรณยุกต์	63
3.1.6 การสอนการแต่งคำประพันธ์ต่างๆ	64
3.2 ลักษณะการเรียนการสอน	72
3.3 ค่านิยมและภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏ	77
3.3.1 สภาพการศึกษาทั่วไป	78
3.3.2 การเริ่มต้นการให้ความสำคัญกับการศึกษา	78
3.3.3 การให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์	79
3.3.4 ความเคารพครู อาจารย์ และความกตัญญูต่อบิดามารดา	82
3.3.5 บทบาทของชนชั้นปกครองกับสังคมไทย	94
3.3.6 การสะท้อนความเชื่อเรื่องบุญ บาปและนรก สวรรค์	95
3.3.7 อิทธิพลภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ	97
3.3.8 วรรณคดีสำคัญที่ปรากฏเป็นเนื้อหาในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ	98
4) การสรุปผลการวิจัย	
1.การสรุปผลการวิจัย	101
1. ความเหมือนและความแตกต่างของแบบเรียนประถม ก กา กับประถม ก กาคัด อ่าน	101
ประถม มาลา กับอักษรนิติ	102
จินตคามณีฉบับพระโหราธิบดีกับฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท	103
จินตคามณีกับมูลบทบรรพกิจ	104
แบบเรียนหลวง 6 เล่ม	105
2. ไวยากรณ์ไทยที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ	106
3. ฉันทลักษณ์และคำประพันธ์ต่างๆที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ	108
4. แบบเรียนภาษาไทยโบราณกับการสั่งสอนจริยธรรมในสังคมไทย	108
2. การนำผลการวิจัยไปใช้	109
3. บทสรุป	110
4. ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก ก	114
ภาคผนวก ข	128

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

แบบเรียนภาษาไทยของกุลบุตรในสมัยก่อนปรากฏหลักฐานเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระนารายณ์ทรงเกรงว่าคนไทยจะหันไปเข้ารับและนิยมฝรั่งจึงมีรับสั่งให้พระโหราธิบดี แต่งจินตานิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2223 เพื่อคนไทยจะได้มีแบบเรียนของตนเอง แบบเรียนหนังสือไทยสมัยอยุธยาที่เหลือตกทอดปรากฏหลักฐานมาถึงปัจจุบันนี้ คือ จินตานิพนธ์ที่พบในหอสมุดแห่งชาติปรากฏว่ามีหลายฉบับอาจมีความแตกต่างไปจากเดิมบ้างเนื่องจากการคัดลอกและจัดพิมพ์ประเภทของหนังสือจินตานิพนธ์มีดังนี้

1. จินตานิพนธ์ เล่ม 1 ได้แก่ ฉบับที่ว่าพระโหราธิบดีแต่ง สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นายธนิต อยู่โพธิ์ ตรวจสอบชำระ
2. จินตานิพนธ์ เล่ม 2 ได้แก่ ฉบับที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงพระนิพนธ์ในปี พ.ศ. 2392 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. บันทึกเรื่องหนังสือจินตานิพนธ์ ของนายธนิต อยู่โพธิ์
4. จินตานิพนธ์ฉบับพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งนายขจร สุขพานิช นำมาจากกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ต้นฉบับหนังสือจินตานิพนธ์ จะกล่าวโดยเนื้อความมีมากมายหลายอย่าง นายธนิต อยู่โพธิ์ได้แบ่งความแตกต่างของเนื้อเรื่อง จำแนกไว้เป็น 4 ประเภท อาจกล่าวโดยสรุปดังนี้

1. จินตานิพนธ์ ฉบับความแปลก คือมีข้อความแปลกจากฉบับอื่น มี 2 ฉบับ คือ ฉบับสมุดไทย คำเส้นรงค์ ที่สมเด็จพระนารายณ์ทรงพระยาตำราจารานุกาภาพประทานให้หอสมุดฯ กับฉบับที่เป็นสมบัติเดิมของหอสมุดฯ
2. จินตานิพนธ์ ฉบับความพ้อง มีหลายเล่มสมุดไทย เป็นของที่หอสมุดฯ ซื้อไว้บ้าง มีผู้บริจาคให้บ้าง มีข้อความส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับฉบับที่ว่าพระโหราธิบดีแต่ง ส่วนข้อที่แตกต่างกันก็มีมากบ้างน้อยบ้างจำแนกไว้เป็น 4 จำพวก คือ

ก. ฉบับลายมือเขียนเก่าที่สุด เป็นสมุดไทยคำเส้นรงค์ มีหลายฉบับหน้าต้นสมุดมีบานแพนกว่า “วัน...คำ..จุลศักราช 1144 ปีขาล จัตวาศก ข้าพระพุทธเจ้า ขุนมหาสิทธิชำระ ข้าพระพุทธเจ้าหมื่น ทิพเทพ ไม้ตรีชูบข้าพระพุทธเจ้าทาน 3 ครั้งฯ” ปีคัดลอกต้นฉบับที่ปรากฏในบานแพนกดตรง กับปี พ.ศ. 2325 อันเป็นปีเสวยราชย์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข. ฉบับนายมหาใจศักดิ์ มี 2 เล่ม เป็นสมุดไทยคำ เล่มหนึ่ง หน้าต้นชุบเส้นทองต่อๆ ไป เขียนเส้นตรง มีชุบเส้นทองบ้างเป็นบางแห่ง เป็นฉบับที่ใช้ในการชำระต้นฉบับพิมพ์ที่ว่าพระโหราธิบดีแต่งนี้ เล่มสอง เป็นสมุดไทยคำ เส้นรงตลอดเล่ม ลำดับเรื่องตอนต้นต้นกับฉบับเล่มหนึ่ง แต่ตอนท้ายแตกต่างกันเล็กน้อย มีโคลงลงท้ายบอกชื่อผู้คัดลอกไว้ดังนี้

“จินตมานุฉินี่	นายมหา
ใจภักทรราชสมยา	เสกให้
ฉลองลักษณะเทียบทานมา	สามฉบับ แล้วพ่อ
เลือกแต่ล้วนควรไว้	สืบสร้างศิษย์สอน”

ค. ฉบับพระยาธิเบศ ฉบับนี้มีส่วนที่แตกต่างกันคือ ขึ้นต้นด้วยร่ายสุภาพและโคลงสุภาพ ตอนท้ายจบด้วยโคลงบอกชื่อผู้คัดลอกดังนี้

“จินตมานุฉินี่	นามพญา
ธิเบศราชสมญา	เสกให้
ฉลองลักษณะเทียบทานมา	สามฉบับแล้วพ่อ
เลือกแต่ล้วนควรไว้	สืบสร้างศิษย์สอน”

ง. ฉบับความสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรส มี 2 เล่ม สมุดไทยเป็นสมุดไทยคำเส้นรง ฉบับนี้ต่างจากฉบับความพ้องอื่นๆ ที่สำคัญคือ มีโคลงและตัวอย่างคำที่ผันด้วยไม้ตรีและไม้จัตวา เป็นตัวอย่างที่เห็น ได้ชัดว่าต่อเติมขึ้นในชั้นหลัง ท้ายสมุดเล่ม 2 ได้เขียนบอกไว้ว่า

“จินตมานุฉินี่ ฉบับสมเด็จพระปรมานุชิต ประดิษฐ์ดัดแปลงแต่งต่อใหม่ท่านเอานามศัพท์วางไว้ณะเบื้องต้น แม้ว่าบุคคลผู้ใดชอบใจอย่างฉบับเดิม ก็พึงลิขิตเขียนนามศัพท์นี้ก่อนแล้วจึงย้อนไปเขียนนมัสการต่อฝ่ายหลัง ดังเราบอกไว้นี้เถิด”

3. จินตมานุฉินี่ฉบับพระนิพนธ์กรมหลวงวงษาราชสนิท ต้นฉบับมีฉบับบริบูรณ์เฉพาะที่เป็นฉบับพิมพ์รวมของหมอมสมิธ บางคอแหลม โดยปรากฏอยู่ในตอนท้ายของฉบับพิมพ์ กรมหลวงวงษาราชสนิท ทรงพระนิพนธ์เขียนแบบจินตมานุฉินี่ของเก่า เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรารภถึงพระเจ้าลูกยาเธอชั้นเล็กซึ่งทรงพระเจริญขึ้นโดยมากมีพระประสงค์จะให้ทรงศึกษาวิทยาการ บางทีจะได้ทรงแสดงพระราชประสงค์นั้นแก่กรมหลวงวงษาราชสนิท จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์จินตมานุฉินี่เล่ม 2 ขึ้น รวมเวลาตั้งแต่ทรงพระราชปรารภรวมเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2329 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2392 ราว 6 เดือนเศษ กรมหลวงวงษาราชสนิททรงอ้างไว้ในโคลงพระนิพนธ์ว่า เป็นศิษย์สมเด็จฯ กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้แต่งจินตมานุฉินี่ขึ้นเป็นการแต่งซ้อนของเก่าที่เคยมีอยู่ก่อนแล้ว โดยลำดับเล่มของพระองค์เป็นเล่ม 2 ดังกล่าวไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“จิ้งรีจรเรชชร้อน	สารศรี นีธา
เสนอชื่อจินตามณี	ตั้งแก้ว
จักรพรรดิทุกสิ่งนี้	ประสงศ์เสร็จ นีกนา
เติมเล่มสองตรงแล้ว	ถึถ้วนขบวรกล”

4. จินตามณี ฉบับพิมพ์ของหมอบรัดเล เป็นฉบับตำราวมใหญ่ คือ รวมตำราแบบเรียนภาษาไทยหลายเล่มมาพิมพ์ไว้ด้วยกัน เช่น ประถม ก.กา แจกถูก จินตามณี ประถมมาลา และปทานุกรมนอกจากนี้ยังได้แทรกเรื่องคำอธิบายต่างๆ แม้กระทั่งราชาศัพท์และเครื่องหมายวรรคตอนในภาษาอังกฤษ จินตามณีฉบับของหมอบรัดเลนี้ต่อมาโรงพิมพ์พานิชสุภผลได้นำมาพิมพ์จำหน่ายอีก

ส่วนในสมัยกรุงธนบุรีนี้มีระยะเวลาสั้นมาก (พ.ศ.2310-2325) แบบเรียนคงใช้จินตามณีเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ศูนย์กลางการศึกษายังคงเป็นวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้สั่งสอนเช่นเดิม ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจัดเป็นการเล่าเรียนแบบไม่มีแบบแผน (Informal Education) เช่นเดิม สภาพการศึกษา ยังไม่มีแบบแผนหรือตำรา สอนกันไปตามความรู้ของพระสงฆ์ซึ่งกุลบุตรที่ศึกษาอาจได้รับวิชาไม่เสมอกัน แต่อย่างไรก็ตามยังปรากฏแบบเรียนต่างๆ ที่เป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านที่ร้ายให้การศึกษาแก่นั้นแพร่หลายขึ้นดังนี้

1. หนังสือประถม ก กา

หนังสือเล่มนี้ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าใครเป็นผู้แต่ง และแต่งในสมัยใด เป็นแต่สันนิษฐานกันจากภาษาที่ใช้ว่าน่าจะแต่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือ 2 เล่มรวมกันอยู่ เล่มแรกเรียกว่าหนังสือประถม กข. ก กา และเล่มหลังเรียกว่าประถม ก กา หัดอ่าน

2. หนังสือประถม ก กา หัดอ่าน

เนื้อหาประกอบด้วยคำอ่านมาตราตัวสะกดตั้งแต่ ก ข ก กา จนถึง เกย อักษรนำและคำควบกล้ำ ส่วนสุดท้ายเป็นคำสั่งสอนเรื่องความประพฤติการเรียนหนังสือวิชาความรู้และอาชีพ มีการยกนิทานมาเล่าเป็นตัวอย่างและสอนมาตรการนับในที่สุด

แบบเรียนแต่งเป็นคำประพันธ์ทั้งเล่ม ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้คือ กาพย์ฉบับ กาพย์ยานี และกาพย์สุรางคนางค์

3. หนังสือประถมมาลา

ผู้แต่ง คือ พระเทพโมฬี (ผู้) วัดราชบูรณะ กวีในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าแต่งขึ้นเมื่อใด หนังสือเล่มนี้แต่งเป็นคำประพันธ์ตลอดทั้งเล่ม ผู้แต่งใช้มาตราตัวสะกดเป็นหลัก

เนื้อหาความรู้เรื่องลักษณะภาษาไทยสอดแทรกอยู่ในมาตราต่างๆ ทุกๆ มาตราจะต้องเริ่มจากการ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บอกถึงตัวละครในมาตรานั้นๆ คำศัพท์และเนื้อหาลักษณะภาษาไทย ตัวอย่างเช่น มาตราแม่ ก ข ก กา สอนเรื่องสระ 13 ตัว มาตราแม่ กน สอนเรื่องวรรณยุกต์และเครื่องหมายต่างๆ มาตราแม่ กง สอนเรื่องไทรยางศ์ การผันอักษรและอักษรนำ มาตราแม่ กก สอนเรื่องการใช้วรรณยุกต์กับคำตาย มาตราแม่ กม สอนศัพท์ไม่มีว่น 20 คำและไม่มีलय 80 คำ และมาตราแม่ เกย สอนคำตายและอักษรเลข เป็นต้น เมื่อหมดเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะภาษาไทยแล้วก็เป็นเรื่องของลักษณะภาษาบาลี (บาฬี) เนื้อหาส่วนสุดท้ายของแบบเรียนคือ เรื่องการแต่งโคลงมีคำอธิบายกำหนด คณะของโคลง ลักษณะของโคลงกระทู้ และโคลงชนิดต่างๆ เช่น โคลงตรีเพชประดับ โคลงกลบทและโคลงจัตวาทัศนีย์ เป็นต้น

4. หนังสืออักษรนิติ

ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้คือ พระอมราภิกษิต (เกิด อมโร) เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส แม้จะไม่ทราบกำหนดเวลาแต่งแน่ชัด แต่ก็สันนิษฐานว่าคงจะอยู่ในราวรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลักษณะของแบบเรียน แบบเรียนเล่มนี้เป็นความเรียงร้อยแก้ว ผู้เขียนให้ความสำคัญกับความชัดเจนด้วยอักษรวิธี และมีลักษณะการให้คำอธิบายต่างไปจากแบบเรียนเล่มอื่นๆ เห็นได้ชัดจากการสอนเรื่องการผันอักษร ซึ่งแบ่งเป็น ไตรยางศ์และแสดงความสัมพันธ์ของเสียงกับคำที่ใช้ในภาษาดังนี้ ขาแข็ง-ขาจิง-ขาพเจ้า การให้คำอธิบายมาตราตัวละครก็เช่นเดียวกัน มีคำอธิบายพยัญชนะที่ใช้เป็นตัวละครในมาตราต่างๆ และรวบรวมคำศัพท์ที่ใช้กันอยู่พร้อมทั้งคำแปลไว้ด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกในพระบรมมหาราชวัง (พ.ศ. 2414) พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้แต่งหนังสือแบบเรียนหลวงขึ้นถือเป็นแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นชุดแรกที่เรียบเรียงอย่างมีแบบแผนแบบเรียนชุดนี้มี 6 เล่ม ดังนี้

1. มุลบทบรรพกิจ

มุลบทบรรพกิจเป็นหนังสือเรียนที่สอนนักเรียนที่เริ่มเรียนหนังสือไทย ได้เรียงลำดับความรู้ตั้งแต่ง่ายไปหายาก เริ่มตั้งแต่ สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ เครื่องหมายต่างๆ หัดประสมคำ แจกดูมาตรา (แม่) ทั้งเก้า การผันวรรณยุกต์ มีกาพย์พระไชยสุริยาแทรกอยู่ในการแจกแม่หนึ่งๆ เป็นการเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือได้คล่องแคล่ว และยังสอนเกี่ยวกับการนับเลข มาตราซัง ตวง วัด การนับวัน เดือน ปี ฤดู ต่างๆ ทิศทั้งแปด เป็นต้น

2. วาหนิตินิกร

เรื่องนี้เป็นเรื่องผันอักษรนำ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ อักษรสูงนำ อักษรต่ำพวกหนึ่งและอักษรกลางนำอักษรต่ำอีกพวกหนึ่ง

ตอนที่ 1 อักษรสูงนำอักษรต่ำ แจกลูกทุกแม่ ทีละแม่ เช่น ข นำ ง ฉ นำ ง ถ นำ ง เมื่อจบแต่ละแม่จึงได้รวบรวมคำที่มีที่ใช้ไว้เป็นพวกๆ เช่น คำว่า ขนม ฉนง ถนง เป็นต้น ส่วน ห นำ อักษรต่ำมีลักษณะแตกต่างจากที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ ไม่ต้องอ่านออกเสียงประวิสรรชนีย์แจกได้ทุกแม่ เช่น คำว่า เหงา หล้า หนาว หมา หรือ เป็นต้น

ตอนที่ 2 อักษรกลางนำอักษรต่ำ แจกลูกเช่นเดียวกับตอนที่ 1 ส่วนใหญ่ออกเสียงประวิสรรชนีย์ เช่น คำว่า กนก, กมท, จมูก มีบางคำที่ออกเสียงพยางค์เดียว คือ อย่า อยู่ อย่าง อยาก

3. อักษรประโยค

สองอักษรผสมร่วมสระตัวเดียวกัน เรียกว่า อักษรประโยค โดยคำตัวอักษรที่ 2 คือ ร หรือ ล หรือ ว เป็นตัวประโยค นำมาควบเข้ากับอักษรที่จะควบได้ แล้วนำมาแจกลูกทุกแม่ อักษรกลางที่ควบกล้ำกับ ร ล ว ได้มี 4 ตัว ได้แก่ ก จ ต ป และ อักษรต่ำที่ควบกล้ำกับ ร ล ว ได้มี 3 ตัว ได้แก่ ค ห พ ตัวอย่างคำ ได้แก่ กราบ กลับ กว่า กวัดแกว่ง เจริญ จริง จรูญ ความ ควาย คลีคลาย เป็นต้น ตอนท้ายเล่มได้มีการใช้คำ กับ แก่ แด่ ต่อ

4. สังกโยคพิธาน

เรื่องนี้ว่าด้วยตัวสะกดที่ไม่ตรงแม่ 4 แม่ (กน กก กค กบ) โดยมากมาจากคำบาลีได้แยกไว้เป็นพวกๆ อย่างละเอียด

แม่กน มีตัวอักษร 6 ตัวเป็นตัวสะกดได้แก่ ญ ฉ น ร ล พ

แม่กก มีตัวอักษร 6 ตัว เป็นตัวสะกดได้แก่ ก ข ข ค ต ม

แม่กค มีตัวอักษร 13 ตัว เป็นตัวสะกดได้แก่ จ ฉ ช ซ ฉ ศ ษ ส ฏ ฐ ฑ ฒ ต ถ ท ธ

แม่กบ มีตัวอักษร 7 ตัว เป็นตัวสะกดได้แก่ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ

5. ไวพจน์พิจารณ์

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ว่าด้วยถ้อยคำที่เขียนต่างกัน แต่ออกเสียงเหมือนกัน ความหมายต่างกัน และรวมทั้งคำที่เขียนต่างกัน ออกเสียงสั้นบ้าง ยาวบ้าง รวบรวมไว้เป็นพวกๆ เรียกว่า ปะ กระ ณะ ไวพจน์ เช่น เภา ด้วยเล็บ-เตี้ยกวาว มือเท้า-เท้าแขน ต่อจากนั้นจึงเป็นการรวบรวมคำที่สะกดต่างกัน ออกเสียงเหมือนกัน ความหมายต่างกัน เลือกลงเฉพาะคำที่ออกเสียงเหมือนกันทั้งหมด 23 ไวพจน์ ตั้งแต่ กอ ไวพจน์ ถึง ออ ไวพจน์

6. พิศาลการ์นต์ เรื่องนี้เกี่ยวกับถ้อยคำที่มีเครื่องหมาย ทัณฑฆาต (์) บนตัวอักษรข้างท้ายคำที่ไม่ต้องการออกเสียง อักษรนั้นไม่ใช้ตัวสะกดทั้งนี้เพื่อคงรูปคำที่มาจากบาลีสันสกฤต และภาษาอื่นๆ อีกบ้างเรียงตามลำดับ ก การ์นต์ ถึง ห การ์นต์ รวม 25 การ์นต์ ดังตัวอย่าง

ป การ์นต์ ได้แก่ คำว่า พระทรงศิลปี ฐนุศิลปี แสนกัลป์

ร การ์นต์ ได้แก่ คำว่า วรจักร นำเบอร์ สิงคโปร์ ออฟฟิเซอร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังมีคำที่เขียนด้วยไม้ตรี จัตวา ใต้คู่ และการใช้เครื่องหมายบางชนิด เช่น ตินกา (*) ใช้สำหรับเครื่องหมายอักษรที่เขียนตก

แบบเรียนภาษาไทยโบราณทั้งหมดตั้งแต่จินตตามณีฉบับพระโหราธิบดีจนถึงพิศาลการณ์นี้ได้มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายถึงวิวัฒนาการต่างๆ เป็นอันมาก แต่การศึกษานั้นมุ่งเพียงการพิจารณาความเหมือนและแตกต่างของแบบเรียนภาษาไทยว่ามีอย่างไรบ้างแต่ละเล่มมีเนื้อหาและมุ่งสอนกฏบุตรให้มีความรู้เบื้องต้นทางภาษาไทยในเรื่องต่างๆ เช่น การสะกดคำ การประสมตัวอักษรและการเขียนร้อยกรอง เป็นต้น

แต่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาถึงระบบไวยากรณ์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณกับไวยากรณ์ไทยในปัจจุบัน โดยพิจารณาตามแนวภาษาศาสตร์ในเรื่องต่างๆ เช่น สัทศาสตร์ วรรคศาสตร์ เป็นต้น หรือการรวบรวมโบราณศัพท์ต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามที่ปรากฏตลอดจนพิจารณาถึงลักษณะการเรียนการสอนและวิธีการสอนภาษาไทยในรูปแบบที่ต่างๆ กันในไวยากรณ์เรื่องเดียวกับของโบราณจารย์ ซึ่งจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ภูมิปัญญาและสภาพสังคมไทยในสมัยนั้นๆ ได้โดยศึกษาผ่านแบบเรียนภาษาไทยเหล่านี้ ปัจจุบันจึงเห็นว่าการศึกษาและวิจัยลักษณะดังกล่าวจะทำให้ได้รับความรู้ในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น และแสดงความสามารถของโบราณจารย์ที่ได้สั่งสอนภาษาไทยให้คงอยู่ได้จนปัจจุบันแม้ว่าในสมัยนั้นจะขาดแคลนซึ่งตำราที่สมบูรณ์และครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ก็ตาม

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรม

เนื้อหาของบทที่ 2 นี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 หนังสือและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาเอาไว้เกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทย โบราณและระบบการศึกษาไทยในอดีตและส่วนที่ 2 ประวัติความเป็นมา เนื้อหาโดยสังเขปของหนังสือแบบเรียนภาษาไทยโบราณเล่มต่างๆที่ได้ศึกษาวิเคราะห์

2.1 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยโบราณและระบบการศึกษาไทยในอดีต

ธีระ นุชเปี่ยมและคณะ (2549) ได้วิจัยศึกษาภาพรวมการศึกษากำเนิดและพัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาไทยในช่วงสมัยต่างๆ โดยกล่าวถึงระบบการศึกษาในสมัยโบราณของไทยเอาไว้ว่าการศึกษแบบดั้งเดิมของไทยผูกพันใกล้ชิดกับศาสนา และการศึกษาในระดับสูงนอกจากจะได้แก่การศึกษาสำหรับเจ้านายชั้นสูง ก็คือการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ เมื่อมีการรับแบบแผนการศึกษาสมัยใหม่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทบาทของ “วัด” ในการให้การศึกษาแก่กุลบุตรและการจัดการศึกษาด้านปริยัติธรรมก็ค่อยๆ ลดน้อยลงไป การศึกษามุ่งเน้นไปใน “ทางโลก” นั่นคือ เพื่อสนองความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านต่างๆมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันอุดมศึกษาไทยพัฒนามายาวไกลนับตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งสถาบันชั้นสูงขึ้นในประเทศไทย การก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ ขึ้นใน พ.ศ. 2430 นับเป็นจุดเริ่มต้นของอุดมศึกษาไทย การศึกษาชั้นสูงของไทยที่ผูกพันกับศาสนามีมาแต่สมัยโบราณ และวิวัฒนาการสืบต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แม้เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาด้วยการรับเอาการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาในประเทศไทยแล้ว การศึกษาด้านศาสนาที่ยังคงอยู่อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วการศึกษายังอยู่ในวงจำกัด และเฉพาะเพศชายเท่านั้นที่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน การศึกษาไทยก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานที่มีมาแต่ครั้งสุโขทัย ศิลจารีกรัฟพูนรามคำแหงกล่าวถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชน ซึ่งก็คงจะเน้นในเรื่องศาสนาและศีลธรรม ผู้ถ่ายทอดความรู้คือ พ่ขุนรามคำแหง พราหมณ์ พระภิกษุ และนักปราชญ์ราชบัณฑิตเมื่อถึงสมัยอยุธยาการศึกษายังคงผูกพันอยู่กับสถาบันศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง การเรียนมุ่งไปที่การอ่าน การเขียน และวิชาคำนวณ ควบคู่ไปกับวิชาศีลธรรมและภาษามคธ หากต้องการจะเรียนให้สูงขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น โหราศาสตร์ คณิตศาสตร์ การแพทย์ และวิชาช่างต่างๆ ก็จะต้องชวนขวายเป็นสืบเสาะหาอาจารย์เรียนเป็นพิเศษ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการเรียนวิชาชั้นสูง เช่น พงศาวดาร กฎหมาย และศาสตร์อื่นๆ การศึกษาเล่าเรียนวิชาชั้นสูงเหล่านี้คงจะจำกัดอยู่แต่ในบรรดาขุนนางและเจ้านายชั้นสูงในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ศาสนาได้รับการอุปถัมภ์และ

เอกสารที่บรรดาขุนนางและเจ้านายชั้นสูงในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ศาสนาได้รับการอุปถัมภ์และ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำนุบำรุงเป็นพิเศษพระองค์ทรงออกผนวชและและโปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันแปลและแต่งคำประพันธ์“มหาชาติคำหลวง” ขึ้นเมื่อคราวฉลองพระศรีมหาธาตุเมืองพิษณุโลก ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (หรือใกล้เคียงกัน) มีการจัดระบบการสอบพระปริยัติธรรมกำหนดระดับความรู้เป็น 3 ชั้น คือ เปรียญเอก มีความรู้สอบไล่ได้พระสูตร พระวินัย และพระปรมัตถ์ เปรียญโทสอบได้เพียงพระสูตรและพระวินัย และเปรียญตรีสอบได้แต่พระสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมมิได้เป็นเพียงการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้แตกฉานในพระไตรปิฎกเท่านั้นหากแต่ถือเป็นการศึกษาชั้นสูงของชาติในสมัยนั้นด้วย เพราะตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นต้นมา ผู้ที่จะเป็นขุนนางมียศบรรดาศักดิ์จะต้องเป็นผู้ที่ได้บวชเรียนแล้วในส่วนของการศึกษาโดยทั่วไปนั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้พระโหราธิบดี แต่งแบบเรียน “จินดามณี” ซึ่งถือกันว่าเป็นตำราเรียนเล่มแรกของไทย ตำราเรียนเล่มนี้ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์มีการแต่ง “จินดามณี” เล่ม 2 โดยกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ใช้กันต่อมาจนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนั้น การเข้ามาติดต่อของชาวต่างชาติ ทั้งตะวันตกและเอเชีย ได้นำเอาความรู้และศิลปะวิทยาการต่างๆ ตลอดจนคริสต์ศาสนาเข้ามาด้วย คนไทยสมัยอยุธยาจึงได้รับความรู้และศิลปะวิทยาการเหล่านั้นไว้ได้มากพอสมควร เช่นภาษาต่างประเทศ การประปา การหล่อปืนไฟ การใช้ปืนใหญ่ การฝึกทหารตามแบบตะวันตก ดาราศาสตร์ และสถาปัตยกรรม เป็นต้น โรงเรียนแห่งแรกมีหลักฐานว่าได้ก่อตั้งขึ้นในสมัยอยุธยา เป็นโรงเรียนในคริสต์ศาสนาก่อตั้ง โดยบาทหลวงเยซูอิต De Valguanera ใน พ.ศ. 2199 โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนั้น มีบาทหลวง 4 ท่าน และภราดาอีก 1 คน เป็นผู้สอน นอกจากการดำเนินงานด้านการศึกษาของคณะเยซูอิตดังกล่าวแล้ว ในช่วง พ.ศ. 2208-2209 คณะมิชชันนารีฝรั่งเศส ได้ก่อตั้ง “Saint Joseph Campus” ประกอบด้วยสำนักงานของบาทหลวงที่เป็นหัวหน้าคณะ ที่พักของบาทหลวง สถานที่พักรับรองพระในคริสต์ศาสนาที่เดินทางมาเยือน โบสถ์ และโรงเรียนสามเณร (seminary) ซึ่งเรียกว่า “วิทยาลัย” (college) การจัดการศึกษาสมัยธนบุรียังเป็นแบบเดียวกับสมัยอยุธยา คือ อาศัยวัดและพระสงฆ์เป็นแหล่งเรียนรู้และให้การศึกษา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้สร้างวัดและแสวงหาพระสงฆ์ที่มีคุณธรรมและความรู้มาตั้งเป็นพระราชาคณะและเจ้าอาวาส เพื่อให้ความรู้ด้านพระปริยัติธรรมและภาษาไทย โปรดให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกจากที่ต่างๆ มาชำระ และให้พระราชาคณะเสาะแสวงหาดำราซึ่งถูกนำไปซุกซ่อนไว้ในที่ต่างๆ เพราะกลัวพม่าจะทำลายมาเก็บรวบรวมไว้ เพื่อใช้ศึกษาเล่าเรียนต่อไปการศึกษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ยังคงดำเนินไปตามประเพณีการศึกษาไทยโบราณจนกระทั่งถึงช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อถึงช่วงนี้ อิทธิพลของตะวันตกเริ่มกลับเข้ามาใหม่ หลังจากความสัมพันธ์ของไทยกับตะวันตกได้เสื่อมคลายไปภายหลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า แม้ว่าจะมีการฟื้นฟูวรรณคดีและการแต่งหนังสือ รวมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้และศิลปะวิทยาการแก่ประชาชนทั่วไปด้วยวิธีการต่างๆ แต่การศึกษาเล่าเรียนก็ยังเน้นไปในด้านศาสนาและศีลธรรม รวมทั้งวิชาเฉพาะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการประกอบอาชีพ ดังเช่นในช่วงสมัยที่ผ่านมาการศึกษาของเจ้านายชั้นสูงประกอบด้วยการเริ่มเรียนภาษาไทยตั้งแต่ยังเยาว์ เมื่ออายุได้ 7 ขันษา พระองค์ชายก็จะเรียนภาษามครหรือภาษาบาลี ส่วนพระองค์หญิงจะเรียนเกี่ยวกับการเรือนเพิ่มเติมจากภาษาไทย เมื่อถึงเวลาโสกันต์ (โกนจุก) คืออายุได้ 13 ขันษาสำหรับพระองค์ชายและ 11 ขันษาสำหรับพระองค์หญิง ก็จะศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้น พระองค์ชายจะผนวชเป็นสามเณร เรียนพระธรรมและวิชาการที่สนพระทัย โดยปกติการบวชจะใช้เวลา 1 พรรษา จากนั้นจะสึกออกมาและเรียนเฉพาะวิชาการที่สนพระทัยตามสำนักที่เชี่ยวชาญต่างๆ ส่วนการเรียนวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมือง ก็จะเรียนในลักษณะปฏิบัติ คือ ฝึกลวรายงานและสั่งการต่างๆ จนอายุครบบวช คือ 20 ขันษา ก็จะผนวชเพื่อเรียนพระธรรมวินัยและคาถาอาคม เมื่อลาผนวชจึงถือว่าสำเร็จการศึกษา และพร้อมถวายตัวเข้ารับราชการ สำหรับพระองค์หญิงก็จะเรียนวิชาการบ้านการเรือนและวิชาเฉพาะด้านที่สนพระทัย เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเป็นขัตติยนารีต่อไปเมื่อถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยมีพระราชประสงค์พิเศษอย่างหนึ่ง คือ “ให้เป็นแหล่งเล่าเรียนวิชาความรู้ของมหาชน ไม่เลือกชั้นวรรดาศักดิ์” ถ้าจะเรียกอย่างทุกวันนี้ก็คือ จะให้เป็นมหาวิทยาลัย ทรงโปรดฯ ให้จารึกความรู้ต่างๆ ทั้ง ด้านวรรณคดีและอักษรศาสตร์ แบบเรียนภาษาไทย (ปฐม ก.กา สุบิน कुमार ประถมมาลา ประถมจินตมณี เล่ม 1-2) ตำราวิชาชีพ เช่น โหราศาสตร์ การแพทย์ คณิตศาสตร์วิชาช่าง และวิชาเสมียน สำหรับใช้ศึกษาเล่าเรียนด้วยวิทยาการอย่างหนึ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการของการศึกษาสมัยใหม่ คือ วิทยาการด้านการพิมพ์ หมอบรัดเลย์ (Dr. Daniel Beach Bradley) เป็นผู้นำเอาแท่นพิมพ์โลหะและตัวพิมพ์ภาษาไทยเข้ามาในสยามในเดือนกุมภาพันธ์ 2379 และตั้งโรงพิมพ์ขึ้นเป็นแห่งแรกที่ปากคลองบางกอกใหญ่ โรงพิมพ์นี้ได้จัดพิมพ์หนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ จำนวนมาก ตั้งแต่หนังสือสอนศาสนา ตำราและแบบเรียน เอกสารราชการ (รวมทั้ง “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งชำระในสมัยรัชกาลที่ 1) พระราชพงศาวดาร ไปจนถึงหนังสือพิมพ์ คือ “บางกอกกริคอเดอร์” ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์เล่มแรกของไทย พัฒนาการดังกล่าวนี้ย่อมมีผลสำคัญต่อการส่งเสริมการอ่านและการแพร่หลายของความรู้และความคิดด้านต่างๆ ในหมู่ประชาชน แม้ว่าอาจจะยังไม่กว้างขวางนักก็ตามพัฒนาการอีกประการหนึ่ง ที่ถือว่าเป็นการวางรากฐานสำคัญของการศึกษาสมัยใหม่เช่นกันคือ การจัดตั้งโรงเรียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในระยะแรกเริ่มคือคณะมิชชันนารี ผลจากการดำเนินงานในเรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การตั้งโรงเรียนชายขึ้นที่ตำบลวัดแจ้งใน พ.ศ. 2395 ต้นแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (และพัฒนาต่อมาโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยในปัจจุบัน) ทำให้มีการขยายการศึกษาสำหรับทั้งหญิงและชายขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง เช่น เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เชียงราย ราชบุรี และนครศรีธรรมราช ในเวลาต่อมาในช่วงสมัยดังกล่าวนี้ แม้ว่าการศึกษาชั้นสูงกว่าในระดับโรงเรียนยังมิได้เกิดขึ้น (ยกเว้นการศึกษาของคณะสงฆ์) แต่ก็เริ่มมีตำราและแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้างแล้ว ซึ่งมาจากตะวันตกเช่นกันเช่น ใน พ.ศ. 2409 หมอบรัดเลย์ เสนอให้มีการตั้ง

“ยูนิเวอร์ซิตี” หรือมหาวิทยาลัยเพื่อ “จะได้รู้ถนัดในภาษาต่างๆ และมีปัญญาไตร่ตรองคิดกระทำ การงานให้สำเร็จตลอดไปได้ พอสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเมืองสยามจะวางพระทัย ใช้อำนาจใหญ่แก่ เขาได้ ไม่ต้องกลัวว่าจะเสียราชการไป” ข้อเสนอเช่นนี้ย่อมมีผลในแง่ของการวางรากฐานทาง ความคิดสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาสมัยใหม่ขึ้นในแผ่นดินไทยในรัชสมัยต่อๆ มา

สุนันท์ อัญชลินุกูล (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาการของหลักภาษาไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือเพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักภาษาไทยโดยใช้แบบเรียน ภาษาไทยและตำราภาษาไทย ทุกระดับเป็นตัวบ่งชี้ เพื่อศึกษาบทบาทของหลักภาษาไทยว่ามีผลต่อการศึกษาภาษา ไทยเพียงใด และเพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการพัฒนาหลักภาษาไทย ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการศึกษาหลัก ภาษาไทยตั้งแต่สมัยการศึกษาแบบโบราณจนถึงสมัยการศึกษา แบบปัจจุบัน ได้พัฒนาเรื่อยมาเป็น 3 ระยะ ระยะแรกเป็นสมัยการศึกษาแบบดั้งเดิม ระยะนี้ศึกษาหลักภาษาไทย เฉพาะด้านอักษรวิธีและ จันท์ลักษณะ โดยมีแบบเรียนจินตามณีฉบับพระ โหราธิบดีเป็นตัวบ่งชี้ การศึกษาหลักภาษาไทย ระยะที่สองเป็นสมัยที่มีการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระยะนี้ การศึกษาหลักภาษาไทยได้พัฒนาการศึกษาอักษรวิธีให้เป็นระบบมากขึ้นดังปรากฏใน หนังสือแบบเรียนหลวง ของพระยาศรีสุนทรโวหาร และต่อมาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงขยายขอบเขตการศึกษาหลักภาษาไทยไปถึงด้านวิจิตรภาคและวากยสัมพันธ์ โดยมีแบบเรียน เร็วเป็นตัวบ่งชี้การเรียนหลักภาษาไทยระดับต้น

คุณหญิงสุริยา รัตกุล (2540) ได้กล่าวอธิบายไว้ในรวมบทความวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย ไว้ว่า วิธีการจัดการศึกษารัตน โกสินทร์ในระยะแรกไม่แตกต่าง ไปจากสมัยอยุธยา องค์ประกอบใหญ่ของ การศึกษาคือ สถานที่ศึกษา ครูและนักเรียน เครื่องอุปกรณ์การเล่าเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน มิได้แตกต่างไปจากการศึกษาในสมัยอยุธยาและรัตน โกสินทร์ สถานที่ศึกษานั้นใช้วัดเป็นสถานที่ ศึกษาเล่าเรียน ส่วนใหญ่พระมหากษัตริย์แต่ละรัชกาลจะสร้างวัดประจำรัชกาลและวัดเหล่านี้ก็จะ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาและเป็นแหล่งทำนุบำรุงศิลปวิทยาการสาขาต่างๆ ส่วนครูผู้สอนก็ จะเป็นพระภิกษุ นักเรียนคือศิษย์วัดรุ่นใหญ่หรือ รวมถึงสามเณรซึ่งเน้นการศึกษาทางธรรมมากกว่า วิชาการทางโลก นักเรียนที่เรียนต่างเรียนเขียน และคิดเลข โดยการใช้กระดานดำ ดินสอขาว กระดานชนวนดินสอพอง นักเรียนชั้นที่สูงขึ้นที่มีความประสงค์จะเรียนบาลีไปจนถึงมหาเปรียญก็ จะหัดแปลคัมภีร์ หัดจารในหนังสือโบราณ มีเหตุการณ์ระทึกหมึกและรง ส่วนด้านหลักสูตรการ เรียนการสอนนั้น ในยุครัตน โกสินทร์ตอนต้นยังได้รับอิทธิพลมาจากอยุธยา หนังสือจินตามณีที่ใช้ กันมาตั้งแต่สมัยอยุธยายังคงเป็นแม่แบบของตำราเรียนในสมัยรัตน โกสินทร์ หนังสือที่ใช้ฝึกหัด อ่านมี 5 เล่มคือ 1.ประถมก กา 2. สุนิบกุมาร 3.ประถมมาลา 4. ประถมจินตามณี เล่ม1 5. ประถมจินตามณีเล่ม2 เมื่ออ่านหนังสือห้าเล่มนี้คล่องแล้วจึงจะอ่านหนังสือวรรณคดีอื่นๆ เพื่อให้ นักเรียนอ่านคล่องขึ้น เช่น เรื่องเสื่อ โคคำฉันท์ สมุทร โฆษคำฉันท์ ลิลิตเพชรมงกุฎ และสังข์ทอง

เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หนังสือตำราภาษาไทยเล่มที่เป็นที่รู้จักกันดีก่อนการแต่งหนังสือชุดมูลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) คือหนังสือจินตมณี หนังสือประถมก กา หนังสือประถมมาลา หนังสืออักษรนิติ

สุนีย์ อรรถศาสตร์ (2526) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาในสมัยต่างๆ และได้เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของแบบเรียนภาษาไทยแต่ละเล่ม เช่น จินตมณีฉบับพระโหราธิบดีกับจินตมณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ประถมก กา กับประถมก กาทัดอ่าน เป็นต้น สภาพการศึกษาในสมัยอยุธยายังคงเป็นภาระของวัด ไม่มีแบบเรียนใดที่เป็นแบบแผนแน่นอน พระยังคงสอนอ่านเขียนหนังสือไทย และนิยมสอนภาษาบาลี ตัวหนังสือขอม ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การศึกษาได้เจริญขึ้นมาก มีการเรียนการสอนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศต่างๆ เช่น อัมพร แก้วสุวรรณ (2521) ได้กล่าวถึงแบบเรียนภาษาไทยโบราณด้วยการศึกษาจุดมุ่งหมายเนื้อหาของแบบเรียนภาษาไทยและกล่าวถึงข้อพิจารณาศึกษาแบบเรียนในแต่ละเล่ม ไว้ที่น่าสนใจว่า การศึกษาของไทยในอดีตไม่ปรากฏว่า ได้มีแบบเรียนเล่มใดเกิดขึ้นก่อนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสุโขทัยนั้นพบว่า ได้เริ่มมีการใช้ตำราเรียนภาษาบาลีกันบ้างแล้ว แบบเรียนที่ยอมรับกันว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกคือ จินตมณี แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยพระโหราธิบดีได้เป็นผู้แต่ง และใช้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสภาพการศึกษาทั่วไป รัฐมิได้เป็นผู้จัดการศึกษาแก่ประชาชน เนื้อหาวิชาและแบบเรียนเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุสงฆ์ จุดมุ่งหมายการเล่าเรียนมุ่งเรียนเขียนอ่านเพื่อใช้ในราชการ หรือร่ำเรียนฉันทลักษณ์ตามพระราชนิยม ต่อมาได้มีการจัดการศึกษาอย่างมีรูปแบบของคณะนักสอนศาสนาต่างชาติในสมัยพระนารายณ์ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกขึ้น สาเหตุที่ทำให้พระโหราธิบดีแต่งหนังสือจินตมณีขึ้นก็เพื่อเป็นหนังสือสำคัญที่ผู้ใดเรียนแล้วจะมีความรู้แตกฉานในด้านอักษรศาสตร์ เสมือนหนึ่งมีแก้วสารพัดนึก หนังสือจินตมณีมีหลายฉบับ ได้แก่ จินตมณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ จินตมณีฉบับความแปลก จินตมณีฉบับความพ้อง จินตมณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทและจินตมณีฉบับหมอบลัดเลย์ ส่วนการเรียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงเป็นการเรียนแบบ ไม่มีแบบแผน (Informal Education) รัฐยังมีได้จัดการศึกษาโดยตรง สภาพการศึกษายังคงเป็นการนำบุตรหลานไปฝากไว้กับพระสงฆ์ตามพระอาราม พระสงฆ์เป็นผู้ตั้งสอนวิชาการและแนวทางการประพฤติต่างๆ ผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิชาการต่างๆ ไม่เสมอกันแตกต่างกันไปตามความรู้ของพระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์นอกเหนือจากหนังสือจินตมณีที่เป็นแม่แบบตำราที่ศึกษากันแล้ว ยังมีประถมมาลา ประถมก กา ประถม ก กาทัดอ่าน อักษรนิติ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกจึงทำให้รูปแบบการศึกษาไทยเปลี่ยนแปลงไป รัฐเริ่มทำหน้าที่จัดระบบการศึกษามีการกำหนดเกี่ยวกับครู ตำราเรียน สถานที่เรียนและมีการสอบความรู้เพื่อเลื่อนขั้นในปีพ.ศ.2413 มีโรงเรียนที่เรียกว่า “โรงสกูล” เพื่อสอนหนังสือแก่มหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง ในปีพ.ศ.2414 ได้มี

เอกสารที่เรียกว่า “โรงสกูล” เพื่อสอนหนังสือแก่มหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง ในปีพ.ศ.2414 ได้มี
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้น โดยมีหลวงสารประเสริฐ ซึ่งต่อมาคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้โรงพิมพ์หลวง พิมพ์ตำราเรียนภาษาไทยชุดมุลบทบรรพกิจขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้น หนังสือแบบเรียนชุดมุลบทบรรพกิจนี้พระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย อาจารยางกูร) ได้เรียบเรียงขึ้นเมื่อครั้งยังเป็นขุนสารประเสริฐ ปลัดกรมพระอัครฉัตร แบบเรียนชุดนี้มีจำนวน 5 เรื่องคือ มุลบทบรรพกิจ วาหนิต์นิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน และพิศาลการ์นต์ หนังสือชุดนี้เป็นแบบเรียนภาษาไทยชุดแรกที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ในโรงเรียนของระบบการศึกษารูปนัย (Formal Education) และได้ใช้ตลอดมาจนถึงพ.ศ.2433 จึงเปลี่ยนไปใช้แบบเรียนเร็วของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพแทน

2.2 ประวัติความเป็นมาและเนื้อหาโดยสังเขปของแบบเรียนภาษาไทยที่ได้ศึกษาวิเคราะห์

2.2.1 จินตมณีเล่ม 1 ฉบับพระโหราธิบดี

จินตมณีเล่ม 1 เป็นแบบเรียนเล่มแรกที่ปรากฏหลักการอ่าน การเขียนหนังสือไทย การแบ่งพยัญชนะ ตัวสะกด การแจกลูกและการผันอักษร รวมทั้งวิธีการแต่งคำประพันธ์ ทั้งโคลงไทย และโคลงลาว กฎเกณฑ์การใช้ภาษายังคงเกี่ยวข้องกับภาษาบาลีเป็นส่วนใหญ่ ผู้ศึกษาแบบเรียนนี้จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีประกอบด้วย เนื้อหาจะเริ่มเรียนพยัญชนะไทย 44 ตัว มีคำกล่าวนมัสการพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของให้มีความสำเร็จในการเรียนเป็นคานำว่า นโม พุทธาย สิทธ นอกจากหลักภาษาทั่วไปแล้ว ในจินตมณีฉบับนี้ยังสอนเรื่องการใช้เครื่องหมาย 8 ชนิด ที่ผู้เป็นเสมียนต้องเรียนรู้ ได้แก่ วิสัญหิ พินเอก พินโท ทัททฆมาต ไต้คู่ ฝนทอง ฟองมัน และนฤคหิต ดังนี้

๑ เป็นเสมียรอรอรู้	วิสัญหิ
พินเอกพิน โททัททฆ-	มาตคู่
ฝนทองอีกฟองมัน	นฤคหิต นันนา
แปดสิ่งนี้ใครรู้	จึงให้เปนเสมียร

2.2.2 จินตมณีเล่ม 2 ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

จินตมณีฉบับนี้จะเริ่มต้นด้วยบทไหว้ครูและ ต่อด้วยการกล่าวถึงรูปสระจำนวน 20 รูป พยัญชนะ 44 ตัว จำแนกอักษรออกเป็น 3 หมู่ วรรณยุกต์ 4 รูป แจกลูกตัวอักษรทุกมาตรา อักษรควบกล้ำ การสอนการแต่งคำประพันธ์ชนิดต่างๆ เช่นรายสุภาพ โคลงสุภาพ โคลงคั่น ร่ายคั่น ท้ายเล่มกล่าวถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง พุทธศาสนาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

๑ อพยุทธยายศยั้งค้ำว	โคปนุเปรียบถา
เทียมเทพสฤษดิไอสุรย์	เศกสร้าง
ไทรรัตน์รุ่งเรืองจรูญ	เจอรณูสาส นานา
เกรอกพระเกียรติราชอ้าง	หน่อเนื้อพุทธรภูมิ ฯ
๑ ปราสาทสูงเทริดฟ้า	ฟูโพยม
จรูญรัตน์จำรัสโสม	สุกแพรว
ฟ้างไพชยนต์ประโลม	จิตร โลกย์ เล็งเฮย
สิงหาศน์มาศกอบแก้ว	ก่องหล้าเลอสวรรค์

2.2.3 จินตามณีสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ

จินตามณีฉบับนี้จะกล่าวถึงได้แก่ อักษร 3 หมู่ มีอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ
 วรรณยุกต์ 4 รูป ' ๖ ๗ + (เรียกรูปร่างคือนหางโค, ๖ เรียกรูปร่างขอ, ๗ เรียกรูปร่างเลขเจ็ด และ +
 เรียกรูปร่างตีนกา) การผันอักษร 3 หมู่ รวบรวมตัวอย่างคำที่ใช้ ๗ + ไว้พวกหนึ่ง เช่น ช้างร้องเสียง
 แปรัน เด็ดกว่าจะ เป็นต้น การใช้เครื่องหมายต่างๆ เช่น ไม้หันอากาศ (๖) ใต้ใ้คู่ (๖) ไม้ทัณฑฆาต (๖) นฤกหิต (๖) คำควบกล้ำ ตัวสะกดในมาตราต่างๆ คำเป็นคำตาย (คำยาว คำสั้น) คำ
 บาลี คำกร คำลหุ คำเขมร (ขอม) มีตัวอักษรขอมแทรกอยู่ในคำอธิบายบางตอน

หนังสือจินตามณีที่เขียนในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศนี้ ได้เขียนไว้ว่า เขียนใน จ.ศ.
 1094 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2279 และจากการอธิบายการผันวรรณยุกต์ตามตัวอักษร ตัวอักษรกลางผัน
 วรรณยุกต์ได้ 5 เสียง คือ เสียงสามัญ เอก โท ตรี และจัตวา โดยเขียนเครื่องหมาย
 วรรณยุกต์ เอก ' เขียนขีดเล็กๆ 1 ขีด บนตัวพยัญชนะ หรือบนสระ
 วรรณยุกต์ โท ๖ เขียนรูปไม้โท ๖ บนพยัญชนะ หรือบนสระ
 วรรณยุกต์ ตรี ๗ เขียนรูปเลข ๗ ไทย ย่อตัวให้เล็กแล้วเขียนพยัญชนะ หรือบนสระ
 วรรณยุกต์ จัตวา + เขียนรูปตีนกา + แบบเดียวกับไม้โทของสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

2.2.4 ประถม ก กา

หนังสือประถม ก กา ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอนว่าใครเป็นผู้แต่งและแต่ง
 ในสมัยใดวิธีสอน ในหนังสือประถม ก กา นั้น จะสอนให้รู้จักตัวอักษรทั้ง 44 ตัวก่อน จากนั้นให้
 ท่องสระว่ามีอะไรบ้าง แล้วนำตัวอักษรเหล่านั้นมาประสมกับสระ แล้วท่องเรียงไปที่ละตัว ตั้งแต่
 ก ไก่ ถึง ฮ นกฮูก และท่องเรียงเป็นแม่ ๆ ไป ตั้งแต่ แม่ ก กา และตัวสะกดทั้ง 8 แม่ พอท่องได้
 ทั้งหมด ก็จะแต่งคำประพันธ์เป็นไปเรื่อย ๆ จนครบมาตราตัวสะกด สระที่มีได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อ ออ อี อี้ อี อี้ อู อู เอ แอ โอ โอ ไอ โอ เอ อ่า อะ

ข้อความที่ให้ฝึกอ่านก็จะเอาพยัญชนะตั้งแต่ ก ถึง ฮ มาประสมกับสระ

ดังกล่าวแล้วฝึกอ่านต่อไป เช่น

ก กา กิ กึ กี้ กี่ กุ กู เก แก โก ไก ใ เกา กำ กะ

ข ขา ขิ ขึ ขี้ ขี่ ขุ ขู เข แห โข ไซ ไข เหา ขำ ขะ

พจนานุกรม อ ก็จะมีคำประพันธ์ อยู่ในแม่ ก กา เช่น

แม่ไก่อยู่ในตะกร้า

ไข่ ๆ สีส้าไบ

อีแม่กาก็มาได้

อีแม่ไก่ไล่ตีกา

หมาใหญ่ก็ไล่เห่า

หมูในเล้าแลดูหมา

ปูแสมแลปูนา

กะปุม้าปูทะเล

เต่านาและเต่าดำ

อยู่ในน้ำกะจระเข้

ปลาทออยู่ทะเล

ปลาซีเหร์ไม่สู้ดี

นอกจากนี้ยังปรากฏรูปสระเดี่ยว 16 ตัว นำพยัญชนะแจกตามรูปสระ ทำให้เป็นคำใน

แม่ ก. กา

(คำไม่มีตัวสะกด) แล้วนำมาผูกเป็นกาพย์ยานี 1 ตอน ฝึกให้เด็กอ่านออกเสียง เช่น

“ ก ข และ ก กา ให้จุดส่าห์จำไว้ดี
ทำแต่ ก กา นี้ มิได้มีอะไรคะ ”

มีการแจกตามมาตราตัวสะกด เริ่มจากตัวสะกด แม่ ก ก กง กค กน กบ กม และ เกย ตามลำดับ มีคำกาพย์ท้ายตัวสะกดแต่ละแม่คั่นเป็นตอนๆ โดยนำคำที่มีตัวสะกดแม่เดียวกัน รวมกับคำที่เคยเรียนมาแล้ว ในบทสั้นๆ มาผูกเป็นกาพย์ให้ฝึกอ่านทุกครั้งไปต่อมาเป็นอักษรกล้ำ (ร ล และ ว) อักษรนำ การแบ่งพยัญชนะไทยตามฐานที่เกิด 5 วรรค ผันอักษร 3 หมู่

เริ่มจากอักษรสูง ข

อักษรกลาง ก

อักษรต่ำ ด

ขุ่

กั่

คั่

ขี้

กั๊

คั๊

การใช้เครื่องหมายต่างๆ เช่น ˆ ˆ ˆ ˆ โดยมีตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมายเหล่านี้ประกอบ คำอธิบาย คำที่มี อ นำ เช่น อยา อย่า อัย และยังมีเครื่องหมายระดับอักษร เช่น ๑ ๒ ๓ เครื่องหมายของภาษาอังกฤษ เช่น , ; ? ! - () เป็นต้น

ประถม ก กา เป็นแบบเรียนที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การอ่าน การเขียนหนังสือไทยที่เหมาะสม กับสมัยนั้น และเป็นแบบเรียนที่ใช้อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1-5 ก่อนมีชุดแบบเรียนหลวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่างแม่ กก

กค กัด กาด กิด กัด กัด กุด กูด เกด แกด โกด กค
แต่งสลับด้วยกาพย์ยานี

เรื่องกคกำนฉไว่	จัดเรื่องใหม่มิให้ผิด
ยัดเยียดเบียดเสียดชิด	เขาชื่ออิฐมาทำวัด
ปลาสลิดสลาดสด	ทั้งปลากคและปลากัด
เม็ดผดไม้กงพัด	และพวกสัตว์พวกมนุษย์

ตัวอย่างแม่ กบ

สบ สับ สาบ สิบ สิบ สิบ สิบ สิบ สิบ เฮบ แสบ โฮบ ฮอบ ฮาบ เฮียบ เฮือบ

เฮิบ
แต่งกาพย์ฉบัง ๑๖ สลับ
เล่ากบจบแบบฉบับ ครั้งนี้จะกลับ
ประดับประดาจุกัดกลอน
นกระจาบอาบเกล้าเกษร ดาบแกลบแฉลบจร
ไปจับต้นบวบสวนสาบ

2.2.5 ประถม ก กา หัดอ่าน

ประถม ก กา เริ่มจากการไหว้ครู
“นะโมข้าจะไหว้ วรรณไตรระตะนา
ใส่ไว้ในเทศา วรรณบาทะมณี”

คำในแม่ ก.กา ทุกคำ ใส่ไว้ในกาพย์ยานีอย่างกะทัดรัด ต่อไปเป็นกาพย์แม่กน สอนให้
หมั่นศึกษาเล่าเรียน อย่าเกียจคร้าน ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ กาพย์แม่กน บูชาพระคุณของครู ไม่ลบหลู่ครู
อาจารย์ ไม่หนีเรียน และกาพย์ในแม่กค ซึ่งกล่าวถึงการใช้เครื่องหมายต่างๆ เช่น ไม้โท ไม้ตรี การ
ใช้ น ฉ

คำในแม่กค กล่าวถึง การให้หมั่นศึกษาความรู้ใส่ตัว

“ทรัพย์นี้มีใกล้ ใครปัญญาไว หาได้บนาน
แว่นแคว้นแดนดิน มีถิ่นทุกสถาน ผู้ใดใจกว้าง บ่พวนพวนา”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.6 ประถมมาลา

ประถมมาลา มิได้กำหนดจำนวนพยัญชนะและสระไว้เด่นชัดเหมือนแบบเรียนเล่มอื่นๆ มิเพียงอธิบายว่ามีรูปสระใดบ้าง มีพยัญชนะเท่าไร แบ่งเป็นไตรยางศ์อย่างไร วรรณยุกต์มี 4 รูป มีการผันอักษรไว้เป็นตัวอย่าง แต่ไม่มีการแจกลูก นอกจากนี้ยังมีกรกล่าวถึงความรู้เบื้องต้นในการเรียนภาษาบาลีและฉันทลักษณ์

ตัวอย่างดังนี้

การใช้กาพย์ยานีและกาพย์ฉบังอธิบายมาตราตัวสะกดต่างๆ

กาพย์ยานีเกี่ยวกับแม่ ก กา

- ๐ ญาติ ๐ ข้าขอขอบชูลี พระมุนีมิมหา คุณะกะรุณา แลปฤชาล้ำโลไทย
- ๐ ปราณีมานาหมู่ ประชาสู่ศรีวไลย ไหว้ธรรมที่อำไภย นำเวในละโลกีย์
- ๐ ข้าไ้ซ้รขอไหว้พระ อริยเจ้ากุชรี ราชมามูราติ บบามีกะทำกรรม
- ๐ ไครหนอกอดดำว้า บบนำภ้อภากอใจจำ กระถึแลกระถึ ภาระนำนิราศลา

กาพย์ยานีเกี่ยวกับแม่ ก กา และ แม่ กน

- ถ้าอยู่ที่เข้มี พ่อแม่พิให้ไหว้ลา ๐ ริร่าทำแต่ย่อ แม่กขแลกกา ถ้าดีมีปฤ
- ชา ไตรตราควู้ต่อไป ๐ พิธิพรรระณา แต่กามาแก้ไข คุณแลให้แน่ใจ
- จำให้ไคในวาจา ๐ สุรางคนาง ๐ สิ้นช้อกกา จะสรรค้พรรระณา ว่าอื่นจั้นไป จะ
- สอนกลอนกน ยุกตขานไข กกาปนไต้ เข้าในแม่กน ๐ กุมารอ่านเขียน ให้

กาพย์ฉบังอธิบายแม่ ก

- ไค้กลั่นเกษร สันจอรบอนาน เรนุชชิน กล้ากลั่นกลินหวาน มีกรรมลพาน
- เข้าเคล้าเสาวกน ๐ ชะบงง ๐ อ่านกนจันตี้นประสง จะเพียนเขียนกน จ้านจงตั้งใจ
- พั้ง ๐ เรงครวนแรงใครใจหวัง เบื้องต้นหนหลัง อยาพล้งอยาเพี้ยนเขียนพลาง
- ๐ ตั้งใจอยาไค้ละวาง ถ่องเทอียงที่ทาง เข้อย่างยังมีต่อไป ๐ ตั้งใจอยาไค้ไหวติง

กาพย์ฉบังอธิบายแม่ ก และใช้กาพย์ยานีอธิบายแม่ ก

- ๐ พรรระนากกากนกง ตั้งใจจ้านงค้ สิ้นลงภอถ้วนอักษร ๐ ญาติ ๐ แจกกขกขก
- แยก เปนแผ่นกแตกต่อกลอน แยกขกใช้อักษร ผูกพรรพอรเปนกลอนไปย้
- ๐ แจกออกบอทหารก จะแจกกขกไค้ไไซ เอกอมาแทรกไต้ นีกตริกไว้وياไหล
- หลง หากหน่นเปนแผ่นก หากให้แปลดจากกนกง จักอ่านจักจันลง จัก

2.2.7 อักษรนิติ

อักษรนิติขึ้นต้นด้วยบทไหว้ครู แล้วจำแนกอักษรเป็น สระ พยัญชนะ แยกพยัญชนะเป็น พวกๆ มีเครื่องหมายใช้กับอักษร เช่น ั ุ ฃ + ุ ๔ คำที่ใช้ไม่มีวน ไม่มีลาย พร้อมกับมี ตัวอย่างคำ ในรูปของโคลงสี่สุภาพ ดังนี้

๑ ใฝ่ใจใครใครให้	ไหลหลง
ในใหม่ใสใหญ่ยง	ต่ำได้
ใดใช้ไซ้ใบบง	ใยยึด
ใกล้ใส่สัพพีใบ	ลิมม้วนสองหน ๗/๖

ต่อมาเป็นการจำแนกพยัญชนะเพื่อนำมาผันอักษร เริ่มจากอักษรสูง แล้วจึงเป็นอักษร กลาง และอักษรต่ำตามลำดับ คำที่มี ห นำ คำควบกล้ำ ตัวอย่างคำที่ใช้ ศ ษ ส รวบรวมไว้ในรูป ของคำกาพย์ ตัวสะกดในมาตราแม่ต่างๆ บอกคำแปลไว้ด้วย เช่น ศัพท์เสียง บุษผา ดอกไม้ สัปต เจ็ด เป็นต้น ต่อมาเป็นคำศัพท์ 6 อย่าง ได้แก่ กริยาศัพท์ คุณศัพท์ สังขยาศัพท์ สรรพนามศัพท์ นิบาตศัพท์ และนามศัพท์

การรวบรวมคำที่ใช้ ศ ษ ส คำพ้อง เก็บได้ละเอียดเหมือนในจินดามณีเป็นการช่วยให้ ผู้ที่จะแต่งคำประพันธ์ได้เลือกใช้ศัพท์ที่ต้องการได้ รวมทั้งมีคำแปลให้ด้วย แต่ยังไม่ได้เรียง ตามลำดับอักษรเหมือนพจนานุกรม

2.2.8 แบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ

มูลบทบรรพกิจเป็นแบบเรียนหนังสือไทยในชั้นรากฐานเบื้องต้น ซึ่งเมื่อเรียนจบแล้วจะ อ่านเขียนหนังสือไทยขั้นต้นได้อย่างดี และนำไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไปได้ง่าย ดังนั้นมูลบท บรรพกิจจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญสูงสุด

หนังสือมูลบทบรรพกิจเริ่มด้วยการแสดงรูปสระ ตัวอักษร วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย พิเศษต่างๆ อักษรแบ่งออกเป็น 3 หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ จากนั้นนำอักษรไป ประสมเสียงตามสระเป็น แม่ ก กา แล้วผันด้วยวรรณยุกต์ แจกด้วย แม่ กน แล้วผันด้วย วรรณยุกต์ แจกในแม่ กง แล้วผันด้วยวรรณยุกต์ แจกด้วยแม่ กก แม่ กค แม่ กบ ทั้ง 3 แม่นี้ เป็น คำตาย ผันด้วย วรรณยุกต์ เอก โท ไม่ได้ การมี ห นำ อักษรต่ำใน แม่ กก กค กบ แจกในแม่ กม แล้วผันด้วยวรรณยุกต์ แจกด้วยแม่ เกษ แล้วผันด้วยวรรณยุกต์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเรียนการสอน ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไสย ถือคิมี่ข้าไท น้อแต่ไพร่ใส่ชื่อคา ค คติที่มีคู่ คือไก่หมูเจ้าสุภา ใครเอาข้าวปลา มา ให้สุภาที่ว่าดี ค ที่แพ้แก่ชนะ ไม่ถือพระประเวณี จี้น้อก็ได้ดี ไล่คำคิมี่อาญา ค ที่ชื่อถือพระเจ้า ว่าโง่งงแต่ปุปลา ผู้เฒ่าเหล่าเมธา ว่าไปบ้ำาสาระยา ค ภิกษุสมณ เล่าก็ละ พระสะระหม์ คากว่าล่านา ไปเร่ร่ำทำเณโก ค ไม่จำคำผู้ใหญ่ ศีรษะไม้ใจโยโส ที่คิมี่ อักโข ข้าขอโมทนาไป ค พาราสาเวดี ใครไม่มีปรานีใคร ดูถือถือแต่ใจ ที่ใครได้ใส่เอา พอ ค ผู้ที่มีฝีมือ ทำดูคือไม่ชื่อขอ ไล่คว่ำฟ้าที่คอ อะไรล่อก็เอาไป ค ข้าเฝ้าเหล่า เสนา มิได้ว่าหมูข้าไทย ถือน้ำร่ำเข้าไป แต่น้ำใจไม่นำพา ค หาได้ใครหาเอา ไพร่ฟ้าเสร์้า เปลาอุรา ผู้ที่มีอาญา ไล่ตีดำไม่ปรานี ค ผีป้ามากระทำ มรณกรรมชาวนูรี น้ำป่าเข้า ธานี ก็ไม่มีที่อาศัย ค ข้าเฝ้าเหล่าเสนา หนีไปหาภาราไกล ชีบาล่าลีไป ไม่มีใครในธานี

คำกลอนอ่านเทียบในแม่ กน

สุรางคนาง ๒๘ ค ขึ้นใหม่ในกน ก กา ว่าปน ระคนกันไป เอ็นดูภูธร มานอนใน ไพร มณฑลต้นไทร แทนโพชนต์สถาน ค ส่วนสุมาลี วันทาสามี เทวียู่งาน เฝ้าอยู่ ดูแล เหมือนแต่ก่อนกาล ให้พระภูบาล สำนวณวิญญา ค พระช่วยนวนนอน เข็ญใจไม้ ขอน เหมือนหมอนแม่เนา ภูธรสอนมนต์ ให้บันภาวนา เย็นคำร่ำว่า กันป่าภัยพาล ค วัน นั้นจันทร์ มีดารากร เป็นบริวาร เห็นสิ้นดินฟ้า ในป่าท่าธาร มาลีคี่บ้าน ใบก้าน อรชร ค เย็นน้ำน้ำฟ้า ชื่นชะพกา วายุพาขจร สารพันจันอิน รื่นกลิ่นเกสร แตนต่อคล้อ ร่อน ว้าวอนเวียนระวัน ค จันทราคลาเคลื่อน กระทบไพรไก่อ่เดือน เตือนเพื่อนขานขัน ปู่ เจ้าเขาเงิน คู่เกริ่นหากัน สิ้นธุตุตัน ครื้นครื้นห้วนไหว ค พระพินต้นนอน ไกลพระ นคร สะท่อนถอนฤทัย เข้าตรูสุริยน ขึ้นพั้นเมรุไกร มีกรรมจำไป ในป่าอารัญ

คำกลอนอ่านเทียบในแม่ กง

ฉบับ ๑๖ ค ขึ้นกงจงสำคัญ ทั้งกนปนกัน ราพันมิ่งไม้ในดง ค ไกรกร่างยางbung ระหง ตลิ่งปลิงปริงประยง คันทรงส่งกลิ่นฝิ่นฝาง ค มะม่วงพลวงพลองช้องนาง หล่น เกลือเถื่อนทาง กินพลาตเดินพลาตหว่างเนิน ค เห็นกวางอย่างเอื้องชำเลื่องเดิน เหมือนอย่าง นางเชิญ พระแสงลำอาจข้างเคียง ค เขาสูงฝูงหงส์ลงเรียง เรืองร้องช้องเสียง สำเนียงนำฟัง วังเวง ค กลางไพรไก่อ่ขันบันเลง ฟังเสียงเพียงเพลง ๗เจ้งจำเวียงวัง ค ยุงทองร้องกระได้ง โห่งดั่ง เพียงช้องกลองระฆัง แตรสังข์กั๋งสะคาลขานเสียง ค กะลิงกะกลางนางนวนนอน เรียง พญาลอคล้อเคียง แอนเอียงอีไก่อ่โทงเทง ค ค้อนทองเสียงร้องปองเป่ง เพลินฟัง วังเวง อีแก้งเรืองร้องสองเชิง ค ฝูงละมั่งฝั่งดินกินเพลิง คางแข็งแรงเรึง ยืนเบ็งบั้งหน้าตา โพลง ค ป่าสูงbungยางข้างโหลง อึงคะนึ่งฝั่งโพง โยงกันเล่นน้ำค้ำไป

คำกลอนสำหรับอ่านเทียบแม่ กค

ยานี ๑๑ ค ขึ้นกค ตกทุกข์ยาก แสนลำบากจากเวียงชัย มันเผือกเลือกเผาไฟ กิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลไม้ได้เป็นแรง ค รอน ๆ อ่อนอัสดง พระสุริยงเย็นขอแสง ช่วงดั่งน้ำครึ่งแดง แผงเมฆ
 เขาเงาเมรุขรรค ค ลิงค่างครางโครกครอก ผุ่งจิ้งจอกออกเท่าหอน ชะนีวิเวกวอน นกหกร่อน
 นอนวังเวียง ค ลูกนกยกปีกป้อง อ้าปากร้องซ้องแซ่เสียง แม่นกปกปีกเคียง เลี้ยงลูกอ่อน
 ป้อนอาหาร ค ภูธรนอนเนินเขา เคียงคสังเคล้าเขาวมาลัย ตกยากจากศตุงการ สงสารน้อง
 หมองพักตรา ค ยากเย็นเห็นหน้าเจ้า สร้างโศกเศร้าเจ้าพี่อา อยู่วังดั่งจันทร์มา หม่มหมอง
 ลอนงวาล ค เพื่อนทุกข์สุขโศกเศร้า จะรักเจ้าเฝ้าสงวน มิ่งขวัญอย่าร้างจวน นวลพักตร์
 น้องจะหมองศรี ค ชวนชื่นกลิ่นกล้ากลิ่น มีรัฐสิ้นกลิ่นมาลี คลึงเคล้าเข้ายวนยี่ ที่ทุกข์ร้อน
 หย่อนเย็นทรวง

คำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่ กค

ยานี ๑๑ ค ขึ้นกค บทอัสจรรยี่ เสียงครื้นครั่นชั้นเขาหลวง นกหกตกรังรวง สัตว์ทั้ง
 ปวงง่วงงุนโง ค แคนดินถิ่นมนุษย์ เสียงดังดุจเพลิงโพลง ตึกกว้านบ้านเรือนโรง โคลง
 คลอนเคลื่อนจะเขื่อนโยน ค บ้านช่องคลองเล็กใหญ่ บ้างตื่นไฟตกใจโจน ปลุกเพื่อนเดือน
 ตะโกน ลูกโกลดโผนโดนกันเอง ค พิณพาทย์ระนาดฆ้อง ตะโพนกลองร้องเป็นเพลง ระฆัง
 ดังวังเวง โห่งห่างเห่งแก่งค่างดั่ง ค ขุนนางต่างลูกริ่ง ท่านผู้หญิงวิ่งยุคหลัง พัดวันต้นตั้ง
 ตั้ง ปลั่งปลัดตกหกดะเมน ค พระสงฆ์ ลงจากกุฎ วิ่งอุตุตุตมุดมือเฆร หลวงชีหนี่หลวง
 เถร ลงโคลนเลนแผ่นดินผาดโผน ค พวกวัดปลัดเข้าบ้าน ถ้านต่อล้านชานเชโคน ต้นไม้ไกว
 เอนโอน ลิงค่างโจนโผนหกหัน ค พวกผีที่ปั้นลูก ตัดจุมูกลูกตาพลัน จิกขิกระริกกัน ปั้น
 ไม้ทันมันเคียดใจ ค สององค์ทรงสังวาส โลกธาตุ หวาดหวั่นไหว ตื่นนอนอ่อนอกใจ เดิน
 ไม่ได้ให้อาตุร

คำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่ กข

ยานี ๑๑ ค ขึ้นกขจบ แม่ กค พระดาบสมุชาภูณฑ์ ผาสุกรุกขมุด พูนสวัสดิ์
 สัตวาร ค ระงับดับเนตรนึ่ง เอนองค์อิงพิงสิงขร เหมือนกับหลับสนิทนอน สังวรศีล
 อภิญาณ ค บำเพ็ญถึงเห็นจบ พื้นพิภพจบจักรวาล สวรรค์ชั้นวิมาน ท่านเห็นแจ้งแหล่ง
 โลกาค ค เข้ามานานนับเดือน ไม่จะเขื่อนเคลื่อนกายา จำศีลกินวาตา เป็นผาสุทุกเดือน
 ปี ค วันนั้นครั้นคืนไหว เกิดเหตุใหญ่ในปฐพี เล็งคูร์คคี กาลกณีสี่
 ประการ ค ประกอบชอบเป็นผิด กลับจรตผิดโบราณ สามัญอันรพาล ผลาญคนซื่อถือสัตย์
 ธรรม ค ลูกศิษย์คิดล้างครุ ลูกไม่รู้คุณพ้อมัน ส่อเสียดเบียดเบียนกัน ลอบฆ่าฟันคือ
 ปัญหา ค โลกธาภวาป บ่คิด โจทย์จับผิดริษยา อูระพะสุธา ป่วนเป็นบ้าฟ้าบค
 บัง ค บรรดาสามัญสัตว์ เกิดวิบัติบิตป่าปัง ไตรยุคทุกขตระรัง สังวัจนะระ อวสาน

คำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่ กม

ฉบับ ๑๖ ค ขึ้นกมสมเด็จจอมอารย์ เอ็นดูภูบาล ผู้ผ่านพาราสาวัต

ถึ ค ชื่อตรง หลงเล่ห์เสนี กลอกกลับอัปรีย์ บุรีจึงล่มจมไป ค ประโยชน์จะโปรดควา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไนย์ นิ่งนั่งตั้งใจ เลื่อมใสสำเร็จเมตตา ค เปล่งเสียงเพียงพินอินทรา บอกข้อมรณา คงมา
วันหนึ่งถึงตน ค เบียนเบียดเสียดส่อจ้อฉล บาปกรรมนำตน ไปทนทุกข์นับกับ
กัลป์ ค เมตตากรุณาสามัญ จะได้ไปสวรรค์ เป็นสุขทุกวันพรหมยา ค สมบัติสัตว์มนุษย์
ครุฑธา กลอกกลับอัปรา เทวาสมบัติชัชวาลย์ ค สุขเกษมเปรมปรีวิมาน อัมหนา
สำราญ สดงฆารหอมล้อมพร้อมเพรียง ค กระจับปี่สีชอทเสียง ขับลำจำเรียง สำเนียง
นางพ้าน่าฟัง ค เศษพระกุศลหนหลัง สิ่งใดใจหวัง ได้ดั่งมุ่งมาทปรารถนา ค จริงนะ
ประสกสีกา สวคมนตรีภาวนา เบื้องหน้าจะได้ไปสวรรค์ ค จบเทศน์เสร็จคำรำ
พรรณ พระองค์ทรงธรรม์ ดันดันเมฆาคลาไคล

คำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่ เกย

ฉบับ ๑๖ ค ขึ้นเกยเลยกล่าวท้าวไทย ฟังธรรมน้ำใจ เลื่อมใสศรัทธากล้า
หาญ ค เห็นไภยในขันธสันดาน ตัดหวังบ่วงมาร สำราญสำเร็จเมตตา ค สององค์ทรง
หนังพยัคฆา จัดจิบกลีบระฆา รักษาศีลถือฤาษ ค เข้าคำทำกิจพิธี กองคุณท์อัคคี เป็นที่บูชา
ถาวร ค ปะละพีเป็นที่บรรจฐ เอนองค์ลงนอน เหนือขอนเขนยเกยเสียร ค คำเข้าเอากราด
กวาดเตียน เหนือยยากพากเพียร เรียนธรรมบำเพ็ญเคร่งครัน ค สำเร็จเสร็จได้ไป
สวรรค์ เสวยสุขทุกวัน นานนับกับกับปีพุทธันดร ค ภูมราการุญสุนทร ไว้หวังสั่ง
สอน เด็กอ่อนอันเยาว์เล่าเรียน ค ก ข ก กา ว่าเวียน หนูน้อยค่อยเพียร อ่านเขียนผสม กม
เกย ค ระวังตัวกลัวครุหนุเอี้ย ไม่เรียวยิ้วเหวย ภูเคยเจ็ดทลบบขวบเขวียว ค หันหวด
ปวคแสบแปลบเสียว หยิกซ้าซ้าเจียว อย่างเที่ยวเล่นหลงจงจำ ค บอกไว้ให้ทราบ
บาปกรรม เรียงเรียบเทียบท่า แนะนำให้เจ้าเอาบุญ ค เศษพระมหาการุญ ใครเห็นเป็น
คุณ แบ่งบุญให้เราเจ้าเอย

วิธีนับศัพท์สังขยา

- ค เด็กเอี้ยเจ้าจงศึกษา ตำหรับนับรา จะรู้กระทุที่นับ
- ค ห้าสองหนเป็นสิบสับ สิบสองหนนับ ว่ายี่สิบอย่าสงสัยไสย (๕, ๑๐, ๒๐)
- ค สิบสามหนเป็นต้นไป ท่านเรียกชื่อใช้ สามสิบสี่ตามกัน (๓๐, ๔๐)
- ค สิบสิบหนเป็นร้อยพลัน สิบร้อยเป็นพัน สิบพันเป็นหมื่นหนึ่งนา (๑๐๐, ๑,๐๐๐, ๑๐,๐๐๐)
- ค สิบหมื่นเป็นแสนหนึ่งหนา สิบแสนท่านว่า เป็นล้านหนึ่งพึงจำไว้ (๑๐๐,๐๐๐, ๑,๐๐๐,๐๐๐)
- ค สิบล้านนั้นเป็นโกฏิไพรี ร้อยแสนโกฏิไป เป็นปะโกฏิ หนึ่งตามมี (๑๐^๖, ๑๐^๘)
- ค ร้อยแสนปะโกฏิโกฏินี้ เป็นโกฏิปะโกฏิ พึงกำหนดอย่าคลาดคลา (๑๐^{๒๐})
- ค ร้อยแสนโกฏิปะโกฏิปะโกฏิ ท่านเรียกชื่อมา ว่าเป็นนะหุดหนึ่งไป (๑๐^{๒๔})

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นเข้าใช้โดยไม่แจ้งชื่อผู้แต่งหรือการนำ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ค ร้อยแสนนะหุดนั้นไชรี้ ท่านเรียกชื่อไว้ ว่าเป็นนินนะหุดนา (๑๐^{๑๕})
- ค ร้อยแสนนินนะหุดหนา ได้นามตามมา ว่าอะโงกีนีหนึ่งมี (๑๐^{๑๖})
- ค ร้อยแสนอะโงกีนี ได้นามตามมี ว่าพินธูอันหนึ่งหนา (๑๐^{๑๗})
- ค ร้อยแสนพินธูหนึ่งนา ท่านเรียกกันมา ว่าอัพพุทพึงจำไว้ (๑๐^{๑๘})
- ค ร้อยแสนอัพพุทไชรี้ ได้นามตามใช้ ว่านิริพพุทหนึ่งนา (๑๐^{๑๙})
- ค ร้อยแสนนิริพพุทหนา ท่านเรียกชื่อมา ว่าอะหะหะตามมี (๑๐^{๒๐})
- ค ร้อยแสนอะหะหะนี้ มีนามตามที่ ว่าอะพะพะหนึ่งนา (๑๐^{๒๑})
- ค ร้อยแสนอะพะพะนั้นหนา ท่านเรียกกันมา ว่าอฎะฎะตามมี (๑๐^{๒๒})
- ค ร้อยแสนอฎะฎะนี้ มีนามตามที่ ว่าโสคันติกะหนึ่งนา (๑๐^{๒๓})
- ค ร้อยแสนโสคันติกะ ท่านเรียกชื่อว่า เป็นกมุทอันหนึ่งไป (๑๐^{๒๔})
- ค ร้อยแสนกมุทไชรี้ มีนามตามใช้ ว่าบุญทริกหนึ่งนา (๑๐^{๒๕})
- ค ร้อยแสนบุญทริกแท้ ท่านเรียกกันแล ว่าเป็นปทุมหนึ่งไป (๑๐^{๒๖})
- ค ร้อยแสนปทุมไชรี้ ท่านตั้งชื่อไว้ ว่ากะถานะอันหนึ่งนา (๑๐^{๒๗})
- ค ร้อยแสนกะถานะนั้นหนา ท่านเรียกกันมา ว่ามหากถานะหนึ่งไป (๑๐^{๒๘})
- ค ร้อยแสนกะถานะไชรี้ เป็นอสงไขย คือเหลือจะนับพรรณนา
- ค อนึ่งลำดับที่นับกันมาผิดจากเทศนา ของพระชินาวาที
- ค ลำดับที่นับนี้ นิริพพุทมี แล้วอะพะพะ อฎะฎะมา
- ค อะหะหะกมุทา โสคันติกะ แล้วอุปปละบุญทริกนี้
- ค ปทุมะ กถานะตามที่ จงรู้อริ แล้วสังเกตกำหนดแล
- ค แต่ร้อยถึงโกฏินี้แท้ เอาสิบลูกแน่ เร่งรู้หนาย่าหลงไหล
- ค แต่โกฏีถึงอสงไขย เอาร้อยแสนไชรี้ เร่งคูณเข้าอย่าลืมแล

มาตรวัตความยาว

- ค อนึ่งโสคนับมีสามแท้ นับด้วยวัดแล ด้วยดวงด้วยซังเป็นสาม
- ค โยชน์หนึ่งสี่ร้อยเส้นตาม เส้นหนึ่งโดยความ ยี่สิบวอย่าสงไสย
- ค วาหนึ่งสี่สอกบอกไว้ สอกหนึ่งท่านใช้ สองคืบไชรี้ตามมีมา
- ค คืบหนึ่งสิบสองนิ้วหนา นิ้วหนึ่งท่านว่า สี่กระเบียดจงจำเอา
- ค กระเบียดหนึ่งสองเมล็ดเข้า เมล็ดเข้าหนึ่งเล่า แปรตัวหาจรู้อริ
- ค ตัวหาหนึ่งนั้นท่านว่า แปรไขหาหนา ไขหาหนึ่งแปรเส้นผม
- ค เส้นผมหนึ่งนั้นนิยม แปรธุลีตม ธุลีหนึ่งแปดอณูนา
- ค อณูหนึ่งนั้นพึงรู้หนา ท่านใช้กันมา ว่าแปรปรมาณูแล

มาตราวัดพื้นที่

ค หนึ่งนาบ โดยกว้างแท้ ยี่สิบวาแล ยาวยี่สิบวาเป็นไร่
 ค ถ้าโดยกว้างห้าวาไป ยาวเส้นหนึ่งไซร์ เป็นงานหนึ่งพิงจดจำ
 ค สิ่งงานท่านประสมทำ เป็นไร่หนึ่งกำ หมดไว้ให้ติดตั้งมา

มาตราวัดปริมาตร

ค ไม้หน้ากว้างสอกหนึ่งหนา ยาวสิบหกวา เป็นยกหนึ่งพิงจำไว้
 ค นับด้วยวัดอย่างนี้ไซร์ นับด้วยดวงไป จงนับใช้ดังนี้
 ค เข้าเกวียนหนึ่งนั่นท่านว่า ห้าตะล่อมหนา ตะล่อมหนึ่งยี่สิบสัด
 ค สัดหนึ่งยี่สิบทะนานซัด ทะนานหนึ่งสังกัด สองจ้งออนจงจำไว้
 ค จ้งออนหนึ่งสี่กำมือได้ กำมือหนึ่งไซร์ สี่ใจมือตามมีมา
 ค ใจมือหนึ่งนั่นท่านว่า ร้อยเมล็ดเข้าหนา นับด้วยดวงเพียงนี้แล

มาตราวัดน้ำหนัก

ค ทองภาราหนึ่งแท้ ยี่สิบคูนแน่ คูนหนึ่งยี่สิบชั่งนา
 ค ชั่งหนึ่งยี่สิบตำลึงหนา ตำลึงหนึ่งรา สิบาทถ้วนจงจำไว้
 ค บาทหนึ่งสี่สลึงไทย สลึงหนึ่งท่านไซร์ สองเฟื้องจงจำไว้
 ค เฟื้องหนึ่งนั่นสี่ไพหนา ไพหนึ่งท่านว่า สองกล่าจงกำหนดไว้
 ค กล่าหนึ่งสองกล่อมตามไซร์ กล่อมหนึ่งลงไป สองเมล็ดเข้าตามมีมา
 ค อันนี้ นับด้วยชั่งหนา จงเร่งศึกษา เป็นสามประการวิธี

มาตรานับวันเวลา

ค หนึ่งโศกปีตามชื่อมี อยู่สิบสองปี นับชวดเป็นต้นไป
 ค ปีชวดเป็นชื่อหนูนา ปีฉลูโคนา ปีขานเป็นเสื่อสัตว์ไพร
 ค ปีเถาะเป็นกระต่ายไซร์ มโรงงใหญ่ มเส็งงเล็กแลนา
 ค มะเมียเป็นชื่อมิ่งม้า มแมพะหนา วอกว่าลึงระกาไก่
 ค จอสุนัข กุญหมุไซร์ สิบสองปีได้ โดยนิยมดังกล่าวมา
 ค ปีหนึ่งสิบสองเดือนหนา สิบสามบ้างรา นับเดือนห้าเป็นต้นไป
 ค แล้วเดือนหกเดือนเจ็ดไซร์ เดือนแปดเก้าไป เดือนสิบเดือนสิบเอ็ดมา
 ค เดือนสิบสองเดือนอ้ายหนา เดือนญี่สามมา เดือนสี่เป็นสิบสองไป
 ค ปีโคธิกมาใส่ เดือนเข้าอีกไซร์ ปีนั้น สิบสามเดือนนา
 ค เดือนหนึ่งนั่นสองปีกษณา คือข้างขึ้นมา ข้างแรมเป็น สองปีกษไป
 ค ข้างขึ้นสิบห้าวันได้ ข้างแรมท่านไซร์ สิบห้า สิบสี่วันบ้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ค เดือนใดเป็นเดือนขาดบ้าง ข้างแรมทำนอง สิบสี่วันตามวิไลย
- ค เพราะคั้งนี้เดือนถ้วนได้ วันสามสิบไป เดือนขาดยี่สิบเก้าวัน
- ค เดือนหกถ้วน เดือนห้าวัน เป็นเดือนขาดพลัน ทั้งสิบสองเดือนเปลี่ยนไป
- ค จึงมีเดือนถ้วนหกเดือนได้ เดือนขาดเก้าไชร์ ก็ได้หกเดือนเหมือนกัน
- ค ถ้ามีอธิกมาสนั้น เดือนแปดสองปี เดือนถ้วนจึงเป็นเจ็ดนา
- ค วันมีชื่อเจ็ดวันหนา วันอาทิตย์มา วันจันทร์วันอังคารนี้
- ค วันพุธวันพฤหัสบดี วันศุกร์ศักดิ์ศรี วันเสาร์ครบ เสร็จเจ็ดวัน
- ค กลางวันกลางคืนควบกัน ทำนบเป็นวัน หนึ่งควรจะใส่ใจจำ
- ค วันหนึ่งนั้นแปดยามย่ำ กลางวันท่านกำ หนดไว้ว่าสี่ยามมี
- ค กลางคืนก็นับยามสี่ วันกับราตรี จึงเป็นแปดยามตามใช้
- ค ยามหนึ่งสามนาฬิกาไชร์ นาฬิกาท่านใช้ กลางวันเรียกว่าโมงนา
- ค กลางคืนเรียกว่าทุ่มหนา นาฬิกาหนึ่งรา ได้สิบवाद ท่านบอกไว้
- ค वादหนึ่งสี่นาที่ไทย นาที่หนึ่งได้ สิบห้าเพ็ชชะนาที่
- ค เพ็ชชะนาที่หนึ่งนี้ หกปราณด้วยดี ปราณหนึ่งสิบอักษรไชร์
- ค ปีหนึ่งมีนับวันได้ สามร้อยวันไป กับห้าสิบสี่วันวาร
- ค ปีใดท่านเพิ่มวันกาล เป็นอธิกวาร เพิ่มเข้าอีกวันหนึ่งนา
- ค ปีนั้นวันสามร้อย หนา กับห้าสิบห้า วันตามที่โลกยินยล
- ค ถ้าปีอธิกมาสปี เดือนแปดสองหน ปีนั้นมีวันมากรา
- ค นับวันได้ สามร้อยหนา กับแปดสิบห้า วันยังตามโหรนิยมไว้

ฤดูกาลทั้งสาม

- ค อนึ่งฤดูมีสามไชร์ คือเหมันต์ไป คิมหันต์ วัสสานะนา
- ค เดือนสิบสองแต่แรมมา เดือนสี่เพ็ญหนา สี่เดือนนี้ชื่อเหมันต์
- ค แต่แรมเดือนสี่จนวัน เพ็ญเดือนแปดนั้น สี่เดือนนี้คิมหันต์นา
- ค แรมค้ำหนึ่งเดือนแปดมา ถึงเพ็ญวารา กะติกะมาสงรู
- ค สี่เดือนถ้วนวัสสานะฤดู แบบโหรเป็นครู ว่าตามศศิโคจร

ทิศทั้งแปด

- ค ทิศแปดปีนโดยนามกร คือทิศบูรพ์ก่อน เป็นทิศตะวันออกนา
- ค แล้ววากเฉยทิศา ทักษิณี่หนา เป็นทิศข้างใต้ตามมี
- ค แล้วต่อไปทิศหรีดี จึงประจิมนี้ เป็นทิศตะวันตกหนา
- ค แล้วจึงทิศพายัพมา ทิศอุดรรา เป็นทิศด้านเหนือจง จำ
- ค แล้วทิศอีสานลำ เหนียกให้ แม่นยำ ปันทิศแปด คงตรง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พายัพ

อุดร

อีสาน

ประจิม

ทิศ

บูรพ์

หริดี

ทักษิณ

อาคเนย์

ค จบมุลบทเบื้อง
เป็นปฐมควรสถิตย์
เป็นแบบสั่งสอนศิษย์
ความที่รูกลับอัน

บรรพกิจ
ที่ต้น
สายสืบ ใ้เนา
อัครอันออกขยาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

ผลการวิจัย

3.1 หลักไวยากรณ์ไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยสมัยโบราณ สามารถแบ่งลักษณะที่เกี่ยวข้องกับไวยากรณ์ไทย ได้ดังนี้

3.1.1 พยัญชนะ

การแบ่งพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ มีพยัญชนะเป็น ๔๔ ตัว เท่ากับจำนวนพยัญชนะในปัจจุบัน แต่การแบ่งพยัญชนะ จะจำแนกออกเป็นอักษรสามหมู่

อักษรเสียงสูง 11 ตัว ข ฉ ฌ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห

อักษรกลาง 9 ตัว ก จ ฉ ฎ ฏ ค ต บ ป อ

อักษรต่ำมี 24 ตัว ค ต ณ ง ช ฌ ฉ ณ ฎ ฏ ค ณ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ ย

ตัวอย่าง

อักษร ๔๔ ตัว ให้อ่านแต่สองเสียง

อักษร ๑๑ ตัว อยู่บนต้นทนต์คือ ข ฉ ฌ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ห ให้อ่านออกเสียงสูงเสมอขึ้นไป

อักษร ๓๓ ตัว อันเหลือนี้ ให้อ่านเสียงกลางเสมอ

กันไปดู ค ง จ ญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำพวกที่ ๓ มี ๒๔ ตัว

คือ ค ต ม ง ช ซ ฌ ญ ฑ ฒ ณ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ ฮ

และมีการแบ่งพยัญชนะ ตามฐานที่เกิด หรือฐานกรณ์(articulator) ดังนี้ คือ

จำพวกที่ ๑ เป็นอักษรที่มีสำเนียง ลง คอ ๑๘ ตัว คือ

ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ญ ฎ ฌ ฐ ฑ ฒ ฑ ฒ ฑ ฒ ฬ ฬ อ ฮ

จำพวกที่ ๒ แรกจะมีเสียงออกจากปากก็มีลมออกที่หน้าฟันก่อน คือ

ช ฌ ส ซึ่งพวกนี้เรียกว่าเสียงพยัญชนะอูสุ่ม นั่นเอง

จำพวกที่ ๓ มีเสียงออกที่เพดาน คือ

จ ฉ ช ฌ

จำพวกที่ ๔ มีเสียงออกที่ปลายลิ้น และหน้าฟัน คือ

ด ต ฏ ฐ ฑ ฒ ฑ ฒ ฑ ฒ ฬ ฬ

จำพวกที่ ๕ มีสำเนียงออกกริมฝีปาก คือ

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

การแบ่งพยัญชนะเช่นนี้เพื่อประโยชน์แก่ชาวต่างชาติที่ศึกษาภาษาไทยในสมัยนั้น ดังที่ปรากฏในแบบเรียนว่า

“อันแบ่งอักษรเพนห้าจำพวกเช่นว่ามานี้ ไม่ผู้เป็นสำคัญนักแก่กุลบุตรที่เป็นไทย แต่จำพวกคนมาแต่่นอก ผู้เป็นปราชชอบเรียนภาษาไทยละเอียด เขาเห็นสมควรจะแบ่งอักษรไทยเช่นว่านี้ เราจึงได้แบ่งออกตามใจเขา จะได้เป็นประโยชน์แก่ฝรั่งบ้างฯ”

การแบ่งพยัญชนะในแบบเรียนประถม ก กา แสดงให้เห็นถึงลักษณะอิทธิพลของภาษาอื่นที่มีต่อแบบแผนของภาษาไทย มีความพยายามแบ่งการออกเสียงพยัญชนะเพื่อประโยชน์แก่ชาวต่างชาติ ซึ่งมีสำเนียงเสียงภาษาอื่นๆเพื่อความสะดวกแก่การศึกษาเล่าเรียน มุ่งเน้นประโยชน์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อให้ออกเสียงภาษาไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่ามีชาวต่างชาติจำนวนไม่น้อยสนใจเรียนภาษาไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

ส่วนในประดุมมาลาแบ่งพยัญชนะออกเป็นสามหมู่เช่นเดียวกัน ดังว่า

๑ แต่ ก จ น ฮ ง จ ำ ๔๔ คำ

แจ้งทำวิธีที่ทาง

๑ แบ่งบันปันเป็นไตรยางศ์ คือสูงต่ำกลาง

จะวางไว้ลงจงฟัง

๑ ข ค ฉ ฐ ถ ทัง ผ ฝ ท่านหวัง

สอนสั่งว่าสูงสำเนียง

๑ ส ศ ษ ทัง ห ต่ เรียง ๑๑ สำเนียง

นี้เสียงก็สูงเหมือนกัน

๑ ถ้ำไต้ สองอัน อาจารย์ท่านสรรค์

ให้ผันหย่างหางโคควร

๑ คี ษ ษ หันหวน ๑๑ จำนวน

ใคร่ครวญจงคีที่ทาง

๑ เขียนไว้ให้รู้ดูพลาง ษไว้จำวาง

คำกลางนั้นตั้งแต่ก

๑ ทัง จ ฉ ฎ ฏ ค ต บ ป แล อ

ก็ภถ้วนแก้คำคง

๑ พันสูงแลกลางหย่างต่ำ ๒๔ คำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้กับกรมวิชาการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือคำ ค ต ม ง

๑ ข ช ฅ ญ ฑ ฒ

ณ ท ฐ น

พ ฟ ภ ม เนิ่องนง

๑ ย ร ล ว เรียงรอง

พ อ ทั้งสอง

ทั้งมองภถ้วนนิกร

การแบ่งพยัญชนะในแบบเรียนอักษรนิติ ของพระอมรารักษ์จิต (เกิด อมโร) จะแบ่งพยัญชนะที่แปลกออกไปนั้นคือจะแบ่งพยัญชนะเป็นวรรคตามวิธีการจัดวรรคของอักษรเทวนาครีจะเรียก “ตอน” แทนคำว่า “วรรค” และคำว่า “เศษวรรค” ใช้คำว่า “ตอนปลาย” แทน ดังที่ปรากฏ

๑ ก ข ค ค ม ง ๗ ตัวนี้ชื่อตอน กอ จ น ช ช ฅ ญ ๖ ตัวนี้ ชื่อตอน จอ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ๖ ตัวนี้ชื่อตอน ฎอ ค ต ท ทร น ๖ ตัวนี้ ชื่อตอน คอ บ ป ผ ฝ ฟ ภ ม ๘ ตัวนี้ ชื่อตอน บอ ย ร ล ว ศ ห ส พ อ ฮ ๑๑ ตัวนี้ชื่อตอน ปลายฯ

แบบเรียนชุดมุลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทร โวหาร(น้อย อาจารย์ยางกูร)มีการเรียงพยัญชนะ 44 ตัวเหมือนแบบเรียนอักษรนิติแบ่งอักษรสามหมู่ออกเป็น อักษรสูง 11 ตัว อักษรกลาง 9 ตัว และอักษรต่ำ 24 ตัว แต่อย่างไรก็ตามจะเรียกพยัญชนะ “ตอนปลาย” ว่า “ตอน ย” แทน ดังปรากฏคือ

ตอน ก ๗ ตอน จ ๖ ตอน ฎ ๘ ตอน ค ๖ ตอน บ ๘ ตอน ย ๑๑ รวมเป็น ๔๔ ตัวนี้ เรียกว่า พยัญชนะ รวมเข้ากับสระเรียกว่าอักษร ในอักษร ๔๔ ตัวนี้แจกออกเป็นอักษรสูง ๑๑ อักษรกลาง ๙ อักษรต่ำ ๒๔ สามหมู่นี้เรียกว่า ไตรยางษ์

อักษรสูง ๑๑ ตัวคือ ข ค ฅ ฐ ฎ ผ ฝ ศ ห

อักษรกลาง ๙ ตัวคือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

อักษรต่ำ ๒๔ ตัวคือ ค ต ม ง ข ช ฅ ญ ฑ ฒ ณ ท ฐ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ

การแบ่งพยัญชนะที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยเล่มต่างๆมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

นั่นคือ การแบ่งพยัญชนะออกเป็นจำนวน 44 ตัวเท่ากัน มีการแบ่งพยัญชนะเหล่านี้ออกเป็น เอกสารนี้เป็นการศึกษาเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้เผยแพร่โดยไม่ขออนุญาต การค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไครยางค์ หรืออักษรสามหมู่เช่นกัน แต่ในแบบเรียนแต่ละเล่มนั้นจะมีความแตกต่างอยู่บ้าง ในเรื่องของการแบ่งพยัญชนะแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ แบ่งตามพยัญชนะวรรค ฐานที่เกิด

3.1.2 อักษรควบและอักษรนำ

จินตคามณี

การอธิบายเสียงคำควบกล้ำกับอักษรนำในจินตคามณีนั้นปะปนกันอยู่ สิ่งที่แตกต่างไปจากระบบเสียงคำควบกล้ำในปัจจุบันนั่นคือ เสียง /กร/ เป็นเสียงที่ไม่ปรากฏ คำตัวอย่าง แต่กลับมีเสียง /มล/ ในปัจจุบันมีอยู่ในเฉพาะภาษาถิ่นใต้

ตัวอย่าง

หม	ต้ม						เกย ^(๑)	กย	กข	กช	กฉ	กฏ	กฏ	กฏ	กฏ	กฏ	กฏ
หม	ต้ม						โกย	กขย	กขย	กชย	กขย	กขย	กขย	กขย	กขย	กขย	กขย
หม	ต้ม						กัย	กัข	กัช	กัฉ	กัฏ	กัฏ	กัฏ	กัฏ	กัฏ	กัฏ	กัฏ
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											
กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ	กล้ำ											

(๑) บทระหมื่นเรือนั้น กระจก
(๒) ในหนังสือ A New Historical Relation of Siam ของ Monsieur De La Loubère ปรากฏว่าใช้คำ
เกย กย กข กช กฉ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ กฏ

ในจินตคามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศอักษรควบกล้ำว่า “อักษรพา” ซึ่งไม่ปรากฏในแบบเรียนเล่มอื่นๆแต่อย่างใด ดังที่ปรากฏ

“ ดงหมี่ได้อักษรพาก่อน ครั้นเข้าเรื่องในอักษรหาพาอักษรที่ตำนานักพลอยสูงขึ้นไป.....”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประสม ก กา

ในประสม ก กา คำควบกล้ำไม่ได้อธิบายหลักเกณฑ์การใช้ เพียงแสดงการแจกลูกคำเท่านั้น มีการแสดงการแจกลูกคำของเสียง /กร/ /กล/ และ /กว/ และเสียง /ทร/ มีการแสดงการแจกลูกเหมือนกับคำที่เป็นเสียงควบแท้ ซึ่งไม่มีคำอธิบายใดๆ ว่าเสียงนั้นเป็นควบแท้หรือไม่แท้ เพียงแต่กล่าวว่า ท ร นั้นอ่านสำเนียงเหมือนอักษรตัว ซ และไม่มีตัวอย่างของเสียง /ทร/ ที่อ่านออกเสียงแบบควบแท้เลย ดังที่ปรากฏ คือ

ตัวอย่าง

<p>กรก กรัก กรวด กรึก กรึกวกรวด เกียด เกียดก เกียดกรน กรน กรัน กรวน กรัน กรันวกรวน เกียดน เกียดนกรน กรบ กรับ กราบ กรับ กรับวกราบ เกียดบ เกียดบกรบ กรม กรับ กราม กริม กริมวกรม เกียดม เกียดมกรม เกอช เกอช กรชว ไทระ ไทระ คุม คุมว คุมช คุมชช</p> <p>แม่ ก ล คั่นกลเป็นอย่างไร</p> <p>กล ภาลา กลี กลี กลี กลู กลู กลู กลู กลู กลู กลู กลู กลู กลู กลก กลัก กลท กลถ กลด กลด กลด กลด กลด กลด กลด กลด กลง กล้ง กลล กลล กลลว กลลว กลลว กลลว กลลว กลลว กลลว กลลว กลด กลด กลด กลด กลดว กลดว กลดว กลดว กลดว กลดว กลดว กลดว กลน กลัน กลาน กลัน กลันว กลันว กลันว กลันว กลันว กลันว กลันว กลันว กลม กลัม กลาม กลิม กลิมว กลิมว กลิมว กลิมว กลิมว กลิมว กลิมว กลิมว กลอ กลอ กลอ กลอ กลอว กลอว กลอว กลอว กลอว กลอว กลอว กลอว</p> <p>แม่ ก ว คั่นกลเป็นอย่างไร</p> <p>กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กว กวก กวัก กวท กวถ กวด กวด กวด กวด กวด กวด กวด กวด กวง กว้ง กवल กวล กวลว กวลว กวลว กวลว กวลว กวลว กวลว กวลว กวด กวด กวด กวด กวดว กวดว กวดว กวดว กวดว กวดว กวดว กวดว กวน กวน กวน กวน กวนว กวนว กวนว กวนว กวนว กวนว กวนว กวนว กวบ กวบ กวบ กวบ กวบว กวบว กวบว กวบว กวบว กวบว กวบว กวบว กวม กวม กวม กวม กวมว กวมว กวมว กวมว กวมว กวมว กวมว กวมว กวอ กวอ กวอ กวอ กวอว กวอว กวอว กวอว กวอว กวอว กวอว กวอว</p>	<p>กวาง กวัง กวาง กวัง กวังว กวาง กเวียง กเวียง กเวียง กวก กวัก กวท กวถ กวทว กวทว เกียดก เกียดก เกียดก กวน กวัน กวาน กวัน กวันว กวาน เกียดน เกียดน เกียดน กวบ กวับ กวาบ กวับ กวับว กวาน เกียดบ เกียดบ เกียดบ กวม กวม กวม กวม กวมว กวาน เกียดม เกียดม เกียดม เกอช เกอช กชว ไทระ ไทระ คุม คุมว คุมช คุมชช กวน กวัง กวาง กวัง กวังว กวาง กเวียง กเวียง กเวียง กวก กวัก กวท กวถ กวทว กวทว เกียดก เกียดก เกียดก กวน กวัน กวาน กวัน กวันว กวาน เกียดน เกียดน เกียดน กวบ กวับ กวาบ กวับ กวับว กวาน เกียดบ เกียดบ เกียดบ กวม กวม กวม กวม กวมว กวาน เกียดม เกียดม เกียดม เกอช เกอช กชว ไทระ ไทระ คุม คุมว คุมช คุมชช</p> <p>แม่ ทร นั้นอ่านสำเนียงเหมือนอักษรตัว ปร</p> <p>ทร ทว ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทร ทรก ทรัก ทรท ทรถ ทรท ทรท ทรท ทรท ทรท ทรท ทรท ทรท ทรง ทร้ง ทรล ทรล ทรลว ทรลว ทรลว ทรลว ทรลว ทรลว ทรลว ทรลว ทรน ทรัน ทราน ทรัน ทรันว ทรันว ทรันว ทรันว ทรันว ทรันว ทรันว ทรันว ทรบ ทรับ ทราบ ทรับ ทรับว ทรับว ทรับว ทรับว ทรับว ทรับว ทรับว ทรับว ทรม ทรัม ทราม ทริม ทริมว ทริมว ทริมว ทริมว ทริมว ทริมว ทริมว ทริมว ทรอ ทรอ ทรอ ทรอว ไทระ ไทระ ทรม ทรวม ทรอ ทรอ</p> <p>๐ อักษร ทร ควบกัน ตรงที่ใช้เหมือน ๘ แปล่า ๆ ส่วนนี้ ๖ กล้อยู่ในคั่นนั้น เป็นคั่นว่า สวัง ไทรก เหวี สรวม เหวิม ๖ ๑ คำว่า แสง แสง ไทระ ไทระ ทรน เหวิม ๖ เช่นคั่น</p>
--	--

จากตัวอย่างจะเห็นว่า นอกจากจะอธิบายเรื่อง เสียงควบ /กร/ /กล/ และ /ทร/ แล้ว ยังกล่าวถึงการใช้ สร ทร เป็นต้น

อักษรนำในประสม ก กา สิ่งที่น่าสังเกตคือ มีการใช้ อ นำอักษรต่ำ และอักษรอื่นๆ เช่นเดียวกับการใช้ ห นำ แสดงว่าในสมัยนั้น มีแบบแผนการใช้อักษรนำต่างไปจากปัจจุบัน มีการแจกลูก ห นำ ญ และอ นำ ย และนำ ญ ดังเช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง

๖๖

หฎก หฎัก หฎาก หฎิก หฎึก หฎึก หฎุค หฎุก
หฎก หฎุก หฎาก หฎิก หฎึก หฎึก หฎุค หฎุก
หฎง หฎัง หฎาง หฎิง หฎิ่ง ๖ หฎวง หฎึง หฎ็อง หฎ็อง
หฎก หฎัก หฎาก หฎิก หฎึก ๖ หฎว หฎ็อก หฎ็อก หฎ็อก
หฎบ หฎับ หฎาบ หฎิบ หฎับ ๖ หฎว หฎ็อบ หฎ็อบ หฎ็อบ
หฎม หฎัม หฎาม หฎิม หฎัม ๖ หฎว หฎ็อม หฎ็อม หฎ็อม
หฎย หฎัย หฎาย หฎยา ๖ หฎะ หฎะ หฎุหรรณ หฎุห
ทัว ห เมื่อหน้าหน้าอักษรอื่นให้ใช้เอกโทให้เรียกหวนลงตามอักษร

สูง อย่างนี้

หฎา หฎา หฎา หฎา หฎา
หฎา หฎา หฎา หฎา หฎา
หฎา หฎา หฎา หฎา หฎา

๑ อักษร ก ข ค ง ฉ ๖ ลางที่ใช้อักษรในจำพวกอักษรตัว เมื่อหน้าหน้า
อักษรตัว ก ข ค ง ฉ ๖ ลางที่ใช้อักษรในจำพวกอักษรตัว เหมือนอักษร
พวกอักษรตัวให้เข้าพวกอักษรกลาง ใช้เอกโทเหมือนอักษรกลางพวกนั้น
แต่ตัว อ นั้นไม่มีสำเนียงออก อย่างนี้

อญ อญา อญี อญิ อญึ อญุ อญู
เฮญ เฮญา เฮญี เฮญิ เฮญึ เฮญุ เฮญู
อน อนา อนิ อนี อนึ อนู ๖ โอน โอนา โอนิ โอนี โอนึ โอนู ๖
อช อชา อชิ อชี อชิ อชึ ๖ โอช โอชา โอชิ โอชี โอชึ โอชา ๖
อชก อชุก อชาก อชิก อชึก อชึก อชุก อชุก
เฮชก เฮชุก เฮชาก เฮชิก เฮชึก เฮชึก เฮชุก เฮชุก

๖๗

อญง อญัง ๖ อญง อญิง อญิ่ง ๖ อญวง อญึง อญ็อง อญ็อง
อญก อญัก อญาก อญิก อญึก อญึก ๖ อญวก อญ็วก อญ็วก อญ็วก
อญน อญัน อญาน อญิน อญัน ๖ อญวน อญ็วน อญ็วน อญ็วน
อญบ อญับ อญาบ อญิบ อญับ ๖ อญวบ อญ็บบ อญ็บบ อญ็บบ
อญม อญัม อญาม อญิม อญัม ๖ อญวม อญ็วม อญ็วม อญ็วม
อญย อญัย อญาย อญยา ๖ อญะ อญะ อญุหรรณ อญุห

๑ อักษร ๖ เมื่อหน้าหน้าอักษรอื่น ให้ใช้เอกโทเสียงหวนลงมา
ตามอักษรกลาง อย่างนี้

อญา อญู เออน อยาง
อญา อญู เออน อยาง
อญา อญู เออน อยาง

ถ้าบั้นนี้ระว่าด้วยอักษรทาว

๑ ก็คำที่ใช้ไม่เอกไม่โทไม่ได้ เพราะหวนไม่ได้ เหมือนแม่ก
ก ก ก ๓ แม่ ก แลอักษร ก ก ก ๓ เป็นตัน แลในแม่ก คือ เกอะ
เกอะ เกะ แกะ กะ โคะ เกาะ อักษรทาวเหล่านี้ไม่ก้องลงไม่เอก
ไม่โท ถ้าแม่ในคำทาว ๓ แม่ ก็คือ ก ก ก ก ก ๓ ตัวกันเป็นอักษรสูง
กลาง ก็มีสำเนียงไม่เอกอยู่ในคำนี้เอง อย่างนี้

ขอ
ชอ ชก ชค ชบ ชก กก กบ
เสียงอักษร ๖ คำนี้ เสมอเหมือนกับตัวชกทั้งนี้เองนั้น

ประถมมาลา

ในแบบเรียนประถมมาลากล่าวถึงอักษรนำ อธิบายแต่เพียงการใช้ ห นำอักษรต่ำเท่านั้น คือ

คำต่ำจงจำคำไ้ จะเขียนอันใด

จะใช้ให้สูงสำเนียง

เอา ห วางข้างหน้าเรียง คำต่ำที่เคียง

มีเสียงสูงก็สูงงูกัน

เช่นว่า บุษหา ปาหนัน ห นำต่ำผัน

ให้หันผันสูงวาทิ

และอธิบายในส่วนอักษรกลางไว้ว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำกลางที่ห่างประมาณ

ทั้งเก้าประการ

เขียนงานจะให้สูงคำ

พึงให้พิจารณาใจจำ

จะเอาหน้า

เช่นคำปต้องวาจา

อักษรนิติ

ส่วนในแบบเรียนอักษรนิติกล่าวถึงอักษรควบรวมอยู่กับเรื่องการแจกลูกและการผัน

อักษรนำ

๑๕๖

ลี้ วัว หี ชี ๑ กิ่ง กิ่ง กิ่ง กิ่ง หิง หิง หิง หิง หิง หน้าสุภาพ คำไทย

กาง ก้าง ลูกกาง น้คำสุภาพ ก้างขวา น้ใส่เอก คิก้าง น้ใส่โท หนี่ หนี่ หนี่ หนี่ หนี่

๑ กน กน คนผู้ น้คำสุภาพ กนเหลว น้ใส่เอก กนคว่าหา น้ใส่โท หนี่ หนี่ หนี่ หนี่ หนี่

โท ๑ กม ก้ม ก้ม ก้ม ก้ม น้คำสุภาพ ก้มมีก น้ใส่โท ๑ หง หง หง หง หง เสียงหง ๆ คำสุภาพ ร่มง

ใส่เอก ก้มจน น้ใส่โท ๑ เกอช เกอช กาย กาย เสียงหง ใส่เอก หงกับแ้ว ใส่โท ๑

กายกัน น้คำสุภาพ กายบศิก น้ใส่เอก กาย น้ใส่โท คำไทยไม่มี ๑ หงน หงน หงม หงม เหงอย เหงอย ๑

๑ ก ข ง ช ชด ฅ ฑ ฒ ท ธ น พ ฟ ภ ม บร ล ว พช ๑ ญ ฎ ฒ ฒ ฒ ฒ ฒ ฒ ฒ ๑ กวินได้ผันเหมือน

๒๓ กวินได้ผันเหมือนกัน ๑

๑ อักษรเมื่อทาบกันให้อ่านเบาหนักตามตัวกัน ดังนี้

๑ กร ชร ชร กร กร ชร จร จร ชร ฅร ฅร ๑ ทร ชร ปร

พร พร ปร ปร ๑ กล ฅล ฅล ฅล ฅล ๑ ลล ฅล ฅล

ปล ฅล ฅล ๑ สง ฅญ ฅณ ฅน ฅม ฅย ฅร ฅล

ทว ฅพ ๑ ฅร ฅร ฅร ฅร ๑ ฅว ฅว ฅว ฅว ๑ ฅง ฅง

ว่าด้วยอักษรมี ห นำและกล่า

๑ อักษรปลายคอน ๕ ตัว คือ ง ญ ณ ม กับอักษรคอน ปลาย ๕ ตัว คือ ย ร ล ว ห น ชื่ออักษรสองกล่า ถ้ามีหน้าทำให้ อ่านสูงเสมอตัวหอย แล้วให้ตกลงไปตามไม้เอก ไม้โท เหมือนหางโค กิ่ง

แบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ

ในแบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ ในอักษรประโยคจะแจกลูกอักษรควบด้วยอักษรกลาง ก จ ต ป และ อักษรต่ำคือ ค ท พ อย่างละเอียด ตั้งแต่แม่ ก กา ถึงแม่ เกย

อักษรกลาง ตัว ก

หลังจากแจกลูกอักษรควบแล้วจะ รวบรวมคำศัพท์ที่มีใช้เอาไว้ด้วย ดังนี้

๑ กรม กรั่ม กราม กริม กริม กรั่ม กริม กรม กรุม เกรม
แกรม โกรม กรอม กรวม เกรียม เกรอม เกริม เกรอม ๗๕

๑ เกรย
เกรอย กราย กราว กริว กรัว กรย กรย กรุย กรุย เกรว
แกรว โกรย กรอย กรวย เกรยว เกรอย เกรย เกรยะ เกรอ
เกรอะ เกรอ เกรอะ กรัว กรัวะ เกระ แกระ โกระ เกราะ กรู
กรรรวม กรรร กรอ กรอ กรอ กรอ กรอ กรย กรอ ๗๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๓ คำ คือ
จักรา ตะกร้า จักรกร เอายิบไม้กรู วังกรู ดันไกร ไกรธา นอนไกร
กันเกรา กรากกร้า กระลา กระถัก กระด้ากร ๗๕

๑๖๘

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กน ได้คำใช้ ๑๑ คำ คือ นอนกรน
มุดตะกรัน เขิงกราน สงกรานต์ หน้ากร้าน กินกรุ่น ไขไม้โกรั่น
เหล็กกร่อน จำกรวน เขียนเกรียน กูเกริ่น ๓๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กง ได้คำใช้ ๑๕ คำ คือ กรง ติด
กรัง กรางเหล็ก ตันกร่าง สันกรัง ๆ กรังใจ ทำกรังกรัง กรุงนคร
เกรงกลัว บางจะเกร็ง แข็งแกร่ง วังตะโกรง ตั้โกร่ง กรองน้ำ
เกรียงไกร ๓๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กก ได้คำใช้ ๑๐ คำ คือ น้ากรัก
ดงกราก ตังกริก ๆ เสียงกรุก ๆ ตังแกกรก โกรกกราก กรอกยา
ใส่กรอก จักเกรียก เอ๊กเกริก ๓๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กด ได้คำใช้ ๑๐ คำ คือ น้ากรุด
ไม้กราด กฤษ ร้องกริด ๆ ตะกรุด ผลมกรุด ปากเกร็ด โกรชง
หนุกัดกรอด ๆ ฟุ้งกรวด ๓๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กบ ได้คำใช้ ๑๐ คำ คือ กรบแหงปลา
ต้กรับ ไหว้กราบ กริบผม กินกริบ ๆ ตังกรอบ ๆ กินกริบกรอบ
เขี้ยวกรวบ ๆ บงเขี้ยวกรวบ ยอดดั่งกรวบ ๓๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่กม ได้คำใช้ ๑๖ คำ คือ กรมใจ
ทุกหมู่ทุกกรม ต่างกรม ฟันกราม กุ้งก้ามกราม ปลากริม ชุ่มกริม
นกตะกรุม กินกรุ่ม ไผทโกรม พายกร่อม ๆ กรวมต่อ เขี้ยวกร่วม ๆ
กรวมกัน เข้มกรึม กรอบกรึม ๓๕

ตัว จ

๑๗๔

๕ จรต จรต์ จราด จรัด จร็ด จร็ด จร็ด จร็ด จรด จรด เจรต เจรต
โจรค จรอก จรวด เจรียค เจรอก เจรต เจรอก ๗๕

๑ จรบ จรบ จรบ จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม เจรบ เจรบ
โจรบ จรอม จรวบ เจรบ เจรบ เจรบ เจรบ ๗๕

๑ จรม จรม จราม จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม จรัม เจรม เจรม
โจรม จรอม จรวม เจรม เจรม เจรม เจรม ๗๕

๑ เจรบ จราย จราว จรว จรว จรบ จรบ จรบ จรบ เจรว
เจรอย โจรบ จรอย จรว เจรว เจรบ เจรบ เจรบ เจรบ
เจรอ เจรอ จรว จรว เจระ เจระ โจระ เจระ จรู จรรวม
จรร จรอ จรอ จรอ จรอ จรอ จรบ จรอ ๗๕

๑ ตัว (จ) ควบกับตัว (ร) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๓ คำ คือ จรทาง
กระตังจรรำ จรดำ ๗๕

๑ ตัว (จ) ควบกับตัว (ร) แม่ กน ได้คำใช้ ๓ คำ คือ จรตคตา
จรรยา เจริญ ๗๕

๑ ตัว (จ) ควบกับตัว (ร) แม่ กง ได้คำใช้ ๓ คำ คือ ความจริง
ผกาแฉง จรุงใจ ๗๕

๑ ตัว (จ) ควบกับตัว (ร) แม่ กค ได้คำใช้มาแต่ภาษาเขมรคำ ๑
คือ จรูก ว่าสุกร ๗๕

ตัว ด

๑๗๗

๑ ตัว (ต) ควบกับตัว (ร) แม่กก ได้คำใช้ ๓ คำ คือ ตระาตราก
ตรอกถนมน เตรียกจัก ๖๕

๑ ตัว (ต) ควบกับตัว (ร) แม่กด ได้คำใช้ ๖ คำ คือ ตระาต้อม
ตราบด้อม ยามตรุศ เตรีตเตร่ ตรวจพล ปากเตรีต ๖๕

๑ ตัว (ต) ควบกับตัว (ร) แม่กบ ได้คำใช้ ๓ คำ คือ ตระบับพัง
ตราบเท่า ตระบิรศ ๖๕

๑ ตัว (ต) ควบกับตัว (ร) แม่กม ได้คำใช้ ๓ คำ คือ
ทะกัตรอม ตระอมใจ ตระเตรียม ๖๕

๑ ตัว (ต) ควบกับตัว (ร) แม่เกย ได้คำใช้ ๒ คำ คือ
เตรอะอะปะ เตรีอะตรง ๖๕

๑ ตัว (ต) ประโยกกับตัว (ก) แจกดังนี้ ๖๕

๑ ตด ตดา ตดิ ตลี ตลี ตลี ตตุ ตตุ เตล เตล ไตล ไตล
โตล เตลา ตล้า ตละ ๖๕

๑ ตदन ตด้น ตदान ตด็น ตด็น ตด็น ตดุน ตดุน เตदन
เตदन โตदन ตดอน ตดวน เตดึน เตดึน เตดึน เตดอน ๖๕

๑ ตดง ตด้ง ตดาง ตดิง ตดิง ตดิง ตดุง ตดุง เตดง
เตดง โตดง ตดอง ตดวง เตดึยง เตดึอง เตดึยง เตดอง ๖๕

๑ ตดก ตดัก ตดาก ตดิก ตดัก ตดัก ตดุก ตดุก เตดก
เตดก โตดก ตดอก ตดวก เตดึยก เตดึอก เตดึก เตดอก ๖๕

ตัว ป

๑๘๑

ไปรเวศ กะปรักกะเปร่า ปรั๊กปรั่า ประสงค์ ประสม ประเสริฐ
 ประสัทธา ประสาน ประสบ ประจบ ประแจ ประมาณ ประมวล
 ประเมิน ประมุข ประทาน ประเทร ประจักษ์ ประหลาด ประลอง
 ประนต ประนม ประชุม ประกาศ ประกาศิต ประหม่า ประมา
 ประเดี้ยว ฝนตกประปราย ประวัติ ประสูตร ประเทือง ประทั้ง
 ประนัง ประดั่ง ประเดียง ประดา ประตุ ประวิช ประวิง ประกาศ
 ประพาศ ประโก ประไลย ประอึง ประอร ประโยชน์ ประสงค์ ฯ

๑ ตัว (ป) ควบกับตัว (ร) แม่กน ได้คำใช้ ๕ คำ คือ ปรนปรือ
 ฝ่อนปรน ปรรันคำหยาม วายปราณ ประปราน ร้องแปรแปรน
 เสียงแปรน แปรปรวน ฯ

๑ ตัว (ป) ควบกับตัว (ร) แม่กง ได้คำใช้ ๑๕ คำ คือ ต้นปรง
 นาปรัง พระปราง ปรางปราสาท ต้นมะปราง ต้นมะปรัง เประประิ่ง
 เครื่องปรุง ทำสองแปรง ขนแปรง เสียงแปรง ปรุโปรง ปรองดอง
 เถววันแปรียง ปรางแปรอง ฯ

๑ ตัว (ป) ควบกับตัว (ร) แม่กค ได้คำใช้ ๕ คำ คือ นั้งปรก
 ปรกติ หนัวร์กปรก สกระปรก ปรั๊กปรั่า ปรั๊กมาศ โถปรัก
 น้ามันปรัก ปฤกษา ฯ

๑ ตัว (ป) ควบกับตัว (ร) แม่กต ได้คำใช้ ๕ คำ คือ พระปรัก
 คว่างปราต นั๊กปราข ปฤษณา กำเนิดเปรต ตั๋วโปรต ทรงพระกรุณา
 โปรต เสียงปรอดๆ เป็นปรวด แร่ปรอธา ฯ

อักษรต่ำ

ตัว ก

๑๘๖

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ ก กา ได้คำไว้ ๑๖ คำ คือ
 ครานัน หลายครา นุดคร่า ครุตักน่า ครุสอน ไปสักครู่ หามแคว
 ไครผู้ใด จะไครได้ กอตะไคร้ หนวดเครา เคร่าท่า น้ำครำ
 คร่ำคร่า ครุกระ กระจวี ๖๕

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กน ได้คำไว้ ๘ คำ คือ
 ครุ่นคร่ำม มักรรภ ครุ่นตัว นงคราญ เกยจกรัน ถิ่นครื่น ๆ
 ครื่นคักนก มักรุ่น ๆ คฤกกรน คร่ำครวญ ๖๖

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กง ได้คำไว้ ๕ คำ คือ น้ำครั่ง
 ครั้งนั้น ร้องคราง ครนเครง หอยแครง คร่องแครง เตื่อไคร้ง
 ไคร้งคร่าง ทรวงเครอง ๖๗

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กก ได้คำไว้ ๔ คำ คือ ครกตาก
 จะแตกคราก ครักกรน กรนคราวโครกครอก ๖๘

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กด ได้คำไว้ ๕ คำ คือ คราดหญ้า
 ดั่งครัด ๆ พระยาครุฑ ครุดดี ตังเคียด ๖๙

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กม ได้คำไว้ ๕ คำ คือ ครอบถั่ว
 ดอกปราบ สุกْرِพ ครอบสำริด ครอบงำ ๗๐

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ กม ได้คำไว้ ๗ คำ คือ สงคราม
 ข้อมคราม คร่ำมกั่ว ดุคริม ดุคริม ตังโครม ครอบเหล็กตอ ๗๑

๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ร) แม่ เกย ได้คำไว้ ๑๑ คำ คือ เป็นคราว ๆ
 ชายครุบ ไคร้เครือ ถุงตะเคียว โรงครัว เกรอะกระ ครัว ๆ
 เครอเดาวัด ตะครันตะครอ ต้นตะคร้อ ครัวกระ ๗๒

๑๕๕

๑ ตัว (พ) ประโยกกับตัว (ก) แจกดังนี้ ๖๕

๑ พด พลา พลี พลี พลี พลี พดู พดู เพล แพล ไพล ไพล
โพล เพลา ปลา พละ ๖๖

๑ พลน ปลัน ปลาน ปลัน ปลัน ปลัน ปลัน ปลัน ปลัน ปลัน
แพลน โพลน พลอน ปลวน เพลัน เพลัน ปลัน เพลอน ๖๗

๑ พลง ปลัง ปลาง ปลัง ปลัง ปลัง ปลัง ปลัง ปลัง
แพลง โพลง พลอง ปลวง เพลียง เพลียง เพลียง เพลียง ๖๘

๑ พลก ปลัก ปลาก ปลัก ปลัก ปลัก ปลัก ปลัก ปลัก
เพลก โพลก พลอก ปลวก เพลยก เพลอก เพลก เพลอก ๖๙

๑ พลด ปลัด ปลาด ปลัด ปลัด ปลัด ปลัด ปลัด ปลัด
แพลด โพลด พลอด ปลวด เพลัด เพลัด เพลด เพลด ๗๐

๑ พลบ ปลับ ปลาบ ปลับ ปลับ ปลับ ปลับ ปลับ ปลับ
แพลบ โพลบ พลอบ ปลวบ เพลบบ เพลบบ เพลบ เพลบ ๗๑

๑ พลม ปลัม ปลาม ปลัม ปลัม ปลัม ปลัม ปลัม ปลัม
แพลม โพลม พลอม ปลวม เพลยม เพลยม เพลม เพลม ๗๒

๑ เพลย
เพลอย พลาย พลาว พลัว พลัว พลัย พลัย พลุย พลุย
เพลว แพลว โพลย พลอย พลวย เพลียว เพลอย เพลย
เพลยะ เพลื่อ เพลื่อ เพลอ เพลื่อ พลัว พลัวะ เพละ แพละ
โพละ เพลาะ พลู๊ พลรรรม พลรร พลอ พล่อ พล่อ พลัย พลอ ๗๓

๑๕๖

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๑๕ คำ คือ
 พลับพลา พลาเนา พลัดอก บั้พด้ จุดพดู ใบพดู เพล่ไป
 ไร่พ่แผล ไร่พ่แผล พระเพลลา กระจายเพลลา เภาใบ พุดพลา
 พลาตพลา พละพดิ่ง ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กน ได้คำใช้ ๘ คำ คือ ฉับพฉัน
 เตือดพฉ่าน พร้าพฉัน ตาพฉน มพร้าพฉน กินพฉน
 เพลยพฉำ เพลยใจ ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กง ได้คำใช้ ๑๕ คำ คือ
 ฉิดพฉิ่ง ไร่พฉาง พละพฉิ่ง เตือดพฉ่ง ไร่พฉ่ง ร้องเพลง พลิกเพลง
 เพลิงไร่พฉ่ง โดคน้ำไร่พฉ่ง นายไร่พฉ่ง ไร่พฉอง ไร่พฉ่ง ไร่พฉอง
 พลาตพฉยง พระเพลอง ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กก ได้คำใช้ ๕ คำ คือ
 เตือดพฉัก ๆ กฉับพฉัก พฉกฉ่าง กนพฉกพฉ่าน หม้อพฉวก ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กต ได้คำใช้ ๔ คำ คือ
 ฉับพฉัด พลาตพฉม เพล่ตพฉอก ช่างพฉอต เพล่ตพฉฉน ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กบ ได้คำใช้ ๒ คำ คือ
 เวลาพฉบ ตันมะพฉบ ๗๕

๑ ตัว (พ) ประโยคกับตัว (ล) แม่ กม ได้คำใช้ ๔ คำ คือ
 เพลิงไร่พฉงพฉาม พุดพฉุ่มพฉาม พุดพฉอมพฉลม ชุดอ้งพฉลม ๗๕

อักษรนำ จะเรียบเรียงอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกับอักษรควบ แจกดูอย่างละเอียดตั้งแต่แม่
 ก กา ถึง แม่ เกย อักษรนำที่ปรากฏมี ข ฉ ฉ มี ส นาง ข ฉ ฉ ผ ตัว ส นำ น ฉ และ ว ข ฉ

น นำม ข ฉ ผ ผ ตัว ส นำ ย ข ผ ตัว ส นำ ร และ ห นำ อักษรเดี่ยว ถ้าตัวใด ไม่มีคำใช้ใน

ภาษาก็จะไม่แจกดู

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่างเช่น

๑๑๒

๑ เกนย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย
 เกนอย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย ทนาย
 เกนย เกนย โทนาย ทนาย ทนาย เกนย เกนย เกนย เกนย
 เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย
 เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย เกนย

๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ได้คำใช้ ๒ คำ คือ ดิน ดิน
 นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว นำตัว
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ได้คำใช้คำ ๑ คือ ทน ทน
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก แม่ก ไม่มีคำใช้ ทน ทน
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ได้คำใช้คำ ๑ คือ รุ รุ
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ไม่มีคำใช้ รุ รุ
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ได้คำใช้ ๒ คำ คือ ทน ทน
 ทน ทน ทน ทน ทน ทน ทน ทน ทน
 ๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ไม่ได้คำใช้ ทน ทน

๑ ตัว (ก) นำตัว (น) แม่ก ไม่ได้คำใช้ ทน ทน

๑ ผน ผนา ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน
 ผน ผนา ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน ผน

๑๑๓

๑ ผนน ผนนัน ผนนาน ผนนิน ผนนัน ผนนัน ผนนัน ผนนุน ผนนุน ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ
 ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ ผนนุ

๑ ผนง ผนงัน ผนาง ผนางง ผนางง ผนางง ผนางง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง
 ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง ผนง

๑ ผนก ผนกก ผนาก ผนาก ผนาก ผนาก ผนาก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก
 ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก ผนุก

๑ ผนด ผนด้น ผนาด ผนด ผนด ผนด ผนด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด
 ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด ผนุด

๑ ผนบ ผนบบ ผนาบ ผนบบ ผนบบ ผนบบ ผนบบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ
 ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ ผนบ

๑ ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม
 ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม ผนม

๑ ผนย ผนาย ผนาย ผนาย ผนาย ผนาย ผนาย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย
 ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย

ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย
 ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย
 ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย ผนย

๑ ตัว (ผ) นำตัว (น) แม่ ก กา ไม่มีคำใช้ ๓๕

๑ ตัว (ผ) นำตัว (น) แม่ ก กา ไม่มีคำใช้ ๓๕

๑๑๕

๑ สนม สนับ สนาม สนับ สนับ สนับ สนับ สนับ สนับ เสนบ
แสบ โสบบ สนอบ สนวบ เสนับ เสนอบ เสนับ เสนอบ ฯ

๑ สนม สนัม สนาม สนม สนม สนม สนม สนม สนม เสนม
แสบม โสบบม สนอม สนวม เสนยม เสนอม เสนิม เสนอม ฯ

๑ เสนย
๑ เสนย สนาย สนาว สนว สนว สนัย สนัย สนุย สนุย
เสนอย

เสนว แสบว โสยย สนอย สนวย เสนยว เสนอย เสนัย เสนียะ
เสนื่อ เสนียะ เสนอ เสนอะ สนว สนวะ เสนะ แสบะ โสนะ
เสนาะ สนุ สรรวม สรร สนอ สนอ สนอ สนัย สนอ ฯ

๑ ตัว (ส) นำตัว (น) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๔ คำ คือ เสนห
ต้นโสน เสน่า ช่างสนะ ฯ

๑ ตัว (ส) นำตัว (น) แม่ กน ได้คำใช้ ๓ คำ คือ ดงสนัน
สนานนำ ต้นสนุ่น ฯ

๑ ตัว (ส) นำตัว (น) แม่ กง ได้คำใช้ ๒ คำ คือ เสนง
สนอง ฯ

๑ ตัว (ส) นำตัว (น) แม่ กค ได้คำใช้คำ ๑ คือ สนุก ฯ

๑ ตัว (ส) นำตัว (น) แม่ กต ได้คำใช้ ๓ คำ คือ สนต์ สนิท
เป็นเสนียด ฯ

๑๑๗

๑ ขมบ ขมับ ขมาบ ขมับ ขมับ ขมับ ขมับ ขมบ ขมบ ขेमบ
 เขมบ โขมบ ขมอบ ขมวบ เขมัยบ เขม็อบ เขมัยบ เขม็อบ ฑะ

๑ ขम्म ขมัม ขมาม ขम्म ขมัม ขมัม ขมัม ขम्म ขम्म เขम्म
 เขम्म โขम्म ขมอม ขมวม เขมัยม เขม็อม เขมัยม เขม็อม ฑะ

เขมย
 ๑ ขมาย ขมาว ขมัว ขมัว ขมัย ขมัย ขมุย ขมุย
 เขมอย

เขมว เขมว โขมย ขมอย ขมวย เขมัยว เขม็อย เขมัยย เขมัยยะ
 เขม็อย เขม็อย เขม็อย เขม็อย ขมัว ขมัว ขเมะ เขเมะ โขเมะ
 เขมาะ ขมัย ขมรรม ขมรร ขมอ ขมอ ขมอ ขมัย ขมอ ฑะ

๑ ตัว (ข) นำตัว (ม) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๕ คำ คือ คนเขม
 ปลาเขมาโกรย เขมา ภาษาเขมร ว่าตัว จับเขมา ขมากิน ฑะ

๑ ตัว (ข) นำตัว (ม) แม่ กน ได้คำใช้ ๕ คำ คือ ขมน เขมร
 เขมนตา มุงเขมน ขมวนปลา ฑะ

๑ ตัว (ข) นำตัว (ม) แม่ กง ได้คำใช้ ๕ คำ คือ ขม้งชน
 ขม้งตา เครื่องเขม กวันโขมก หัวขมอ ฑะ

๑ ตัว (ข) นำตัว (ม) แม่ กก ได้คำใช้ ๒ คำ คือ ขมกขมา
 ขมุกกะมอม ฑะ

๑ ตัว (ข) นำตัว (ม) แม่ กต ได้คำใช้ ๔ คำ คือ ขมุดขมิต
 เขมดกตา ฝัโขมต มุ่นขมวด ฑะ

ในแบบเรียนภาษาไทยชุดมูลบทบรรพกิจมีการยกตัวอย่างการใช้อักษรควบอักษรนำ อย่าง
 ชัด เจนและค่อนข้างเป็นระบบ แตกต่างจากแบบเรียนเล่มอื่นๆที่มีความสับสน ตัวอย่างในการแจก
 ลูก ไม่ครบถ้วน ขาดหาย และบางครั้งยกตัวอย่างแต่ไม่ได้อธิบายถึงสิ่งที่ยกตัวอย่างแต่อย่างใด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.3 การแจกลูกและการผันอักษร

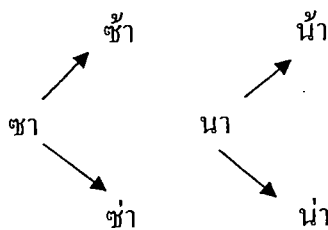
การผันอักษร คือ การเปลี่ยนเสียงพยางค์ ตามเสียงวรรณยุกต์ ในจินตคามณีกำหนดไว้ว่า อักษรทุกหมู่จะผันได้ตัวละคร 3 คำ รูปวรรณยุกต์กำกับ 2 รูป วิธีผันอักษรหมู่ในจินตคามณีนี้นี้คือ

1. การผันคำในแม่ ก กา

อักษรสูง 11 แม่ให้อ่านสูงแล้วลดลงตามไม้เอก ไม้โท ดังนี้

ส่วนอักษรกลางเสียงก้อง 24 ตัว คำต้นให้อ่านเป็นคำกลาง อ่านเสียงทุ้มลงเมื่อมีรูปวรรณยุกต์เอก แล้วอ่านสูงขึ้น เมื่อมีรูปวรรณยุกต์โท ดังนี้

การผันคำเป็นที่มีตัวสะกด จินตคามณีกำหนดให้อ่านเพียงเสียงเดียวตามตัวสูงต่ำ

เอกสารนี้เป็นและผันเป็นสามคำตาม ไม้เอก ไม้โท ที่กำกับนั้น การผันคำที่มีตัวสะกดของคำตายไม่มีไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประอม ก กา

ประอม ก กาแบบเรียนเล่มนี้จะแจกลูกอักษรทุกตัว เริ่มตั้งแต่ ก ถึง ฮ ครบทุก
มาตรา เมื่อจบการแจกลูกในแต่ละมาตราจะมี คำกลอนสอนอ่านเทียบไว้ให้แก่ผู้เรียนเสมอ

ตัวอย่างการแจกลูกตัวอักษรในแม่ กน

๒๖

แม่กน

กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 ขน ชัน ชาน ชิน ชิน ชิน ชิน ชุน ชูน เซน แซน
 โชน ชอน ชวาน เชียน เชียน เซิน
 จน ฉัน ฉาน ฉิน ฉิน ฉิน ฉิน ชุน ชูน เซน แซน
 โชน ชอน ชวาน เชียน เชียน เซิน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 คน คัน คาน คิน คีน คีน คีน คูน คูน เคน แคน
 โคน คอน ควาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กิณ กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โชน ชอน ชวาน เชียน เชียน เซิน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กิณ กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กิณ กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน

๒๗

จน ชัน ชาน ชิน ชิน ชิน ชิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน ชวาน เชียน เชียน เซิน
 ฉน ฉัน ฉาน ฉิน ฉิน ฉิน ฉิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน ฉวาน เชียน เชียน เซิน
 ฉน ฉัน ฉาน ฉิน ฉิน ฉิน ฉิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน ฉวาน เชียน เชียน เซิน
 ชน ชัน ชาน ชิน ชิน ชิน ชิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน ชวาน เชียน เชียน เซิน
 จน ฉัน ฉาน ฉิน ฉิน ฉิน ฉิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน จวาน เชียน เชียน เซิน
 จน ฉัน ฉาน ฉิน ฉิน ฉิน ฉิน ชุน ชูน เซน แซน
 โจน ชอน จวาน เชียน เชียน เซิน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน
 กน กัณ กาน กิณ กีน กิณ กิณ กุณ กูน เกน แกน
 โคน กอน กวาน เกียน เกียน เกียน

ตัวอย่างคำกลอนสอนอ่านเทียบ ในแม่ กน

๓๐

หน ทัน ทาน ทิน ทิน ทิน ทิน ทุน ทุน เทน แทน
 โทน หอบ หวน เขื่อน เขื่อน เขิน
 หน หัน ทาน หิน หิน หิน หิน หุน หุน เชน แทน
 โสน พอน พวน เพียน เพียน เพิน
 อน ฮัน ขวน ฮิน ฮิน ฮิน ฮิน ฮุน ฮุน เชน แอน
 โอน ฮอน ฮวน เขียน เขียน เขิน
 ฮน ฮัน ฮวน ฮิน ฮิน ฮิน ฮิน ฮุน ฮุน เชน แขน
 โฮน ฮอน ฮวน เขียน เขียน เขิน

จบแม่กน

๓๑

เรื่อง กน

อ่านกนจนสิ้นคำ ให้พิชิจนเหมือนคำกน
 แหม่อ่านอย่างละน ทำอย่างปนกะกนนั้น
 หมี่เรียนเพียรอยู่สำห ให้อ่านว่าสารพิน
 เม็ดฝนบนสวรรค์ แลพระจันทร์แสดวันดิน
 กนกวาดเขมรอมญ อยู่กรพินแสนหมื่น
 ชาวกันหมื่นศักดิ์พัน กนแยกกันไปซื้อมัน
 ๑ จนมีเงินทองใช้ โศกพนาใหม่ตลกเขียนขึ้น
 กระโถนร่อนกระบัน เขียนหน้ามันแลหน้ากาล
 ๒ บ้านเรือนเกิดอนค้าห่อน มีพื้นอนหมอนมุ้งมาน
 เคาผ่ากระทาน หันนอกชานสอตกเขียน
 ๓ เป็นเจ้าคุณมีบุญสัน มีผู้คนใช้เสม็ว
 เป็นคนหมื่นเจ้าเวียง ให้ภาคเขี้ยวเขียนทุกกน
 ๔ คนพาดสี่เคานโง่ เป็นคนโง่เดินถนง
 ขอทานทำนเลี้ยงกัน เกิดกันคนชุกชนไป
 ๕ เรียกสวนหมื่นพวนกิน กันกระกินแสดทองไก่อ
 เกวลิ้นพันไม้ แลบ้านใหม่ไม้แก่นจันทน์
 ๖ กั้นขนุนแลสนโลก แลคั้นไม้กลไม้พม้น
 กุนบอนแลเผือกมัน ไม้มีกันลูกกระท้อน
 ๗ ลูกอินแลลิ้นจี่ สวามีมีเสกร
 พิกุลสี่ต้นซ้อน แลไม้ก้อนไม้ท่อนโน้น

<p style="text-align: center;">๑๑๐</p> <p>๑ จะว่านเท่ก่งประจงกลอน จะซ้อ้นจะซ้าคำไร</p> <p>๑ จะแกลงแก่งกลอนสอนใน จงให้มีใจใคร่กรวดู</p> <p>๑ หนึ่งสี่สี่ในจำนวน ประมาณไว้ให้แม่นอย่า</p> <p>๑ แต่ ก จ น ซ จงจำ แจ้งท้าววิรุฬหก</p> <p>๑ แบ่งบั้นบั้นเป็นไครอย่าง จะวางไว้ลงจงทั้ง</p> <p>๑ ชะ ร ฎ ฐ ฑ ทั้ง สอนสั่งว่าสูงต่ำเมือง</p> <p>๑ ส ก ข ทัง ท ที่ เรียง ให้เสียงก็สูงเหมือนกัน</p> <p>๑ ถ้าได้ "สองอัน ให้ผ่นห่างทางโคกวร</p> <p>๑ กี่ " ชี่ " หั้นทวน โควกรวดูจงก็ท่าง</p> <p>๑ เขียนไว้ใช้คู่ทูล(๒) ทักถลงนั้งแก ก</p> <p>(๑) บางฉบับว่าคู่เคียง ๑๑ คำมั่ง (๒) บางฉบับว่าให้คู่ทูล</p>	<p style="text-align: center;">๑๑๑</p> <p>๑ ทัง จ ฎ ฎ ก ก ก็กล่นแก้วค่าง</p> <p>๑ ถ้าใส่ไม้ " " ลง อ่านสั่งเคียงกว่าหน้าหลัง</p> <p>๑ ว่า ก ที่ จงทั้ง จงทั้งศกักริ</p> <p>๑ พันสูงแกลงหย่างคำ(๑) ถ้อยคำ ก ค พ ง</p> <p>๑ ช ฐ ฎ ญ ฑ ฒ พ ฟ ภ ฌ เรืองแอง</p> <p>๑ ย ร ล ว เรียงรอง ทังมองภควนนิกร</p> <p>๑ ผวนผันหั้นให้ช้อย อันช้อยอันช้อยคว</p> <p>๑ คือ ก ที่ ผั้นผวน ที่ ผั้นผวน</p> <p>๑ คำทำจงรำคำไร จะใช้ให้สูงต่ำเมือง</p> <p>(๑) บางฉบับว่า ผั้นสูง..... ๒๔ คำ</p>	<p>บ ป แล อ</p> <p>จำกลงนั้ง</p> <p>กลดงสั่งเคียง</p> <p>๒๔ คำ</p> <p>ณ ท ธ น</p> <p>พ อ ทั้งสอง</p> <p>เช่นจกฤช</p> <p>จงให้โควกรวดู</p> <p>จะเขียนอันโก</p>
--	--	---

ประถมมาลาเป็นแบบเรียนที่ไม่มีมีการแจกลูกเหมือนประถม ก กา แต่มีการผันอักษรไว้พอเป็นตัวอย่างอยู่บ้างในคำกลอนมาตรา แม่กง

อักษรนิติ

ในแบบเรียนอักษรนิตินี้ มีการแจกถูกตามอักษร 3 หมู่ เริ่มจากอักษรกลาง

อักษรสูงและอักษรด่า ดังนี้

อักษรสูง

ตัวอย่าง

๑๕๒

๑ ก กา กี้ กี่ กุ เก แก ไก โก เกก่า กะ วลา อ-อา อี อี้
 อี อี้ อู เข แอ ไอ โอ เอ เอัว อะ อักษรสูง ๑๑ ทวนัน บ มี
 ก้องให้อ่านหนักสงที่ละสี่ตัว คือ อี อี้ อู อะ ว ลา หี หุ หะ
 ๑ ข ฌ ชี ชี๋ ชู เช แช โซ โซ โซ เซ ซ่า วลา ห ห่า หี
 หี่ หุ เห เห หอ โห โห โฮ ห่า หะ ๑ อักษรกลาง ๒๔ ตัว
 อนหนักสงจากนั้น ทัวก้องทำให้อ่านหนักสงที่ละสี่ตัว คือ กี้ กี่ กุ กะ
 วลา อี อี้ อู อะ ๑ ก กา กี้ กี่ กุ เก แก ไก โก โก เกก่า กะ
 ๑ ช ฌ อี อี้ อู เข แอ โซ โซ โซ เฮ ฮัว ๑ ที่แจกมานั้น
 เป็นคำทั้น ๖๕

ผันอักษรสูง

๑ ทั้นจะให้อ่านหนักไปคามไม้เอกไม้โท อักษรเสียง ๑๑ ทัว
 ให้อ่านตุงจนแล้วให้ตกลงตามไม้เอกไม้โท กงทางโก กงนี้ ๖๕
 ๑ ข ฌ ชี๋ ชี๋๋ ชู๋ เช่ แชะ แชะ
 ชี๋๋ ชี๋๋๋ ชู๋๋ เช่๋ แชะ๋ แชะ๋

๑๕๓

โง โง โง โง โง เวา เชา ช่า ช่า
 ชี๋ ชี๋๋ ชู๋ ชู๋๋ เช่ เช่๋ แชะ แชะ๋
 ขอทาน น้ค่าสุภาพ ข้อใส่ไม้เอก ในภาษาไทยไม่มีทุก ข้อไม้ข้อมือ
 โลไม้โท ฆแรง น้ค่าสุภาพ ฆวัง น้ใส่ไม้เอก ฆหัวเจ้า น้ใส่ไม้โท
 ต่อไปสังเกทดเหมือนกัน
 ๑ ล ฌ ฉ ฝ ฝ ฉ ฝ ห หี่
 ฉ ฉ ฉ ฝ ฝ ฝ หี่ หี่ ๖
 ๑ ชง ชัง ชัง ชัง ชัง ๑ หยอกใช้ชัง น
 ชง ชัง ชัง ชัง ชัง
 กัวสุภาพ กาวช้าง น้ใส่ไม้เอก สิงช้าง น้ใส่ไม้โท ๖ ชน ชัน
 ทนหนักค่าสุภาพ ชนใส่ไม้เอก ภาษาไทยไม่มี จนเพลงน้ใส่ไม้โท
 ๑ จม ฌ ฉ ฌ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ ฉ
 จม ฌ ฉ ฌ ฉ
 ๑ เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย เขอย
 เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ
 เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ เขื่อ

อักษรกลางและอักษรต่ำ

ตัวอย่าง

๑๕๕
 โหระ เขาะ ชู่ะ ชูระ ธรรมะ ชรรระ อยะ อยัะ รือะ รืออ
 ชุระ ชูระ ธรรมะ ธรรมะ อยะ อยัะ รือะ รืออ
 ชุระ ชูระ ธรรมะ ธรรมะ อยะ อยัะ รือะ รืออ

๑ คำขยา น้คำสุภาพ ข่ายักนถ น้ใส่เอก ข่ายบคัก น้ใส่โท ะะ
 ๑ ชุดฤตผลพิเศษ ๑๑ ตัวให้ผันเหมือนกัน ๖

๑๕๕
 กน กน เลห์กถ น้คำสุภาพ กนคัก น้ใส่เอก กนั้ง น้ใส่โท
 ก้ม ก้ม ก้ม ก้ม ก้ม น้คำสุภาพ ส่เตงก้ม น้ใส่เอก ก้ม
 ก้ม ก้ม ก้ม ก้ม ก้ม น้คำสุภาพ ส่เตงก้ม น้ใส่เอก ก้ม
 เกิน น้ใส่โท ๑ เกอย เกอย กาย ก่าย กาว ก้าว ๖
 กวางเหยี่ยว คำสุภาพ กวาง น้ใส่เอก ในคำไทยไม่มี กวักเดิน น้ใส่โท ๖
 จ ฎ ฏ ก ค บ ป อ ๘ ตัวนี้ผันเหมือนกัน ๖ะ

ผันอักษรกลาง

๑ อักษรกลาง ๕ ตัวนี้ คือ ก จ ฎ ฏ ก ค บ ป อ น้คำ
 ทนให้อ่านเป็นคำกลาง แล้วจึงอ่านปนไปตามไม้เอก แล้วจึงอ่านไปตาม
 ไม้โททั้งรูปจัวนี้

๑ ก ก ก้า กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ เก้ เก้ เก้
 โก โก โก โก โก เก้า เก้า เก้า ๖ ไม้เอก
 กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ เก้า เก้า เก้า ๖ ไม้โท

น้คำสุภาพ ก้ออื่อกอื่ความ น้ใส่เอก ไต่อกอื่อกอื่ น้ใส่โท ๑ จ จ
 ก ก ก้า กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ กี้ เก้ เก้ เก้ ๑ กง กง กง กง ๖ เสียง
 ก้ง ๆ น้คำสุภาพ ก้ง น้ใส่เอก ในคำไทยไม่มี ก้งก้ง น้ใส่โท ๖

ผันอักษรต่ำ

๑ อักษรเสียงกลางก้อง ๒๔ ตัวนี้คือ ภ ค ผ ง ช ฌ ฉ พ ฒ ณ
 ทธ น พฝภม ยวลาหช คำทนต์ให้อ่านเป็นคำกลาง แล้วอ่านปนตาม
 ไม้เอก แล้วจึงอ่านไปตามไม้โท ดังเคือโย่ ๑ ค ค ก้า คอบ่า
 น้คำสุภาพ ค้อไม่ค้อมือ น้ใส่เอก บ้านบางก้อ น้ใส่โท ๑ ง ง ช ช
 ช ช ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น ช น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ

มูลบทบรรพกิจแจกลูกตัวอักษรครบทุกมาตรา เรียบเรียงเป็นระบบที่ดีมาก เรียงตามหมู่ สูง กลาง ต่ำ ชัดเจนกว่าแบบเรียนเล่มอื่นๆ

ตัวอย่าง

๗

๑ อักษรสูง ๑๑ ตัวนั้น เอาสระประสมเข้า เอาออกเสียงตาม

สระเป็นแม่ ก กา ดังนี้

ข	ขา	ขิ	ขี	ขุ	ขู	เข	แข	ไข	ไข	ไข	เข	ข่า	ชะ
ฃ	ฃา	ฃิ	ฃี	ฃุ	ฃู	เข	นเข	ไข	ไข	ไข	เข	ข่า	ชะ
ฅ	ฅา	ฅิ	ฅี	ฅุ	ฅู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฆ	ฆา	ฆิ	ฆี	ฆุ	ฆู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ง	งา	งิ	งี	งุ	งู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
จ	จา	จิ	จี	จุ	จู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฉ	ฉา	ฉิ	ฉี	ฉุ	ฉู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ช	ชา	ชิ	ชี	ชุ	ชู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ซ	ซา	ซิ	ซี	ซุ	ซู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฌ	ฌา	ฌิ	ฌี	ฌุ	ฌู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฎ	ฎา	ฎิ	ฎี	ฎุ	ฎู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฏ	ฏา	ฏิ	ฏี	ฏุ	ฏู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ
ฑ	ฑา	ฑิ	ฑี	ฑุ	ฑู	เห	นเห	โ	โ	โ	เห	ห้า	ชะ

๑ อักษรสูง ๑๑ ขงแยกออกเป็นแม่ ก กา นั้น สันด้วยไม้ ๑ ๗
ตัวหนึ่งเป็น ๓ คำ เว้นแต่คำตาบ ๔ คำ คือ ขิ ขี ขู ชะ นอกนั้นฝน
คังรูปหางโค ดังนี้

๑	ข	ขา	ขิ	ขี	ขุ	ขู	เข
	ขุ	ข่า	ขุ	ขุ	ขุ	เข	เข
	ขุ	ข่า	ขุ	ขุ	ขุ	เข	เข

๑. สันรูปหางโค ท้องอ่านเหมือนธงดงข้าง เช่น ข ขิ ขี

๑ อักษรกลาง ๕ ตัวนั้น เอาสระประสมเข้าแล้วออกเสียงตาม
สระเป็นแม่ ก กา ดังนี้

ระ

ก	กา	กิ	กึ	กึ	กึ	กึ	กึ	เก	แก	ไก	ไก	โก	เกา	กำ	กะ
จ	จา	จิ	จึ	จึ	จึ	จึ	จึ	เจ	แจ	ใจ	ใจ	โจ	เจา	จำ	จะ
ฎ	ฎา	ฎิ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	เฎ	เฎ	เฎ	เฎ	เฎ	เฎา	เฎำ	เฎะ
ฏ	ฎา	ฎิ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	ฎึ	เฏ	เฏ	เฏ	เฏ	เฏ	เฎา	เฎำ	เฎะ
ด	ดา	ดิ	ดึ	ดึ	ดึ	ดึ	ดึ	เด	แด	ได	ได	โด	เดา	ดำ	ดะ
ต	ตา	ติ	ตึ	ตึ	ตึ	ตึ	ตึ	เต	เต	ไต	ไต	โต	เตา	ตำ	ตะ
บ	บา	บิ	บึ	บึ	บึ	บึ	บึ	เบ	แบ	ไบ	ไบ	โบ	เบา	บำ	บะ
ป	ปา	ปิ	ปึ	ปึ	ปึ	ปึ	ปึ	เป	แป	ไพ	ไพ	โป	เปา	ปำ	ปะ
อ	อา	อิ	อึ	อึ	อึ	อึ	อึ	เอ	แเอ	ไอ	ไอ	โอ	เอา	อำ	อะ

อักษรกลาง ๕ ตัวนั้นแยกออกเป็นแม่ ก กา นั้น ฝนด้วยไม้
๑ ๒ ๓ + ตัวหนึ่งเป็น ๕ คำ เว้นแต่ กิ กึ กุ กะ คำตายฝนไม่ได้

นอกนั้นฝนดังนี้

ก	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั
๑	ก	กั	กา	กา	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั
	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั
	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั
	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั
	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั	กั

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑๔

ปี่ ปี้ ปึ ป้า ป๊า ป๋า ป๋ี่ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ
 ๑ ป ๊ ปา ป๊า ปี่ ปี้ ปึ ปึ ปึ ปึ
 ปู่ ปู้ ปู้ เป้ เป๊ เป๋ เป๊ เป๊ เป๋ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ
 ปุ่ ปู๊ ปู๊ เป้ เป๊ เป๊ เป๊ ป๋ึ ป๋ึ
 ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ เป้า เป๊า เป๋า ป๋า ป๋า ป๋า
 ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ ป๋ึ เป้า เป๊า ป๋า ป๋า ปะ

อ้อ อ้อ อ้อ อ้า อ๊า อ๋า อ๋อ อ๋อ อ๋อ อ้อ อ้อ อ้อ
 ๑ อ ้อ อ้า อ๊า อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ อ้อ
 อู้อู้อู้อู เอ้ เอ๊ เอ๋ แอ๊ แอ๊ แอ๊ ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ
 อู อู้อู เอ้ เอ๊ แอ๊ แอ๊ ไอ้อ ไอ้อ
 ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ เอ้า เอ๊า เอ๋า อ้า อ้า อ้า
 ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ ไอ้อ เอ้า เอ๊า อ้า อ้า อะ

๑ อักษรคำ ๒๔ ตัว เอาสระประสมเข้าเฝ้าออกเสียงตามสระ
 เป็นแม่ ก กา คังน ฑะ
 ค คา คิ คึ คึ คึ คึ คึ เค แค ไค ใค โค เคา คำ คะ
 ค คา คิ คึ คึ คึ คึ คึ เค แค ไค ใค โค เคา คำ คะ
 ฅ ฅา ฅิ ฅึ ฅึ ฅึ ฅึ ฅึ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ
 ง งา งิ งึ งึ งึ งึ งึ ง ง ง ง ง ง ง ง ง ง
 ช ชา ชิ ชึ ชึ ชึ ชึ ชึ ช ช ช ช ช ช ช ช ช ช

มีการแจกลูกในมาตรา ก กา กน กข กก กค กบ กม และเกย ตามลำดับ เมื่อจบการแจกลูกจะมีภาพเรื่องพระไชยสุริยาแทรกเป็นคำกลอนเพื่ออ่านเทียบเอาไว้ให้ การแจกลูกในมูลบทบรรพกิจจะแยกออกจากเรื่องการผันตัวอักษรอย่างชัดเจน การผันอักษร 3 หมู่ครบทุกมาตราและเรียงเป็นระบบเดียวกับการแจกลูก ตัวอย่างเช่น

๓๐

๑ มน มั้น มาน มิน มั่น มั่น มั่น มั่น มุน มูน
เมน เมน โมน มอน มวน เมียน เมียน เมียน เมียน เมียน

๑ ขน ขั้น ขาน ขิน ขั่น ขั่น ขั่น ขั่น ขุน ขูน
xen xen โยน ขอน ขวน เขียน เขียน เขียน เขียน เขียน

๑ รน รั้น ราน ริน รั่น รั่น รั่น รั่น รุน รูน
เรน เรน โรน รอน รวน เรี้ยน เรี้ยน เรี้ยน เรี้ยน เรี้ยน

๑ ลน ลั้น ลาน ลิน ลั่น ลั่น ลั่น ลั่น ลุน ลูน
เลน เลน โลน ลอน ลวน เลียน เลียน เลียน เลียน เลียน

๑ วน วั้น วาน วิน วั่น วั่น วั่น วั่น วุน วูน
เวน เวน โวน วอน ววน เวียน เวียน เวียน เวียน เวียน

๑ ฟน ฟั้น ฟาน ฟิน ฟั่น ฟั่น ฟั่น ฟั่น ฟุน ฟูน
เฟน เฟน โฟน ฟอน ฟวน เฟียน เฟียน เฟียน เฟียน เฟียน

๑ ฮน ฮั้น ฮาน ฮิน ฮั่น ฮั่น ฮั่น ฮั่น ฮุน ฮูน
เฮน เฮน โฮน ฮอน ฮวน เฮียน เฮียน เฮียน เฮียน เฮียน

๑ ผันด้วยไม้ ' ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐

๑ คน คั้น คั้น คั้น คั้น กาน ค้าน คิน คิน คิน คิน
คั้น คั้น คั้น คั้น ค้าน คั้น คั้น คั้น
คิน คิน คิน คิน คุน คูน คูน คูน คูน คูน
คิน คิน คิน คิน คูน คูน คูน คูน คูน คูน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๓๐

แค้น แค้น โคน โคน คอน ค้อน ควณ ค้วน เคียน เคียน
 แค้น โคน ค้อน ค้วน เคียน
 เคียน เคียน เคียน เคียน เคียน เคียน
 เคียน เคียน เคียน

๑ ยังก ๒๓ อักษร ฝัอย่างนี้เหมือนกัน ๖๕

อักษรใช้สกดในแม่กน ๖ อักษร คือ ญ ณ น ร ต ฬ

๑ ก่อนไปคำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่กน ๖๕

๑ สร้างคนางค์ ๒๘ ๑ ขึ้นใหม่ในกน ก กาว่าป็น ระคนกันไป
 ๑ เอ็นดูภูธร มานอนในไพร มณฑลคั่นไทร แทนไพชยนต์สุวรรณ
 ๑ ส่วนสุมาลี วันทาสาม เทว้อย่าง เฝ้าอยู่ดูแล เหมือน
 แต่ก่อนกาล ให้พระภุชกาล สำราญวิญญา ๑ พระชวณนนวนอน
 เจิญใจไม่ซ่อน เหมือนหมอนแม่นา ภูธรสอนมนต์ ให้ปิ่นภาวนา
 เย็นคำร่ำว่า ก้นป่าไทยพาล ๑ วันนจันทร มืดารากร
 เป็นบริวาร เห็นสันดินพา ในป่าท่าธาร มาลคลพาน ไปก้านอรชร
 ๑ เย็นฉานาพา ชนชะงะกา วายพาจร สาระพรรณจันอิน
 รนกลนเกสร แตนคคตรอน ว้าวอนเวียงระวัน ๑ จันทร
 คลาเคลอน กระเวนไพรไก่อเอน เตอนเพื่อนขานขัน ปู่เจ้าเขาเงิน
 กู้เกร้นหากัน สิ้นธพุดัน ครนครนหวนไหว ๑ พระพันต้นนอน
 ไกลพระนคร สะทอนดอนฤไทย ๑ เจ้าตรูสุริยณ ขันพันเมรุไกร
 มีกำจ่าไป ในป่าอารัญ ๖๕

๑ จบแม่กนแทน ๖๕

3.1.5 วรรณยุกต์

วรรณยุกต์ในแบบเรียนภาษาไทยโบราณจะมีวรรณยุกต์จำนวน 5 เสียง ได้แก่ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรีและเสียงจัตวา ในส่วนของเรื่องพยัญชนะจะมีการอธิบายการผันวรรณยุกต์ตามตัวอักษร ซึ่งเครื่องหมายวรรณยุกต์คือ

วรรณยุกต์เอก คือ ˊ

วรรณยุกต์โท คือ ˋ

วรรณยุกต์ตรี คือ ˊˋ

วรรณยุกต์จัตวา คือ ˊˋˋ

วรรณยุกต์ตรีและจัตวานั้นไม่น่าจะมีก่อน พ.ศ. 2231 ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หากแต่น่าจะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2231 -2275 พ.ศ. 2275 นี้เป็นสมัยของสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ในสมัยนี้ตัวเขียนทั้งหมดใกล้เคียงกับสมัยปัจจุบันมากที่สุด

ตัวอย่าง วรรณยุกต์ในจินตตามณีฉบับพระโหราธิบดี

ร ๒ ๓ + ๔
พนท
ใ ใ ไ้โดยจัน
คือว่าทารนณญ

ขอปร
ดาแมน
ฉลาดเทเมธา

ตัวอย่างในประอม ก กา

๑ เลข ๓ นี้เรียกว่าไม้ตรี สำหรับใช้ในอักษรกลางเป็นแม่ กค กด กบ แลอักษรตายมีกะเป็นต้น ไม้ตรี นั้นบังคับให้สำเนียงคำที่อยู่เบื้องบนนั้นเป็นสำคัญ แลลงให้เสียงสั้นแลสูงขึ้นหน่อยหนึ่ง อย่างนี้ว่า

แจก เด็ก โตะ ก๊ก เป็นต้น
แจก เด็ก โตะ กก

กากาบาท นี้เรียกว่าไม้จัตวา บังคับให้สำเนียงคำที่อยู่เบื้องบนเป็นสำคัญนั้น แลลงให้เสียงสูงเสมอกำพอกอักษรสูงอย่างนี้ว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.6 การสอนการแต่งคำประพันธ์ต่างๆ

แบบเรียนจินตมณีมีเนื้อหาในการแต่งคำให้ไพเราะตามชนิดของคำประพันธ์ แต่อย่างไรก็ตาม โคลง ฉันท กาพย์ กลอน ที่ใช้ในหนังสือจินตมณีมีความหมายไม่ตรงกับความหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การกล่าวถึงคำประพันธ์ประเภทต่างๆมีดังนี้

โคลง เป็นส่วนสำคัญที่สุดของส่วนที่ว่าด้วยฉันทลักษณ์ ในเนื้อหาโคลงตัวอย่างอยู่หลายชนิด เช่น โคลงลาว โคลงโบราณ แต่อย่างไรก็ตามในจินตมณีไม่มีส่วนใดที่กล่าวถึงโคลงคืนเอาได้เลย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โคลงสี่สุภาพมีรายละเอียดมาก มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ ประกอบไปด้วยแผนผัง โคลงตัวอย่าง และคณะของโคลง มีคำอธิบายเป็น โคลงสี่สุภาพที่ชัดเจน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

๓๔

มือ มุ่งท้าวสุภาพโคลง ให้คลุกกระบวนคัมภีร์

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

สิบเก้าสาวภาพแก้ว^(๑) กรองสนธิ
จันทร์มนนชาลกล สี่ถวน
พระสุริยเสด็จสด เจ็ดแห่ง
แสดงวาทวิ โคลงล้วน เกษสรวัยมัสตอง^(๒) ฯ

(๑) นางละม้ายว่า...สาวภาพแก้ว
(๒) นางละม้ายว่า...สาวภาพแก้ว

นวกาโว ทศกาโว

๑ สิบเก้าสาวภาพแก้ว กรองสนธิ
จตุตถิ จันทมนนชาลกล
จันทร์มนนชาลกล สี่ถวน
สุริโย สดุดกณูเจว
สุริยเสด็จสด เจ็ดแห่ง

๓๕

ทวารวดีสมลโท ภเวชยุ

แสดงวาทวิ โคลงล้วน เกษสรวัยมัสตอง ฯ

โคลงตัวอย่าง

๑ เสียงญาเสียงเสียง อัมโค พี่เตย
เสียงยอทยอชยไฮคร ห่วงเจ้า
สองซ้อพี่พลบไหล ลมดับ ฤกษ์
สองพี่คดเองฮา ญาได้ถนมนื่อ^(๑)

โคลงอธิบาย

๑ ให้ปลายบทเอกนั้น มาพัก
ห้าบทที่สองวัน จบพวชง
บทสามดูเดี่ยวทศ ในที่ เบญจนา
ปลายแห่งบทสองต้อง ที่ห้าบทหลัง^(๒) ฯ

(๑) จากลิลิตพระลอ
(๒) นางละม้ายว่า

บทโทที่ห้ากัต จบคคลัง
บทตรีเขามาวัค สุดแห่ง เบญจนา
ปลายบทสองมาตอง
และบางฉบับอีกโคลงหนึ่งว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง

๓๖

- ๑ ที่ตั้งบทเทศน์
- ท่าที่บทสองซีก
- บทสามคู่เคียงวัด
- ปลายแห่งบทสองซีก
- ๑ ที่พันทุโพธิ์นัยยา
- บทขอบข่ายควรวัด
- ที่พันทุ เอกธยาศัย
- แม้ว่ามีไม้
- ๑ บทเอกใส่สร้อยได้
- แม้ว่าจะใส่บทศรี
- คำชวนพรรษา
- โทษที่ควมาไว้
- ๑ บทต้นท่งใส่
- แม้จะพิมพ์ได้ใด
- สำหรับภายใน
- แม้มีนาก็มีไม้

- บาท
- ขอบหรือ
- ในที่ เบญจนา
- แห่งห้ามทลง ซ
- พันทุ เอกนา
- ใส่ไว้
- ตราใส่ โทนา
- เอกไม้ โทควร ๖
- โดยมี
- ย่อมได้
- ในที่ บินนา
- เศ็ดถันควาง ๖
- โดยใจ
- ย่อมได้
- บทแรก
- เอกไม้ โทควร ๖

๓๗

- ๑ ฤทธิจักรวิชัย
- คือวัดไทยฉันท
- สถิตยณตพันธ์
- จนตั้งเวาเสวร้าง
- ๑ บทโคตรอนโลกไว้
- อรรถแห่งครุณาลัย
- มกล้วนเกรงกลัม
- ตกนรกไม่แข็ง
- ชาวสว
- บอกแจ้ง
- โคลงกาพย์
- กล่าวไว้พึงเรียน ๖
- แปลฉบับ(*)
- บอกแจ้ง
- ปรมาท คุนา
- ต่อค้อยมบาล ๖

พระยาสิมงาย โคลงลาว

- ๑ ขวงทองรังษณา
- ขวงทองของเจ้าพระ
- ส่วนสาวกนิมาพระ
- ขวงบวงเคอนาคูไว้
- ๑ กาลิโปลิธวัมา
- เห็นแต่พันราวศรี
- แล่นไปทันเขวติดา
- มกลณมาหุ ญูเรชวตา ๖
- โคมระ
- ทัพไหว
- ส่องโลก เห็นแ
- ทศพาเชน ๖

บ้านาญเกล้ากลอน โคลงลาว

- ๑ กาลิโปลิธวัมา
- เห็นแต่พันราวศรี
- แล่นไปทันเขวติดา
- มกลณมาหุ ญูเรชวตา ๖
- (*) บางฉบับว่า มาโสรษะภณโว...

นอกจากนี้ยังมีโคลงลาวอันประกอบไปด้วย พระยาสิมงาย โคลงลาว อินทรหลงห้อง โคลงลาว ฟองสมุทร และไหมยู่่งพินน้ำ โคลงลาว

๓๘

อักษรบังไฟ โคลงลาว

- ๑ โภประคมาแก่งคังอม
- กีฬาตพายเห็นตทแต่ดั้งเดิม
- เกวี่ร่วมเข่งคอบร่วม
- แก่ก่อนก้วยเขม ๕ ๕ ย่างข้างลอลุน ๖

อินทรเกษวกลอน โคลงลาว

- ๑ คตินักทอศหักแล้ว
- คิดควมถึงใครใด
- คตินักคิดทิวไป
- คตินมีเจ้าฐ
- ในใจ
- ร่วมรู้
- โนมะ โนเฮ
- ม่วนี่พระวันชาม ๖

อินทรหลงห้อง โคลงลาว

- ๑ ปลดคำบ่นคัง
- ขันชอชอเทียมองค์
- รักษ์ไม่ปลัดวาจิตูลอง
- เกศในกบมเกศพิ้า
- เวียมง
- ชาติหนี
- เสียวจาก ฉนนี่
- ร่วมทั้งหิมานเตียว ๖

๓๙

ฟองสมุทร

- ๑ คิวไรวกออ้างอิง
- ขวางปลัดพิยหา
- ตฤตมทเกียงลอลา
- ส่ตวมากมวนในน้ำ
- คนนา
- เพกธธา
- กุ่มั่น ตันธ
- คลงแต่บระเพน ๖

หมาถงรอสำม่น โคลงลาว

- ๑ กง ชมขาวชอกแย้มเย็น
- รักษ์ ว่าพันดาวนค่อน
- กง ลลางเมื่องมาวสัน
- แพง เพอหง่มองให้ชากแก่พิท
- นาง
- ใต้
- ใต้
- เชน ๖

พวนสาม่น โคลงลาว

- ๑ แทนเควอนอนนึ่งเกี้ยว
- พ่มแม่ชามเกี้ยว
- ฐัฐมชอนชวรเปลี่ย
- เมอชาใส่้างลัดข
- กลม
- ก่อง
- คู่
- ช้อยแต่ง เปน ๖

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงโคลงอื่นๆทั่วไปเช่น โคลงจัตวาทัณฑ์ โคลงตรีพิพิภรณ์ทัณฑ์ โคลงวิวิธมาลี โคลงบาทกฤษณ

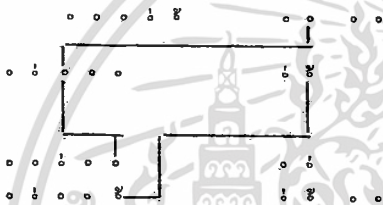
ตัวอย่าง

๑๐๘

โคลง ๓

- ๑ โคลงกำหนดหนึ่งนาม คือโคลงสามสี่ส่าง
- เสนอนันท์พิภพระดิษอ้าง โยษฐเอนเดือนเขมา
- ๑ เบรมกระมลฤดี จินตะกระวีห้อมผู้
- โคลงซึ่งไม่รู้ วิกฤฎาณน จครนา ฯ

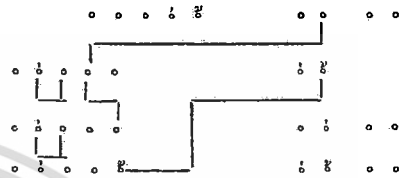
โคลงตรีพิภรณ์

- ๑ โคลงหย่างวางฉบับตั้ง นามมี
- คือชื่อตรีพิภรณ์ พากยไว้
- ปวงปราชลลิตวาที เซลงลักษณะ นนา
- กลอนนับที่สามไซ แต่เบองบทสอง ฯ

๑๐๘

โคลงจัตวาทัณฑ์

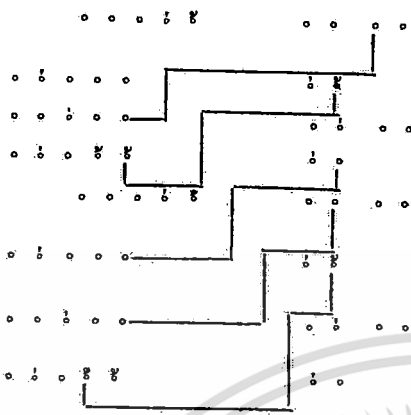
- ๑ โคลงหนึ่งนามแจ้งกัณฑ์
- บงคบริบทกันสะแดง วาทัณฑ์ ฤฎา
- ชบวแบบแบบยลผดว อย่างพ้อง
- ที่สยทสองคล้อง แฉงนิต ๕ใน๕
- ท่านท้ายบทปดม ฯ

รายคน

- ๑ คริสต์ศัควัฒนวิวิธ ขอลดโลกยเลื่อง เฟื่องพุ่ม
- มณฑล สกษแม่ณภพ สบพิลย์สยาม วามนรินทร์ภิญ โยยศ
- ปรางฤฎะเดื่อง เปื้องปราชปรีชาชาญ ขนคุณทวทศทิศ
- ขจรจาง ภาตะหลอดพัลัน แผลงธวา ฯ

๑๑๐

โคลงวิวิธมาลี

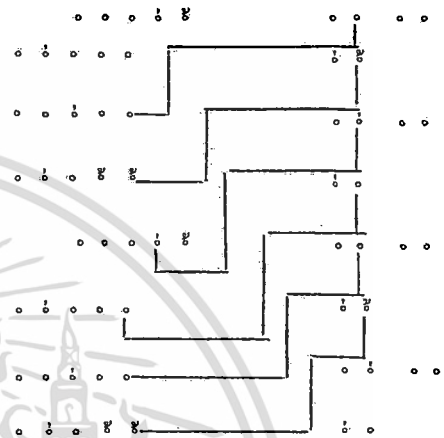

๑ เขตกลโคลงอย่างคั่น บรรยาย
 เสนอชื่อวิวิธมาลี เล่ห์
 ปวงปราชต์กวดทวยหลาย นิพนธ์เล่น เทอญทอ
 ขลยขงคณัมพิณฆ เว้นแดง

๑๑๑

๑ เป็นอารมณ์แก้ก้อง ภายกระวี ชาติไทย
 ตามไอโสภามแดง สว่างหล้า
 แดงองเกรยติเกรอนธรมณี ทุกแห่ง หลานา
 ภาทวอดินฟ้าฟุ้ง เฟื่องคุณ

โคลงบาทกฤษประ

ส่วนโคลงกลบท ในหนังสือจินดามณีนี้ผู้ประพันธ์ต้องการแต่งให้มีความพิเศษ แตกต่างไปจากปกติ อาจจะเพื่อแสดงความสามารถ หรือทดสอบความสามารถของผู้อ่าน กลบทในจินดามณีเป็นกลบทที่มีกฎเกณฑ์แน่นอน บางบทสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย บางบทอาจจะต้องศึกษา เพราะมีกลวิธีการอ่าน โดยเฉพาะ เช่น ไทยนับสาม ไทยนับห้า ไทยหลง ถ้ายี่แปลงสาร

ตัวอย่าง

๘๒

สุนัขวไศรย (ตัวหน้า) ไตรมคชาธร (ตัวกลาง)
ภภษัตริ (ตัวหลัง) สวตัตติลา วาจาเลห (ลากข้าง)
วิเศษชัยภูง อุชงคภาพ เอลาพลกั อักษรสุณู คุณนบท
พจนเอก เลศบักษี

๑ สุนัศวรไศรยต้น ศุภอรพ
ไตรมคชาธรสวตัตติ ถักไว้
สุนันนภษัตริ เสาวภาวคย
สวตัตติลาอักษไม่ ผัดให้เหนแสดง

๑ วาจาเลหลากข้าง ขยวณ
วิเศษชัยภูงพิน พจนไว้^(๑)
อุชงคภาพนิน บลนบท
ลวนนเอลาพลกัไว้ คชไม่ทั้งนวน

๑ บวรพินพิทสวตัตติหน้า อักษร
บัตติมาสาร ถักถ้อย
ปฤษฎาณสุนันนภษัตริ โดยศัพท์
มหันตติลาอักษอัย สม่ไม่มีคบน ๖

(๑) บางฉบับว่า...สุไว้

๘๔

ไทยหลง

๑ ดสจางลลตทาบตีหมี่ ญวณ
โหดทันทนลัวงลวต งลาทงเง้า
สมุขททกรวมต วลลน
มอปลไปเงวเด้า ขาเนจลคยงว ๖

๑ หังวลลลวาลลท วอสูวัก
สติตาตลลันต แมกใส่
จทวงง ไชวคผลัด เมจคตพ
รทไธอรทพยกัอื้อ หยทากเมตผล

ฤกษ์แปลงสาร

๑ ลิตวิคอิทวเทไ ฤนลมา
งพถันนทอวรวสา มุ่หน้าท
รวมททวสนนถา งงษลคักยล
มคาคยฤทรมจพจา นนเฆวอพิเทไ

๑ กอริษวณนคณันวลั งลพเลพา
อชัมภฏจลนปเวสา บตีบวไ
คคณนยลปเนนพเอนลกรวา ยลคบบลคัก
นสททเทลเมบตีไ นอ้านคทเนปเมษก

๘๓

๑ วาเชรมทตีไว้ อัยางง
วิวิคคูลังพล พินเท
อชังคปวเทกถ อัยชฎ
เอกนกุลเม้ มาทไม่หลายพวรณ ๖

๑ สูยสคตยแจ่ง โดยยล
ปวคิษพิเศศกถ ถักถ้อย
เอกรวโรพล พิคเศ
โพทวไวยทาคชอั้ง สม่เท้โดยนวม ๖

ไทยนับ ๓

เวรเออชยเตกุงงกตสวอติระคตัก รมมอคำอูกพวรทวิค
พอพจ
บวโรฎททกนนิระเบทลคคค เลวินปงเนวปบอันนง
แวงชทิงเมงหม

ไทยนับ ๔

รกวอริอวัช โมกถอโควณล ไชว ชีตปทเนนลลลชัวเนทอนนชย
ทัวววิวดีว้านนอวไรชน กถยณนลตวิยาคบฤถักถนฤกถ
หน้า ๖

๘๕

๑ อมเงว้จสำเวจบเวอ้ง บังคัม

จันควมูนันตบม บอถแจ่ง
หนังค้ออักษวคัมภีร์ สงชม
ทังจวโตโตนนแกลั้ง กล้ววไธปนคว ๖

๑ หนังค้ออักษวระตั้น

ทังจวแอกแจกแจก สววแดง
โพเอกเอนกแสดง ถักถ้อย
ฤคโตกาพยกลตณลันตวน โดยยล
เลคลาพิงเรชน ๖

๑ หนังอักษวเลกลัน

ทังคูกสวพระสคัม ฤกลบ
อักษสุนัขวไศรยสรับ มากถ้อย
หนังบวรพิททสวอัย สววสรับ
สวบพิวอั้งเปนกล ๖

๑ อักษวไชนันนแกลั้ง

ไทหลงสงไสยอวรด เปลียนผลค
ฤกษ์แปลงสววสวตัตติ ยิมพิน
สม่ฤคตริยาคถัน สมนเท้
เล้หลักักบั้ง ๖

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๕๖

มีมาตราชั้นเดียว รหัสโส นาม ชื่อสัตตะ โทติ มี โส รหัสโส
อันว่าสัตตะนั้น โส เมาะ ลกฺ นาม ชื่อลหุ โทติ มี โส ลหุ
อันว่าลหุนี้ อญ เมาะ สลากศัพท์ฐานโน มีฐานเหมือน
ด้วยไม้กธฺ โทติ มี ๖ รหัส ๓ คือ อธิ ๓ และ ๕ คือ
ธาอฺอุเอโอ ๓ ๗ คือ ที่สุดบาท ธาอฺอุเอโอ นิกกฺท
ตั้งโยค ๖ ลหุ ๑๕ คือ อธิ ๑๖ กข ๖ ลว ทพ

ถ้าจะจำตัวรูปกะทั้งแปดโดยมีอักษรภาษาไทย ด้วยไม่
ได้เรียนคำกริยาวัดไทย ก็ให้เอาโคลงบังคับของท้าวสารัม
จำคณะทั้ง ๓ บท แลพระบาทพิภคสนสุรางคณาเงิก(๑)

เรากินแต่ง โม ลุกไอ้กระ โต ฉะเพาะเจาะ นาม
อ้อชยอยู่ โย กุอะไรว รามย ไม้ระพะ กาน
ฉิระสง สิว นนะให้เกาะ ขาย ๖ ๒๖ ๖

ทรงคำทับศัพท์ ๘

๑ มนะครุอุสวาน	คัมภีร์	มะ นะ
กะชะครุอุสวาน	เสกหน้า	กะ ยะ
ชะวะครุอุสวาน	แนวทาม กลางนา	ชะ วะ
ชะตะครุอุสวาน	ว่าไว้หนหลัง ๖	ชะ ตะ

(๑) คู่มือสอนสุรางคณาเงิก - สหเชนฺโต โย ฯลฯ ตอนหลังอีก

๕๗

นายธรรมบาลแห่ง(๑)

๑ แสดงมนคลเลห์ถ้วน	รยางค	มะ นะ
โกยมคลความวาง	เนื้องหน้า	กะ ยะ
ขรสตะกะโลกกลาง	แนวอยู่ หลังกา	ชะ ตะ
สันตุลลาคณะข้า	กล่าวไว้จงจำ	วะ ตะ
๑ แสดงมนคลเลห์โต	ไตรยางค	มะ นะ
โกยมคลความวาง	เนื้องหน้า	กะ ยะ
ชะโรคะโลกกลาง	แนวแน่ แลนา	ชะ วะ
สตมทศกท้ายข้า	กล่าวแล้วจงจำ	ชะ ตะ

โคลงสารัมจำคณะทั้ง ๘ ทรงทูลสอนบท(๑)

๑ นัยหนึ่งลหุ ๑๕ คือ ฉะอฺธิอุกฺกุเอชะเอชะเอชะเอชะเอชะเอ
เอชะเอชะเอ แลอันหลังลหุทุกเอาแปลลหุด้วยแล จบทั้ง
๑ ๒ เขาแปลลหุ ๑๕ อธิขณเสน
๑ อินนาทีกาตาวีราชชาโลก ๑ ตตขครุ ๖ ๑๑ ยานี้

มีแลตคนสอง ขดคนหนึ่ง แลครุสองอยู่ต้นกณังนชออินท
วิเชียรฉนวนท

(๑) โคลง ๓ บทนี้ ในกัณธฉบับบางฉบับกับอักษรบางตัวไว้เช่นนี้ แต่ใน
บางฉบับก็กลับกันเสีย บางฉบับก็เขียนชื่อไว้สองโคลงไว้บนบนตรง
สองบท และบอกคำ โคลงหลังนี้ของธรรมบาลแห่ง

๕๘

มีเอากลอนห้าใส่ ให้เอาด้วยกันทั้งสี่บท ขย้าได้
ตตโคลงต้น คืออุปาทาทศ คำสรวลนทว สมโฆษ พระ
นทกษัตริย์จางศ ตรีศุมภาภิกรวย พระเบครวราพิลาป ขย้าได้
เอาคำบุราณนั้นมาได้ มีจัญเยียงให้ดูเยียงแต่กลบท กลพันธุ
กลคัมภีร์ แลกระทำโดยกฤตยาการ กวพยโคลง แลกลอน
ฉันททั้งหลายนั้นเกิด ๖

(อธิบายคณะจากคัมภีร์วฤตโตทัญ)

๑ สัพพะกลา มานาทิกลา ภายาวิชัยฉนัตครุ ชสา
มัยฉนัตครุ ราตเสฏฐิ กลวา โภ คว โธ ลหุ
เอเต กลวา อันว่าคณะทั้งหลายนี้ อัมมิฐู แปด อิติ
ดงนี้ ภวันนิตฺติ มี สัพพะกลา คือคณะฉนัตครุทั้งปวงลหุทั้งปวง
มนนา นาม ชื่อมณะคนและณะคน อาภิตลาภุคณา คือ คน
อันมีครุแลลหุอยู่คั้น ภายา นาม ชื่อคณะแลณะคน มัยฉ
ฉนัตครุคณา คือคณะฉนัตครุในท่ามกลาง แลครุในที่สุด
ชสา นาม ชื่อชะคนแลณะคน มัยฉฉนัตครุคณา คือ คน
อันมีลหุในท่ามกลางแลลหุในที่สุด รตา นาม ชื่อชะคนแล
ณะคน

๕๘

๑ โภ เมาะ คศัพท์โท อันว่าศัพท์ศคะ อาจริเยน
แลธาวารย วุจจติ กล่าวว ครุอิตฺติ ชื่อครุ โภ เมาะ คศัพท์โท
อันว่าศัพท์ศคะ อาจริเยน แลธาวารย วุจจติ กล่าวว
ลหุอิตฺติ ชื่อลหุ

สโยภาภี จ ทิโม จ นิกฺกาทิปโร จ โย
ครุ วังโก ปัทนฺโต วา รหัสโสญฺโญ มัตตโก
ลหุ ๖

โย อักขโร อันว่าอักษรตัวใด สโยภาภีจ เมาะ
สโยภาภีภุโธ บังเกิดแปดต้นแห่งจโยค ทิโม จ เมาะ
ภุฆุภาว ปัตโต ถึงซึ่งระวงภาพแห่งศคะ นิกฺกาทิปโร จ
ฉนัตครุคณาปตยาภี โภติ มี โส อักขโร อันว่าอักษร
นั้น ครุ นาม ชื่อว่าครุ ๖ วา ฉนัตครุ โย อักขโร อันว่า
อักษรตัวใด ปาหิโนโต เมาะ จุฬิน ปาภานี อวสานนฺนิจิต
ตั้งอยู่ในที่สุดแห่งภทังหลายติ โภติ มี โส อักขโร
อันว่าอักษรนั้น ครุ นาม ชื่อ ครุ โส ครุ อันว่า
ครุนั้น วังโก เมาะ อักขเรฉนัตครุฐานโน มีฐานคังพระ
จันทกั้งหนึ่ง โภติ มี ๖ อัญญุ อักขโร อันว่าอักษร
อันนั้น ทิจโต จากที่ระห้าตัว มัตตโก เมาะ เอภยทิจโก

ในจินตคณิตให้ความสำคัญโดยระบุหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำครุ ลหุไว้อย่างชัดเจน แม้ว่า
กวีในสมัยโบราณจะไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคำครุ ลหุมากนัก เช่น

“ นัยหนึ่งลหุ ๑๔ คือ อะ อิ อี อุ ฤ ฦ เอียะ เออะ อัวะ เอะ โอะ เอาะ แล อำ นั้นสังสกฤต
เอาปนลหุด้วยแล “

นอกจากนี้จินตคณิตใช้คณะเป็นหลักในการบอกกำหนดของฉันทลักษณ์ต่างๆ เช่น ต ค ช ครุ
๒ ๑ ผิแล ต คณะสอง ช คณะหนึ่ง แลครุสองอยู่ดับกันดังนี้ชื่อ อินทรวีเชียรฉันท และตามด้วยการ
ให้ตัวอย่างประกอบคำอธิบาย เรื่องการจัดวรรคและสัมผัส

3.2 ลักษณะการเรียนการสอน

จินตคณิต

การเรียนการสอนในจินตคณิต ต้องการให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ลึกซึ้ง มากกว่าที่จะมุ่ง
เพื่ออ่านออกหรือเขียนได้เท่านั้น ในจินตคณิตมีการสอนอักษรวิธีโดยละเอียด ยังมีการสอนคำที่มาจาก
ภาษาต่างประเทศต่างๆ ที่ปรากฏในประเทศไทยในขณะนั้น คือเรียนตะเลงพากย์ (ภาษามอญ)
กัมพูชพากย์ (ภาษาเขมร) สิงหลพากย์ (บาลี) พุกามพากย์ (ภาษาพม่า) หรืออุษยพากย์ (ภาษาไทย
ฝ่ายเหนือ) นอกจากนี้ยังมีการแสดงดุริยางค์ต่างๆ หรือวิธีวิจิตรวิภาค เช่นอธิบายเรื่อง คำคู่ คำพ้อง
อย่างละเอียด มีการสอนการแต่งบทประพันธ์ด้วยฉันทลักษณ์ต่างๆ ทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย
กลบทต่างๆ อย่างละเอียด มีตัวอย่างประกอบเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน ส่วนในจินตคณิต เล่มของ
กรมหลวงวงษาราชสนธิ ได้สอนเรื่องความแตกต่างของ ศ ม ส เรื่องการใช้ไม้ม้วน 20 คำ การ
สอนรหัสลับโดยอักษรไทยวิธีต่างๆ เช่น อักษรเลข สารล้วน ไทยนับ ไทยหลง ฤทธิแปลงสาร

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยเล่มอื่นๆที่แต่งภายหลังยังยึดจินตคณิตเป็นแม่แบบ มีเนื้อความ
ทำนองเดียวกับจินตคณิตทั้งสิ้น โดยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนที่สอน อักษรวิธีภาษาไทย ความ
แตกต่างของการใช้ไม้ม้วน ฉันทลักษณ์ต่างๆเช่นกัน ทั้งนี้เนื้อหาส่วนใดจะมีรายละเอียดมากขึ้น
คงขึ้นอยู่กับผู้แต่งเป็นสำคัญ

ประถม ก กา

เนื้อหาที่สอนในประถม ก กา แบ่งออกได้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. การกล่าวนมัสการครูบาอาจารย์ จะมีบทไหว้ครู แสดงธรรมเนียมไทยที่จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใด จะมีการไหว้ครู
2. คำกลอนแม่ กน กล่าวถึงวิธีการเรียนหนังสือ
3. คำกลอนแม่ กบ ว่าด้วยความคารวะ ยินดีต่อการเรียน
4. คำกลอนแม่ กค ว่าด้วย อักษรวิธีหนังสือไทยโดยสังเขป
5. คำกลอนแม่ กง ว่าด้วยการหาครู และวิชาการ
6. คำกลอนแม่ กด ว่าด้วยวิธีปฏิบัติให้ครูชอบ
7. คำกลอนแม่ กม ว่าด้วยศีล 10 ประการ
8. คำกลอนแม่ เกย ว่าด้วยคนเขลาเรียนมาจนถึงเขยแล้วอ่านหนังสือไม่ออก
9. คำอ่านระคนมาตราว่าด้วยขม ไม้ ขมเขา ขมปลา และขมนก
10. คำอ่านระคนมาตราว่าด้วยข้อแนะนำสั่งสอนในการเล่าเรียน
11. คำอ่านระคนว่าด้วยรู้วิชา และรู้สึกตัวคิดถึงคุณครูบาอาจารย์
12. การเรียนจบประถม ก กา ถือว่าเป็นการที่นักเรียนนั้น ได้เรียนจบชั้นที่ต่ำที่สุด หลังจากเรียนจบนี้ก็จะอ่านหนังสือต่างๆต่อไป หนังสือประถม ก กานิยมใช้กันต่อๆมาจนกระทั่งมีการใช้แบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจ การเรียนจบหนังสือประถม ก กา มิได้ทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้เท่าใดนัก ถ้านักเรียนต้องการมีความรู้สูงขึ้น จะให้เรียนหนังสืออื่นต่ออีกเล่มหนึ่งคือ หนังสือประถมมาลา

แต่อย่างไรก็ตามการอธิบายเรื่องเครื่องหมายที่ใช้สำหรับการเขียนหนังสือนั้นผิดกับแนว
 วิชาภาษาศาสตร์ปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง คือ มีการนำเครื่องหมายซึ่งบอกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ไว้ใน
 พวกเดียวกับเครื่องหมายใช้ในการเขียนข้อความบอกขึ้นต้น ลงท้าย ข้อความ นอกจากนี้ วิสันชนีย์
 และไม้หันอากาศ ก็ยังจัดไว้ในประเภทนี้เช่นเดียวกัน ดังนี้

ไม้ค้อน	'	เอก
ซอ	๗	โท
เลขเจ็ด	๗	ตรี
ตีนกา	+	จัตวา
เลขแปด	๘	ตายคู้
สัณฐานเหมือนหางกระรอก	๙	ทัณฑฆาต
หางกั้งหัน	๐	หันอากาศ
ไข่	๐	ฟองคั้น
หยาดน้ำ	๐	นฤกहित
พินหนู	๐	ฝนทอง
นมนางหิ้งคู่	๐	วิสันชนีย์
ตานกแก้ว	๐	ฟองมัจฉ์
มูตรวัว	๐	โคมูตร

แบบเรียนเล่มนี้มีการสอนการจำแนกอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ ซึ่งถือเป็นวิธีการ
 สำคัญสำหรับสอนนักเรียนรู้วิธีการอ่านออกเสียงซึ่งตำราจะเรียกว่า การผัน ในแบบเรียนอักษรนิติ
 ไม่ได้ใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์ใดไว้ว่า “ คำสุภาพ ” ซึ่งถือเป็นการนำคำศัพท์ทางฉันทลักษณ์มาใช้ใน
 การสอนอักษรวิธี อักษรวิธีในแบบเรียนผิดไปจากอักษรวิธีสมัยปัจจุบันมาก เช่น คำมีด เขียน ข้ม
 มีด คำมือ เขียนว่า ก้มมือ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้หนังสือเล่มนี้ไม่สามารถใช้เป็นตำราสอนการอ่าน
 เขียนให้แก่เยาวชนไทยในสมัยนั้นได้ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบเรียนชุดมุลบทบรรพกิจ

แบบเรียนชุดนี้มีจำนวน 6 เล่ม คือ มุลบทบรรพกิจ วาหนิต์นิกร อักษรประโยค สังโยค พิธาน ไวพจน์พิจารณา พิศาลการ์นต์ แบบเรียนชุดนี้ถือเป็นหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์ด้านการศึกษาของไทย แบบเรียนมุลบทบรรพกิจแสดงวิธีการสอนอักษรวิธีไทยโดยละเอียด แบ่งพยัญชนะ 44 ตัวเรียงเป็นวรรคเหมือนแบบเรียนอักษรนิติ แต่เรียกตอน ย แทนตอนปลาย มีการพยัญชนะออกเป็นสามหมู่ ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำ สระ มี 2 ชนิด คือรูปสระลอย ตั้งแต่ ะ ถึง ะ และรูปสระจม ตั้งแต่ ๑ ถึง ๑ อธิบายรูปสระทุกรูป และแบ่งออกเป็น รัสสระ และ ทัษะสระ การได้แสดงการผันเสียงวรรณยุกต์ตามตัวสะกดเป็นมาตรา โดยเรียง แม่ กกา แม่กน แม่กง แม่กค แม่กบ แม่กม แม่เกย อย่างละเอียด พร้อมทั้งแสดงตัวอย่างประกอบทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการสอนเลขซึ่งในตำรานี้เรียกว่า “สังขยา” การวัดเนื้อที่ไร่นา การวัดหน้าไม้ การชั่งการตวง การสอนนับปี เดือน วัน ตามปฏิทิน มีการสอนวิธีการใช้ไม้ม้วน ไม้มลาย หนังสือเล่มนี้ละเอียดมาก สอนละเอียดกว่าตำราภาษาไทยเล่มอื่นๆ และมีบทวิจารณ์ให้เห็นชัดว่าพระยาศรีสุนทรโวหาร ผู้แต่ง เป็นผู้เชี่ยวชาญหนังสือจินดามณี และนำมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

หนังสือวาหนิต์นิกร สอนเรื่องการใช้อักษรนำ โดยสอนการอ่านอักษรสูง 10 ตัวหน้าอักษรต่ำ ยกตัวอย่างคำที่มีใช้จริงในภาษา และสอนอ่านตัวที่มี หน อักษรต่ำพร้อมตัวอย่าง

หนังสืออักษรประโยค สอนเรื่องการใช้อักษรควบกล้ำ ร ล และว ยกตัวอย่างคำที่มีใช้จริงในภาษา นอกจากนี้ยังมีการสอนเกี่ยวกับวิธีการใช้คำบุพบท กับ แก่ แแต่ ต่อ พร้อมตัวอย่างวิธีใช้เอาไว้ท้ายเล่ม

หนังสือสังโยคพิธาน ให้ตัวอย่างคำไทยที่มีในมาตราแม่กก กค กบ และบอกที่มาของคำที่มาจากภาษาอื่น ได้แก่ บาลี สันสกฤต และเขมร

หนังสือไวพจน์พิจารณา ได้รวบรวมคำพ้องเสียงที่เขียนต่างกันและมีความหมายต่างกัน มีการให้คำแปลความหมายโดยบอกบริบทที่ใช้เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำได้ บริบทที่นำมาเป็นตัวอย่างใช้วิธีการบอกคำที่ใช้คู่กับคำนั้นๆ เช่น กาด กับ กาง จะยกตัวอย่างคำ ผักกาด กับ เก่งกางมาเป็นตัวอย่าง ซึ่งในปัจจุบันผู้ที่ทำพจนานุกรมก็ยังใช้วิธีการนี้อธิบายความหมาย

3.3 ค่านิยมและภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏ

3.3.1 สภาพการศึกษาทั่วไป

การศึกษาที่ปรากฏยังคงมีศูนย์กลางการเรียนรู้อยู่ที่วัด ครูอาจารย์นั้นจะ เป็นพระภิกษุ ส่วนผู้เล่าเรียนมักเป็นชาย การจัดการศึกษาในแบบดังกล่าว บิดามารดามักนำบุตรของตนไปฝากไว้เป็นศิษย์วัดเพื่อการศึกษาซึ่งก็เป็นข้อจำกัดที่เด็กหญิงจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคเช่นเด็กชาย การจัดการศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังมีได้แตกต่างไปจากในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเท่าใดนัก การให้บุตรได้รับการศึกษาเล่าเรียนเพื่อค่านิยมในการรับราชการ เช่นในจินตมณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในส่วนท้ายเรื่องเป็นเรื่องการปฏิบัติราชการต่างๆ ว่าสิ่งใดควรไม่ควรทำ คล้ายกับขบขนิมสำหรับการเข้ารับราชการ มุ่งให้เป็นแบบเรียนสำหรับผู้เตรียมตัวรับราชการ เนื้อหาจะเน้นหนักไปในด้านคำสอนเกี่ยวกับชีวิตราชการ หลักสูตรการเรียนการสอนในระยะแรกนั้นถ่ายแบบมาจากกรุงศรีอยุธยาอย่างชัดเจน หนังสือจินตมณี เป็นแม่แบบของแบบเรียนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ต่อมาได้มีโบราณจารย์ท่านต่างๆผลิตตำราออกมาเพื่อใช้สั่งสอนศิษย์ในการศึกษาเล่าเรียน แต่มีข้อจำกัดในเรื่องการพิมพ์ มีการคัดลอกตำราจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ข้อความตกหล่น ไม่ครบสมบูรณ์ อีกทั้งตัวเนื้อหาของตำราเองยังไม่ชัดเจน มีข้อบกพร่อง จะเห็นได้ว่าจากแบบเรียนเล่มต่างๆการใช้พยัญชนะ สระ หรืออัญญากรณ์ต่างๆยังมีได้ตายตัว มีชื่อเรียกและอธิบายความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น หนังสืออักษรนิติของ พระอมรารักษ์จิต (เกิด อมโร) ซึ่งได้อธิบายเรื่องเครื่องหมายที่ใช้ในการเขียนหนังสือ ซึ่งผิดไปจากแนวภาษาศาสตร์ปัจจุบัน นั่นคือ การรวมเครื่องหมายบอกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ไว้ประเภทเดียวกับเครื่องหมายที่ใช้ในการเขียนข้อความบอกขึ้นต้น ลงท้ายข้อความ เช่น โคมุตร และฟองมัน นอกจากนี้ยังได้นำ วิสตรชนีย์และไม่หัน อากาศจัดอยู่ในประเภทเดียวกันนี้อีกด้วย

ตัวอย่างสภาพการเรียนรู้ในสมัยก่อน

๑ สุรางคนาง ๑ ของหนักกล่าวกลอน เป็นคำสั่งสอน ทวรกใจ พาล เร่งอ่านเร่งจำ เรียนให้ชำนาญ เอาแต่เกียรคร้าน มันก็เมื่อไร เด็กเอ๋ยทั้งหลาย สู้เล่นสู้วาย กรำกายใจ ครั้นกูไม่ว่า สุกลาทำไป อ้ออิงไปได้ ค่องเข้าอัครา สู่เร่งเล่าเรียน ชวนกันขี้ดเขียน กูเห็นดีกว่า จะเล่นก็เล่น ให้เป็นเวลา อ้ออิงว่าจว รำกายทุกคน กูจะสั่งสอน เป็น ข้อต่อกลอน สอนเอากุศล สอนให้ได้ดี ยากที่เล่นพัน ทำชั่วทรพลด ง่ายนังกายหนา สู่เร่งฝึกสอน หน้าใจให้อ่อน ตามโอวาทา ตรีทริกนิก ปอง ให้กลองบัญญัติ คำสอนนั้นนา จงเข้าใจตน กูสอนล้วนดี ไม่ว่า จู้จี้ ที่มีเป็นผล สอนแต่แล้วบุญ เป็นคุณเล่นพัน เองอย่าว่าบ่น นินทา ก่าเวา ไซจะชิงชัง ใจตรีทริกหวัง ให้รู้เทียมเขา เขาย่อมดี ๆ สู้

3.3.2 การเริ่มต้นให้ความสำคัญกับการศึกษา

จากการศึกษาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งเป็นสมัยที่ปรากฏจินตมณี ใช้เป็นแบบเรียนเขียนอ่าน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของวงการการศึกษาไทยที่เริ่มมีระบบ มีแบบเรียน เนื่องจากในเวลานั้นชาวต่างชาติที่มาในฐานะของมิชชันนารีได้ เข้ามามาก่อตั้งโรงเรียนสอนศาสนา ทำให้เกิดการศึกษที่เป็นระบบ โรงเรียน สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเกรงว่าประชาชนจะหันไปส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าวแล้วจะถูกชักจูงให้เปลี่ยนศาสนา พระโหราธิบดีได้แต่งแบบเรียนจินตมณีขึ้น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความแตกฉานในด้านอักษรศาสตร์ เสมือนหนึ่งมีแก้วสารพัดนึก แสดงให้เห็นว่าการมีความรู้นั้นสำคัญสามารถนำไปทำสิ่งที่ปรารถนาได้ เหมือนมีแก้วสารพัดนึก ดังว่า

ลิจิตวิจิตรสร้อย	ศุภอรรถ
ดั่งมณีจินดาร์ตนั	เลศศแล้ว
อันมีศิริสวัสดิ์	โสภากย์
ใครรู้คือได้แก้ว	ค่าแท้ควรเมือง ฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.3 การให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ในแบบเรียนแม้ว่าจะเป็นการสั่งสอนในเชิงกายกถอนแต่เนื้อความที่ปรากฏเป็นการแสดงพระเกียรติยศ และพระปรีชาสามารถของกษัตริย์ตลอดจน ตลอดจนสภาพความสมบูรณ์ของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำอธิบายของผู้แต่งประถม ก กา มีเนื้อความกล่าวเฉลิมพระเกียรติแตกต่างไปจากเล่มอื่นๆ คือ มีการกล่าวถึงทำวธตวรรษ พระเสื่อเมืองพระทรงเมือง นอกเหนือจาก เทพเจ้าทั้งสามซึ่งการกล่าวถึงเทพเจ้าทั้งสามถือเป็นเรื่องปกติในแบบเรียนภาษาไทยโบราณทั่วไป

ตัวอย่าง

คำอธิบายของผู้แต่ง	
๑๔ รัตนดิลก	
๐ อ้าองคบรมปรมเชษฐ	วรมหิตทิตเตชา
ทรงบุษบกหงษ์วิหคพา	หนผาคผยอผัน
๐ เชื้อช่วยพิทักษ์ทำนุคภู	ไอยการระบอบัน
เปนอาทิกคือกำภีรรร	มะสาตรสิงเปนแก่นสาร
๐ หลักไชยแลค้ำภีรพระพรหมศักดิ์	กำหนดกฎมณเฑียรบาล
อย่าให้จลาจลวิการ	คือจะปลอมจะเปลี่ยนแปลง
๐ อ้าองคัมเพชรศลี	ช้านิโคค้ำแห่งแรง
พระกรคำตรีศลแสดง	พิริยภาพรวี
๐ ออกไอยรู้ประสาทพรผู้โต	กีสฤชดิทั้นที
จงมาประสิทธิ์สิทริวิ	พระจุธาธิปะโตย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑ จอมภพจักรมีพจนประกาศ	อนุศาสน์สรรพโภคโต
จงสฤษดิ์ตั้งราชฤทธิไทย	ตูลอศิวรชบั้นทูล
๑ หนึ่งอวยพรองคจตุรเจอรอญ	ศิริราชมไหสุริย์
สวรรยาธิบัตติพิพรรฒภูล	จตุรพิชวรพร
๑ อ้าองค์ผทามภษริน	ธุดมุกตผังจร
ทรงสังขจักรรถกนกร	ภักกระลิ่งจรัรีรา
๑ ภาไชยจงช่วยบพิตรแผ้ว	อริโยยไหยอบย้า
อีกโจรอันใจมรุตกำ	จัดขจัดอย่าพึงมี
๑ อ้าองค์บุรินททธารง	วิเชียรรัตน์จำรัสศรี
ทรงสารเสวตรเทหยหัยติ	วรเดชอลุย์
๑ ทลบันเฑาะณิกนรร	บำบักบาปฆ่าเพ็ญบุญ
บำราศทุจริตทารุณ	บำรุงทศกุตล
๑ อ้าหม่มพยุหพรราชพล	หกเทพยโฆษจล
การุญจงอวยพรุณเชล	ประวัติชอบฤคฤกาล
๑ จงให้เจริญสรรพพิชนโก	ชนธัญกระยาหาร
เพียบภูตผลาผลตระการ	จังหวัดรอบบบริเวณ
๑ อ้าองค์ครตรษฐพิรุพ	หกเทพยสุเรนทร์
อีกองค์วีรบุ้กษกุเพร	จตุโลกยอภิบาล
๑ เซอญท้าวธมิกมลจิตร	บริสุทริไสสานต์
จงช่วยรังบ้อรินพาล	สรรพพิบัติจรวไรไทย
๑ อย่าให้ชคสัตว์จัตุบท	ทวิบาทบัลไลย
ก้วยโรคกระลิกระล่ำภรไทย	สรรพพิศม์อย่าพาธา

- ๑ อ้ายองค์พระทรงเมืองมัททิลีเดช และเสื่อเมืองมัททิลีมา
จงหยั่งมนัสวินิจนยา มาตยนี้กณิงกรรม
- ๑ ตักสินปฤกษาคคีโต ย่าเอเอียงจงเทียงธรรม
- ๑ หย่าเหนแก่อำมิตก้านัน คำนันบ้น้อมเข้าในตน
- ๑ หน่งช่วยบันเทาประทุษฐิจิตร แห่งชาวราษฎร์ประชาชน
ให้มีการญแก่กันกล ประยูรญาดีอันยาใจ
- ๑ อ้าเทพยผู้เนากรียพนม พนพฤกษพิมานไพโร
- ๑ เชิญช่วยบริรักษชัคส์ตัวใน อดนาเกษตรเกษมสานต์
- ๑ ค้วยเดชผลกุดลอคอุลย์ อภิสันทมนันตาล
- การุญตรุณกุมาร(๑) แลณีพนธสรวา ระ๑๓๓๓

นอกจากนี้ในแบบเรียนจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทยังได้กล่าวถึงสภาพสังคม และประวัติศาสตร์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยการพรรณนาสภาพความ รุ่งเรืองของบ้านเมือง พระราชกรณียกิจดังนี้

ตัวอย่าง

๑ งามเกรียตกองทองอาษตร กระจวดสยามประเดรสู
เลศหลายผู้ รุมดกถวน ถิ่นนวรรณเวท ประเภทกุดกาพย
สภาพด้นนสะแดง แลลงเลศฉันท พรรณพฤตพิจน์ บท
มาตราสามมรรทญาณ ชาญเขยจทรบอักษร สรรพ์สาธบ
ทุดัง สันแจงแจกกลอน ฯ

๑ อยุทอยายศยั้งค้ำ ไตปูน เปรียบฤฯ
เทียมเทพตฤษดีไอสุรย์ เศกสร้าง
ไทรรัตน์รุ่งเรืองจรูญ เจรอุยสาด นานา
เกวอกพระเกียรติราชอ้าง หนอเนอพทอมมิ ฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑ เมืองขึ้นเมืองออกพน	คณนา
ไท.ออกตรีจัตวา	อครำจ
ประเทศราชชาติภาษา	ตมต่าง
ขอมเขมกลาวคนดำ	เขตมแคว้นแดนสยาม ฯ
๑ งามยศยศยั้งดำ	โตทัน เทียบฤ
งามทุกสิ่งไอศวรรย์	เฉอศมู
งามพระภรรณาวร	พศขทอ อเวศนา
งามกุศลลอบัญ	กอดรางดีบแสง ฯ
๑ อวาทนฤนารถให้	ผดุงงาน
บุรณะหลายถิ่นสถาน	ที่ตั้ง
ถาปนากิจประกอบกร	ใหม่มาก อดเฮย
ปณตกว่าอารามตรง	กอนไซไม้เสมอ ฯ
๑ ทรงฤษิตพุทธรูปน้อย	ใหญ่องค์ เอนกเฮย
กัษรตนรัชฎาผจง	ดำสร้าง
กอดอัฐจัตราปณดง	รักบีต เหมเฮย
บ้างบบ้างหลดบ้าง	มากพันคณนา ฯ

3.3.4 ความเคารพครู อาจารย์และความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา

ในแบบเรียนต่าง ๆ ที่มีการสอนเกี่ยวกับการเล่าเรียนคำประพันธ์ รูปแบบฉันทลักษณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาแสดงสภาพสังคม คือการเคารพครูบาอาจารย์แสดงให้เห็นโทษของผู้ที่ลบหลู่ ดังนี้

บทใดสอนโลกไว้	เปนฉบับ
อรรถแห่งครูอันล้น	บอกแจ้ง
บทล้นวาทเกรงกลับ	ปรมาทครูนา
ตคนรกับแย้ง	ต่อด้วยมบาลฯ

นอกจากนี้จะมีบทไหว้ครูซึ่งก็จะกล่าวถึง พระรัตนตรัยและครูอาจารย์

๑ นมัสสัถีตีว นบพระศาสดา นบพระธรรมาน
 นบสงฆ์ผู้เป้น นานุญแก่นสาร นบครูอาจารย์
 ท่านผู้สั่งสอน (จินตามณี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง

นะโม ก ข ก กา สั่งสอนเข้ามา จนจบเกษกาย บิคมจรคา คุณท่าน
 เลียงมา ขอให้ขาดสาย บือนเข้าอาบน้ำ คำเข้าเพรรงาย ใจท่าน
 มุ่งหมาย จะให้ลูกดี เห็นลูกเจ็ยไซ้ แม่เป็นทุกข์ใจ จึงไปบนผี มก
 หมอหยุกยา หามาด้วนต์ คุณพระชนนี ไสเกล้าเกษา ครั้นลูกรู้ความ
 พระคุณให้นาม ตามเจตนา สอนให้ชีกเขียน จำเรียนวิชา มิให้คบหา
 เพื่อนฝูงใจแข็ง ว่าไม่ฟังด้อย คบเพื่อนน้อย ๆ เทียวเล่นทุกแห่ง ท่าน
 โกรธโกรธา ท่านคำท่านแข็ง ถ้วยลูกใจแข็ง สอนไรไม่ฟัง พนที่จะ
 สอน ฝ่ายว่าบิตร เอาไปฝากฝัง ให้อยู่ด้ว น้ำตาไหลหลัง น้ำจิต
 คิดหวัง ถึงเพื่อนทั้งหลาย เคยเล่นเคยหัว เคยหยอกเย้ายัว เล่นหัวสบาย
 ครั้นจะหนีมา ถลัวจะวุ่นวาย ชีตันท่านช่วย เกลือจะโบยตี ครั้นเวลาเข้า
 พระชีตันเจ้า เรียกเข้ามานี้ ให้เขียนนะโม พุทธโรกรังนี้ เห็นจะต้องตี
 ที่นี้แล่นา ตัวสั้นขวญหนี หน้าชีกคือผี มือพายน้ำตา ชีก้นท่าน
 จึงวู้ออกมา เอาน้ำล้างหน้า แล้วกลับเข้าไป ชานี้คนโง่ แต่เขียนนะโม
 มาเป็นไหน ๆ จนถึงสามเดือน เลื่อนเป็อนเชือนไป ยากนักเหลือใจ
 แต่ตัวรายอ ครั้นเข้าเขียนได้ พระคุณท่านไซ้ ให้เขียน ก ข จำได้
 จนจบ คำรบถึงขอ ให้เขียนกนต่อ ไปถึงเศกกาย แจกเศกทายแล้ว
 พระชีตันเจ้า ท่านจึงเขียนทาย ผีเคื่องนัทหนา แล้วหาแทบคาย
 อ่านได้กลับคล้าย ให้สวคสุบิน ๓๕

แบบเรียนภาษาไทยโบราณต่างๆจะไม่ได้แยกแยะเป็นรายวิชาเช่นในปัจจุบัน หาก
 เน้นเรื่องการอ่านออกเขียนได้ของกุลบุตร การสั่งสอนวิชาภาษาไทย ชั้นทลักษณ์ต่างๆ จะ
 แทรกเรื่องศีลธรรมจรรยาที่ควรประพฤติปฏิบัติ แต่บางครั้งอาจจะสอดแทรก ข้อมแนะนำอื่นๆ
 เช่น การกล่าวถึงวิธีการประกอบอาชีพต่าง เช่น หมอดู แพทย์ การค้าขาย ช่างทอง เป็นต้น

ตัวอย่าง

รัฐบาลให้สัตยาบัน อัยการกรมแพราบ รุ้งรังดัดวง ตำนวนสอดแนม รัฐอื้อ
 รัฐแกม จึงนับว่าอัน รัฐลัทธิเหวม รัฐอดรัฐแนม รัฐเล่ห์รัฐกล รัฐงัด
 รัฐกรวฤกุล รัฐเท่าเทียมคน รัฐกลศกร แม่นวไปไหน เห็นใครผู้ใด
 ทำการอันดี อย่าเห็นเสียเปล่า กูเองท่วงที เห็นเขงทำดี แยกคาม
 เล่ห์กล อย่าว่ากูแหลม เล่ห์กลสอดแนม เอาคจวามรักน จำสยคจำแนม
 จะเจริญผล เห็นทีชอบกล เก็บใส่อาคมา แม่นจะเรียนเลข เป็นหมอ
 อย่างเอก ผูกวงชะตา เกณฑ์บวกกิ่งลง อองศลือบตา ว่าจันทร์
 ลักขณา ให้คองจงดี พฤทศบตีเป็นอศ วาหุกับพฤษ อยู่เมษราช
 อังการอยู่กัญ คุลันเสาริ มังกรราช อวยกัยชอบเชิง คุณหารเสริจ
 สรรพ ปูนปะนันทินประตบ คัดศกร์เถลิง ขบไล่ให้เงน อย่าทำกระเจิง
 วางลักษณแต่องเชิง คุถูกทุกคน คุให้เที่ยงแท้ อย่าให้-ชาปน อย่าทำ
 สอพลอ เหมือนหมอบางคน คุมีคชาปน ลากข้างหมอเสีย คุหางนาค
 นัน สองตัวเกี่ยวกัน คุมีคุเมีย บิดีอนต่างทั่ว กลัวอย่าร้างเสีย มีผิว
 ก็เมีย ล้มคายหน้ายหนี บิดีอยู่ทาง บิดีเมียอยู่คาง คางแข่งสนที่
 ข่มเหงผัวนัก ผัวรักหน้ายหนี โคตรข้างสามมี ยับภัยการม คุเคราะห์
 ในนอก ขบไล่ให้ออก ทายให้เห็นสม เห็นแล้วจึงทาย ตามสาตรากรม
 อย่าทายประสม ว่าเที่ยงว่าธรรม แม่นเป็นหมอยา สร้างสมตำรา จง
 หากรบกรัน จงรู้แก้ไข ทุกสิ่งสารระพัน รักษาโรคนัน ทายด้วยฝีมือ
 รักษาที่ไหน ชะนะชาญไชย ให้เขาเลื่องลือ ว่าหมอกนัน เป็นที่นับถือ
 รอดด้วยฝีมือ เพื่อนแล้วหลายคน เป็นหมอชั่วช้า เทียวขอรักษา เขา
 ทกแห่งหน ลวงเอาขวัญเข้า เล้าเอาสินบด วางเอาแต่ละคน เรียก

เอาท่ายา อย่าลวงอย่าล่อ อย่าทำเป็นหมอ โททกมารยา ทำให้เป็น
บุญ เป็นคุณอาตมา อย่าให้นินทา นั้นมาฟ้องพาน แม้นเป็นพ่อค้า
เรียนเลขเรียนผา จงว่าแตกฉาน ก้าวไรทันทุน ชื่อคุณขายหาร จะได้
คิดอ่าน การซื้อการขาย อันชื่อเป็นเศษ ไม่รู้เลขเคล็ด เห็นจะวุ่นวาย
คิดทันทุนหมด ก้าวไรทหาย ขาดทุนวุ่นวาย เมียคำสั้นที่ แม้นเป็นช่าง
ทอง จับก้อนจกจ้อง ที่ทองผ่องศรี หลอมทองเก้าหัว ทองคำน้ำดี
ให้หมองราศี โล่เสียงสุกใส ที่ทองเกาะ ๆ เสียงก้อนหงะ ๆ เมาะมา
เมาะไป ทำได้ทั้งสรว้อย แหวนน้อยแหวนใหญ่ เรือนเทศเรือนไทย
รูปรางเจ็ดฉาย แหวนรอบแหวนกัน ทำรูปพรรณ ปรกติทุ้งหลาย
ประดับด้วยพลอย ใหญ่่น้อยเรียงราย งามเลิศเจ็ดฉาย โฉมเจ็ด
เพริศเพรา ทำแต่ดี ๆ อย่าทำจู้ แลกเปลี่ยนทองเขา บั้นบัว

ตัวอย่าง

คำกลอนในแม่ ก กา

๑.๑ ขานี้

๑ ข้ำ ข ยชชะลี	พระมุนีมีมหา
คุณะกระรุณก	แลปฤชาล้าโลไทย
๑ ปราณีนำนำหมุ่	ประชาสู่ศิวาไสย
ไหว้ธำมที่อำไพ	นำเวไนยละไสกีย
๑ ข้ำใช้ก็ไหว้พระ	อะริยะเจ้ากูชี
ร้ำฆ่าหมุ่ราก็	บบายัดทำกำม
๑ ไครยักกว่า	บนำพอกใจจำ
กระดีและกระล่า	ภระนำนราคลา
๑ ข้ำ ข เคไชไชย	วระไทรยใส่เกษา
ข้าผู้ระจะนา	ไภยพาธาอัยายัย
๑ ข้ำ ข คารวะ	บิตุระชนะหนี
ไหว้ครูผู้กระวี	ข ข้ามี่เคไชไชย
๑ เคชะพระเคชา	พระจุธาธิปะโตย
ข ข้านิราไกล	ทระไภยอย่าพาธา
๑ ข เคชะศิริ	พระอาทิไทธาตา
หะริมะหิมา	เจ้าสุราไสยศลี
๑ สุราสุระไกร	เทพะไทไนรายี
มะเหศระมี	ให้ข้านั้นะฤไทย

(ปฐมมาลา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑) นะโมข้าจะไหว้ วรระไตรระตะนร ใส่ไว้ในเกษยา วรระบาทะ
 มุณี คุณะวรระไตร ข้าใส่ไว้ในเกษี เคชะพระมนี ข้อย่ามีที่โทษา ข้า
 ขอยอชฺฐี ใส่เกษีไหว้บาทา พระเจ้าผู้กรุณา อยู่เกษยาอย่ามีโทษ ข้า
 ไหว้พระสรวรม ที่ล็กกล้ากำภร์ใน ได้รู้เข้าใจ ข้อย่าได้มีโรกา ข้า
 ไหว้พระภิกษุ ที่ได้ลู่แกโสตา ไหว้พระภิกษาคา อะระหาธิบคี่ ข้าไหว้
 สรวบิภา ไหว้บาทาพระชนะนนี่ ไหว้พระอาจารย์ ใส่เกษีไหว้บาทา
 ข้าไหว้พระครูเจ้า ครูผู้เฒ่าใส่เกษยา ให้รู้ที่วิชา ไหว้บาทาที่พระครู
 จะใคร่รู้วิชา ขอเทวามาค้าชฺฐ ที่โกข้าไม่รู้ เล่าว่าครูเล่า ไชโยขอเคชะ
 ไชยชนะแก่มารา ระเบิดให้ลือชา เคชะสามาไชโย ไชโยขอเคชะ
 ไชยชนะแก่โลโก โทโสแลโมโห อย่าโลเลได้ใจใจ กุมาระกุมารี
 ตะรุณีที่เยาว์ไว จะพ่อพอเข้าใจ ให้รู้จำคำวาทิ ว่าไว้ใน ก กา ก ข
 ขา อจ อี อี จังไว้ในเท่านั้น ที่พอได้ใน ก กา แต่พอให้รู้เล่า ที่ผู้เขลา
 เขวาระพา ได้ครูเล่า กุมาระตะรุณี จงใคร่ได้รู้ธรรม ที่ล็กกล้าจำไว้ก็
 ได้แน่แต่เท่านั้น คี่จำเอาเบาใจครู จะว่าแต่พ่อ ๆ ว่าแต่พอพ่อใจดู
 ว่าไว้ได้พอรู้ ดูว่าเล่าเอาใจใส่

(ประอม ก กา หัดอ่าน)

นอกจากนี้ยังมีการส่งสอนศิษย์ให้เชื่อฟังครูอาจารย์ มิให้ดูถูกผู้อื่น ส่งสอนให้
 เห็นความสำคัญของการมีวิชา นอกจากนี้ยังสอน วิธีการปรนนิบัติ นวดพื้น ตักน้ำ ผ่าฟัน
 ผ่านการสอนทางบทประพันธ์ เช่น

เย็นคำ จะรู้อะไร ความรู้เล็ก วิชาประเสริฐ เป็นที่พึงได้ เกิดมั่ง
 เกิดมี เป็นศรีเป็นใหญ่ เงินทองหาได้ ด้วยความรู้เอง อย่างทำรุ่งครึ่ง
 ทำตัวสูงส่ง ปากโป่งโจงเจง ทำถึงทำโตน โลกโฉนกรีนเครง ความใจ
 ของเอง ไม่เกรงครุมา เล่นหัวกรีนเครง ความน้ำใจเอง ไม่เกรงเชื่อว่า
 สัปรุขสุดใจ เขาไปเขามา ดินนินทา ว่าครูไม่สอน ที่จริงยอมว่า
 เข้าคำอัครา ไม่มาอาวรณ์ ในจกต์ไม่จำ ที่คำสั่งสอน ได้ความเคียด
 ร้อน เพราะก่อนนินทา จะรู้การดี เป็นศักดิ์เป็นศรี เพราะอยู่ด้วยควา
 อยู่จักเสียเปล่า ไม่เอาวิชา ไม่ฟังครูว่า จะรู้ที่ไหน เวลาบ่ายเย็น
 อย่างชวนกันเดิน เข้าการอะไร น้ำท่าพื้นกอง หักหามาไว้ ตระเตรียม
 ไว้ใน สำหวัชเข้าเพน แล้วเร่งชวนชวย สังกัธยาย หนังสือให้เงิน
 อย่าให้ชักสน เล่าบ่นแทนแทน ชำให้ชาญเซน ถูกถ้วนทุกประการ เล่า
 ให้เจนจบ ยกมือไหว้นบ เคารพกราบกราน จักเจียนถวาย ชีทั้น
 อาจารย์ เกสัชบริหาร น้ำใช้น้ำจัน เจ้าเร่งจัดแจง ประดับตกแต่ง
 ใส่หมากพุดพลัน ที่ชาผ่านอน น้ำร้อนน้ำจัน จัดแจงแต่งพลัน ให้ทัน
 ปราศณา หยิบเรียงเคียงไว้ หยิบใบชาใส่ ในบั้นนั้นนา น้ำร้อนเทริน
 ประคิณวิณชา อย่าให้หกบ่า เปราะเปื้อนไม้ดี จันแล้วเสร็จสรรพ เช็ก
 ล้างล้างคัย ไว้วางกัยที่ เกสัชตะบัน ที่อันดี ๆ ทมากฝวดอันมี ที่ดีทำ
 ถวาย แล้วนวกบาทา นอกแจ้งนวกชา ให้ท่านสบาย บักคอกตรงดง
 ผักคั้นชวาช่าย แก้วมทั้งหลาย กลายแน่นในทรวง นวกให้ไ้ไ้แรง คั้น
 ขาหน้าแข็ง แก้วมทั้งปวง เกลียวเส้นข้างจง จกลงเหนี่ยวหน่วง สว่าง
 แน่นในทรวง กวางจิกที่ถึถึบ้าน นวกหลังกั้นค่อ เต้นเอิ้นย่นย่อ ให้คลี่

แตกฉาน เส้นเหนียวหัวใจ กระสายสันดาน บั๊ตสะกดสะกดกัน จุกอก
ให้เหียน ค่อยนวดค้อยคล้ำ ชัยขำ แก่เส้นอาเจียน ลมหนาวลมเรอ
ลมชะเออลมเหียน ลมวิงลมเวียน มีคหน้ามีวตา ลมแสบอกใจ ลมพัก
ในไส้ บ้วนบั้นไปมา ลมกล่อนร้อนรุ่ม กลุ้มในวิญญา นวดไปโคลมา
หลับลงทันโต ค่อยอุจจารา สังสนทนา ด้วยข้อสงสัย กังขาวิมุต ยุกติ
ภายใน ชัดเจนในใจ อย่าให้กลางแกลง บทบาทภคณา ชัดสนก็มา
ตามใตให้แจ้ง ให้ท่านอธิบาย บรรยายสำแดง อย่าให้กลางแกลง
ที่ทางเล่าเรียน เกสขศิลา หมากพลุบันยา หามาใส่เขียน กลางกินตื่น
พลัน ฉันทแก้อาเจียน หวาเรอชะเออเหียน อาเจียนปากหวาน คำมีค
เวลา กัมเกล้าวันทา มายังสถาน ที่อยู่ของตน ตะบัตบอนาน เจ้า
อย่าเกียดคร้าน ร่ำเรียนเพียรไป ประทีปบุษบา ตอกดวงมาลา เรียบ
เรียงเคียงไว้ บุษบาคุณพระ ศรีวิภนะใคร ให้เป็นนิจไป ภายในใจตน

(ประถม ก กา)

แบบเรียนประถม ก กา ถือว่าเป็นแบบเรียนที่สั่งสอนกุลบุตรในเรื่องต่างๆอย่างชัดเจนที่สุด
โดยผ่านมาตราตัวสะกดแม่ต่างๆ เช่น คำกลอนแม่ กน กล่าวถึงวิธีการเรียนหนังสือ คำกลอนแม่ กบ
ว่าด้วยความคาราวะ ยินดีต่อการเรียนคำกลอนแม่ กค ว่าด้วย อักษรวิธีหนังสือไทยโดยสังเขปคำ
กลอนแม่ กง ว่าด้วยการหาครู และวิชาการ คำกลอนแม่ กด ว่าด้วยวิธีปฏิบัติให้ครูชอบ คำกลอนแม่
กม ว่าด้วยศีล 10 ประการคำกลอนแม่ เกย ว่าด้วยคนเขลาเรียนมาจนถึงเคยแล้วอ่านหนังสือไม่ออก
คำอ่านระคนมาตราว่าด้วยข้อแนะนำสั่งสอนในการเล่าเรียน คำอ่านระคนว่าด้วยรู้วิชาและรู้สีกตัว
คิดถึงคุณครูบาอาจารย์แสดงถึงการสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนในสมัยนั้นควบคู่ไปกับวิชาหนังสือ
การสั่งสอนมิให้เกียดคร้านแสดงค่านิยมของความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน เช่น

ตัวอย่าง

- ๑ ลางคนเกิดมา ไม่รู้วิชา เอะอยู่จนโต ไปเป็นข้าเขา
เพราะเง่าเพราะโง่ บ้างเป็นคนโง่ เทียวขอก็มี
- ๑ ถ้ารู้วิชา ประเสริฐหนักหนา ชูหน้าร่าสี จะไปแห่งใด
มั่งนปรานี ยากไร้ไม่มี สวัสดิ์มีมงคล
- ๑ จบเรื่องเคยแล อ่านหนังสืออื่นได้ จบเพราะสุบินแล ฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง

ชั่ว ความเพียรมากก็ แม้นปัญญา มี ก็แต่ปัญญา ส่วนตัวชี้ครั้น
 ปัญญาฉลาดหาญ ก็ไม่เข้ายา ถึงเรียนไว้ได้ ก็ไม่นำพา นานไปข้างหน้า
 ทั้งขวางห่างเหิน เรียนใดไม่คิด เพราะไม่ตั้งใจดี ละวางห่างเหิน ไม่
 มาผูกพัน ใจนั้นไม่เพลน เรียนแต่ห่างเหิน กันคนนินทา ความเพียรนี้
 ไชรี ประคองคังไม้ ค้ำจุนเกศา บอได้เขชวน เรรวนไปมา เพียรคังนี้
 นา อยุ่ถ่มก้น้ำใจ เพียรคังนี้นา เห็นคังสายฟ้า แลยแล้วหายไป
 ความเพียรเช่นนี้ จะคังไหน ร่ำเรียนไว้โย บอได้วิชา ความเพียร
 มากไชรี คุดสายน้ำไหล ไหลอยู่อุ้ตวา เพียรเช่นนี้มี ว่าคังนี้หนาน นั้ก

(ประถม ก กา)

๑ กุมารอ่านเขียน ให้หมั่นรำเรียน เพียรเพียรภูลผล
 ก กา ก่อนแก้ว หมั่นเล่าหมั่นบัน อย่ายุ่คังน
 จำจนเจนใจ

(ประถม ก กา)

๑ ยามเด็กเรียนเร่งรู้ วิชา
 ยามใหญ่หาสินมา สู้เหย้า
 ยามกลางแก้ศรัทธา ทำแต่ บุญนา
 ยามแก่กายวอกเว้า ห่อนได้เปนการ ๗

(อักษรนิติ)

ตัวอย่างคำกลอนแม่ กม ที่สั่งสอนพระภิกษุสามเณร ในเรื่องศีล 10 ดังนี้

จะร่นย่อเนื้อ แต่พอสวดสม ให้เคล้าเกลี้ยงกลม สมผูกผูกกัน ทั้งข้อข้อ
ใหม่ อ่านอื่นขึ้นไป กิดใส่ให้ชน ว่าในสิกขา ศีลาสืบอัน บทบาทจัด
สรรพ ทั้งแต่ป่าดง อย่าได้ประหาร ฆ่าสัตว์ล้างผลาญ ชีพม้วยมรณา
พระเถรอย่าทำ จะขาดสิกขา จำโอวาทา อย่ามาฆ่าตี อะทินนาทาน
แปลว่าฉิลา อ่านตามบาป อย่าได้ลักทรัพย์ อันเจ้าของมี เหวระมะณี
เว้นอย่าอย่าทำ อะพรหัมมาจารี อย่าเสพย์สตรี ข้อนีเตรงขาม สิกขาพระ
เจ้า เร่งให้ทำตาม อย่าได้ลวนลาม คำพระแจ้งการ มุสาวาทา อย่า
ได้เจรจา สัพลาโวหาร เสียดต่ออันเขา เอาบรรณาการ บาบลดวง
ท่าน ขาดซึ่งสิกขา สุราเมรัย เว้นว่าอย่าได้ ส่องเสพย์สุรา อันชื่อว่า
เถา พระเจ้าเทศนา มีพุทธฎีกา ครัสว่าอย่าทำ วิกาละโภช ชะนานั้น
โสศ ครัสไปรคปนกรรม ภิกษุสามเณร พระเถรอย่าทำ อย่ากินของ
คำ ผลาอาหาร บัญญัตินั้นจะดี อย่าได้ยืมตี เพื่อนร่วมบ้าน อย่าเล่น
กรินเครง ทำเพลงเสงการ ขาดสิกขาจารีย์ คำแปลแก้ไข มาลงท่าน
ห้าม จงได้ทำตาม บัญญัติวินัย มะโนอย่าอิน กลิ่นหอมใด ๆ อย่า
แซมอย่าใส่ ทัดในกรรมา บัญญัติไว้สัน รคอันมีกดิน อย่าอินคิหา
ชมคพิมเสน ราเชนภฤษณา แบ่งจันทร์คินธา สิกขาห้ามปราม อจจา
สะยะนะ อย่างอนอนาสนะ อันสูงอันงาม จึงพุทธบัญญัติ ในอรรดห้าม
ปรวม จงประพฤคิตตาม คำพระวินัย ขาคะรูประระชะฎะ เร่งให้สละ
สุวรรณอันใด อย่าประคัษเครื่อง รุ่งเรืองสุกใส แหวนทองอย่าได้ สอด
ในหัตถา จบที่บัญญัติ ครอบศีลสืบทัต สำเริงแห่งมา จำเอาให้ได้

ศีล 10 ที่สั่งสอนได้แก่

1. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
2. ไม่ลักทรัพย์
3. ไม่พูดเท็จ
4. ไม่ประพฤตินอกใจในกาม
5. ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา
6. ไม่รับประทานอาหารในยามวิกาล
7. ไม่ยินดีในการรื่นเริงอันได้แก่ดนตรีและการรำรำ
8. ไม่ประดับเครื่องประดับ ทองรูปพรรณต่างๆ
9. ไม่ใช้เครื่องหอมต่างๆ
10. ไม่นอนบนที่นอนอันอ่อนนุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.5 บทบาทของชนชั้นปกครองกับสังคมไทย

หนังสือแบบเรียนจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท เน้นเรื่องของการเข้ารับราชการ วิธีปฏิบัติตนของชนชั้นได้ปกครอง เมื่อจะรับราชการจักต้องเตรียมตัวอย่างไร และเมื่อเป็นแล้วต้องวางตัวอย่างไร แสดงให้เห็นค่านิยมเรื่องการรับราชการ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองในระดับกษัตริย์และผู้ตกอยู่ได้ปกครอง ดังนี้

	๑	จัก	เฝ้าท้าวอย่าได้	เงาะงา
กร	ว	บ	พระบาทมณฑล	ศตย์ถ้อย
ท	ด	ก	กิจอย่าถ่วงถ่วง	ถล่าถลาก ไถลแฮ
ด	ด	ด	แต่เรียบเรียบรอย	เวทงู จงทูล ฯ
	๑	ช	อย่า ปดภิราชเจ้า	จรรโลง โลกย์เสย
ได้			แต่ลาคด โกง	กาคผู้
ม			ทละเดห์ลัวโพง	พดพด
ด			ระพดระวี	ได้ล้วนเหลวไหล ฯ
	๑	อ	อย่า ประมาทมกพดาดพดง พดนมด	
เห			แก่หน้าคนคด	คดคคิม
ก			หวัททมพคม	พยศกาจ
ค			คดอย่า โอบอ้อม	คบคำภาเสย ฯ
	๑	ส	สิน ทรพ์ค่านับทั้ง	ก้านัด
บ			หนึ่งถึงมากดวัน	ท่านให้
ค			เห่นแก่ร่างอัด	จักจุ่น วายแฮ
บ			อย่ารับบ่นไซ้	สุดแท้แต่จริง ฯ

๑ เป็นข้าราชการ อยุ่เกี่ยวข้องกับ การงานตฤ-
ตวอง เช่นนอกอถอถใน อยุ่อย่างให้ล้าพอง จักกราบพุดผดอง
อยุ่ได้มุดา ๆ

๒ อยุ่แหนถมคน ดินบาทควคบน ไม้พันอาชญา
อยุ่ประจบอยุ่ประแจง ขอยแรงวาคณา ถิจการภวรา
คงหมนจรตธา ๆ

(จินตมถึ ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท)

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงชนชั้นขุนนางหรือข้าราชการ จะต้องไม่ข่มเหงไพร่ ปฏิบัติ
ต่อไพร่อย่างยุติธรรม

๓ กุดศหาไม้ เงินทองบ่าวไพร่ ถึงได้ไม่นาน
คงไหวบตี พลัดพวากจากสถาน เกรุกำบนดาด
คิบหายวาชหม่ม ๆ

(จินตมถึ ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท)

3.6 การสะท้อนความเชื่อเรื่อง บุญ บาป และนรกสวรรค์

ความคิดความเชื่อเรื่องบุญ บาป นรกสวรรค์ถือเป็นความเชื่อใน
สังคมไทยที่มีมาทุกยุคทุกสมัย แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยในสมัยนั้น ใช้หลักธรรมในพุทธ
ศาสนาในการดำรงตน ซึ่งให้เห็นโทษของผู้ที่ทำผิด

ตัวอย่าง

๑	หา เงินทองทาษทั้ง	คฤงฆาร
ให้	แต่พอควรการ	กับได้
ชอบ	ผิดอย่างไวประมาณ	แต่ชอบ
ธรรม	พระเทศนาไว้ ^(๑)	จำเอนแวนเวียน ๆ
๑	เกรง ไทยมัจจราชัน	จงหนัก
บาป	จักนำตนประคัก	ประเดิดดิน
กลัว	เวรเวรระวงรัก	ชาติจ คัดนา
ก้ำม	อย่าทาก้ำมสัน	คชแท้เสวยสวรรค ๆ
๑	ใน นรกรังเว้าร้อน	รนเพลิง
อนา	คตความแรงเวร	ถาคกล้า
คต	นักมถกระจะกระเจิง	จมฤก หดุมแฮ
กมล	ม้ายภยภาคหน้า	กอบบ้างทางบุญ ^(๒) ๆ

(๑) บางฉบับว่า...พระมัตตชวไว้....

(๒) บางฉบับว่า.....เวรรู้

ดล. โกงจิตรบำเพ็ญ ทางบาป

กาล เมื่อม้วยทนต์ สุนานรภานต์ ๆ

(จินตามณี ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท)

ผลของผู้ประกอบกรรมาจะได้รับ ดังนี้

๑	ผล ผอแม่พนอง	เผ่าพนอง
พวาก	ลูกพลัดเมียพนอง	พลัดสน
จาก	ยศศักดิ์ลงสรรพ	แดนเวท นานา
สถาน	ศักดิ์เทวภกรณ	อยู่ไรไปคง ฯ
๑	เวร เหมือนเงาติดเท้า	ตามตน
ก้าม	กอก้ามก้ามตล	ติดตล
บัน	ตาหม้ออกศล	สู้ทุ-คติเฮ
ดาด	บาปบาปติดตล	แต่ตงตามตนเอง ฯ
๑	คิม หายกด้วยกดับชา	อปรมาณ
หาย	ดงเหวยรายทยาน	เยาเขา
วาย	วอยตลลอดลูกหลาน	เทลดนชด ไชมแฮ
ชนม์	กดับสูญเสว(๑)	คิตหน้าอนิจจง ฯ

(จินตคามณี ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท)

3.3.7 อิทธิพลภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ

ในแบบเรียนแต่ละเล่มจะมีการกล่าวถึง ภาษาต่างประเทศได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร วิธีการใช้ ไวยากรณ์ ตลอดจนคำต่างๆ ในรูปของคำไวพจน์ คำต่างๆ แสดงให้เห็น อิทธิพลของการใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย แสดงว่าการรับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศ เป็นเรื่องปกติ มีมานานในทุกยุคสมัย การใช้ภาษาต่างประเทศ แสดงให้เห็นพัฒนาการการใช้ภาษา การใช้คำเลียนเสียง แบบลากเข้าความในการใช้เรียกเครื่องหมายต่างๆ ที่มาจากภาษาต่างประเทศ ซึ่ง ในสมัยหลังเริ่มมีภาษาตะวันตกเข้ามาปะปน การออกเสียงแบบลากเข้าความ (Popular Etymology) แสดงให้เห็นความพยายามของคนในสมัยนั้นว่ามีความพยายามปรับตัวให้เข้ากับกระแสการ เปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะไม่มีความรู้ว่าเป็นระบบเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศนั้นๆ เช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เซมิโคลอน semi colon

เอปอสโตรฟี aphostropy

3.3.8 วรรณคดีสำคัญที่ปรากฏเป็นเนื้อหาในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ

ในการสอนเรื่องราวต่างๆ ทั้งหลักภาษาและฉันทลักษณ์จะมีการยกตัวอย่าง หรือกล่าวถึง วรรณคดีเรื่องต่างๆ เช่น สุบินกุมาร คำพากย์เรื่องรามเกียรติ์ กาพย์เรื่องพระไชยสุริยา

ดังนี้

คำพากย์เรื่องรามเกียรติ์ (ตอนพระอินทร์ใช้ให้พระมาตลีนำรถมาถวายพระราม)

๑ บัดนั้นอินทราธิบดี ใช้เทพดาวฤกษ์
ขอมมาตลีลงมา
๑ เหารถมาแมนลงมา ถวายสมเด็จพระราชา
ภิราชกลางวงค์
๑ รถนวกอินทรวรขงก ตรัสใช้ตบช้าง
มาถวายสมเด็จพระราชา(๑) ๑ คนทษาคำเนอรกลอน ๕๑

(จินตมณี ฉบับพระโหราธิบดี)

ลิลิตพระลอ

โคลงจากเรื่องลิลิตพระลอนี้ใช้เป็นโคลงตัวอย่างในการสอนเรื่องโคลงสี่สุภาพ ดังนี้

โคลงตัวอย่าง

๐	เสียงกาเสียงเดาอ้าง	อันใด	พโยย
	เสียงยอมยอยศใคร	ทศหล้า	
	สองเขอพหลบไพล	กรมคน	ฤาพิ
	สองพคคเองอำ	อญา	ไคตามเผอ ^(๑)

(จินตคามฉิลบับพระโหราธิบดี)

มหาชาติคำหลวง กัณฑ์สักกบรรพ

๐	ปางนนสองราชไท	ดาบศ
	สาพิมตไปมา	กลางแกจ
	ประทานราชเอารต	สองราช
	เวนแต่ชชกแลว	จึงไทชมทาน ^(๑) ฯ

มหาชาติคำหลวงกัณฑ์มัทรี

๐	ครนเขากหวเข่า	ชายบ่าเต่าไปตามชาย
	ลกไมบครนงาย	จางายราชอดยน
๐	เป็นโตจิงมาค่า	อยู่จรัตอกกลางคน
	เหนกนไหดหัน	มาดแคลนเพื่อไค ^(๑)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพยี่เรื่องพระไชยสุริยา

๑ จะรำคำตไป ภพใจกุมาร ตรีณีนีราชา เข้าภาราสาวะถิ
๑ พระไชยสุริยา มีสุตมะเทม ชว่าสุมาถิ อยู่บุรีไม่มีไทย
๑ ข้าเฝ้าเหล่าเสนา มีภริยาอะฉาไสรอย พักมาแต่ไกล ได้อาไสรอย
ในภาร ๑ ไพร่ฟ้าประชาชน เชามุรกีปริธา ทำไรเขาโถนา ได้
เข้าปลาแลสาถิ ๑ อัยมาหมฆ่าเผร กิหาเขวระนาร กหนาคาคติ
ทำมะโหรทเคหา ๑ ถ้าเขาเผาสข เข้าแต่หฟักามา หาได้ให้
ภริยา ๑ โลโกพาให้บ้ำใจ ๑ ไม่จำคำพระเจ้า เหนไปเข้าภายาไสย
ถัดมฆ่าไท น้แต่ไพร่ไสชคา ๑ กะคตมคค กิโก้มุเจ้าสุภา
ใครเอนเข้าปลา มาให้สุกักวาค ๑ กแพนักษณะ ไม่ถพระประเวถิ
ซขคคคค โลคาคมอาญา ๑ ทชถพระเจ้า ว่าโงเง่าเจ้าปูลา
ผู้เถ่าเหล่าเมธา ว่าไบบ้ำสาระธา ๑ ภักษุสะมะณะ เถ่ากสะพระ
สะธำม คาลว่าถำนำ ไปเรรำคำเลโท ๑ ไม่จำคำผู้ใหญ่ คีสะ
ไม้ใจโยโส ทดิมอะโซ ข้ำขโมทะมาไป ๑ ภาราสาวะถิ ใครไม่มี
ปรานใคร คตถแต่ใจ ที่ใครได้ใส่เอาก ๑ ผู้ทมผม ทำคต
ไม่ซข โลคว่าผทล อะไรพักเอาไป ๑ ข้าเฝ้าเหล่าเสนา มี
ได้ว่าหมฆ่าไทย ถนารำเข้าไป แต่หน้าใจไม่น้ำภา ๑ หาได้โรรหา
เอา ไพร่ฟ้าสร่าเปล่าอรา ผทมอาญา โลคคำไม่ปราน ๑ ผบามา
กระทำ มระณะกำมเขามร นำมาเขาธาน ก็ไม่มีทอไสรอย

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยโบราณนับแต่จินตมณีฉบับพระโหราธิบดี จนถึงแบบเรียนหลวงชุดมุลบทบรรพกิจ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเหมือนและความแตกต่างของแบบเรียน

เมื่อได้ศึกษาโดยพิจารณาจากผู้แต่ง สมัยที่แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง วิธีการแต่งและ เนื้อหา ปรากฏผลจากการเปรียบเทียบดังนี้

1. ประถม ก ก กับ ประถม ก ก หัดอ่าน

หัวข้อ	ประถม ก ก	ประถม ก ก หัดอ่าน
ผู้แต่ง	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ
สมัย	อยุธยาตอนปลาย-พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	อยุธยาตอนปลาย – พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
จุดมุ่งหมาย	เพื่อให้กุลบุตรไทยอ่าน เขียนหนังสือไทยและแต่งคำประพันธ์ได้	แบบหัดอ่านเพิ่มเติมจาก ประถม ก ก
วิธีการแต่ง	กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์ มีคำอธิบายสั้นๆ ประกอบความเข้าใจ	กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์
เนื้อหา	กฎเกณฑ์การอ่าน การเขียนหนังสือไทย การนำพยัญชนะไทยตั้งแต่ ก-ฮ แจกทุกมาตรา ยกตัวอย่างคำแต่ละมาตราไว้ท้ายเป็นคำกาพย์เพื่อให้เด็กฝึกหัดอ่าน ออกเสียง การแบ่งพยัญชนะไทย เป็น 5 พวกตามฐานที่เกิดเครื่องหมายต่างๆ เช่น “ ๕ ” และการใช้เครื่องหมายวรรคตอนของภาษาอังกฤษ เช่น ? ! , :	นำถ้อยคำที่มีตัวสะกดมาตราต่างๆ มาแต่งเป็นกาพย์ ตั้งแต่คำในแม่ ก กา กน กบ กง กม เกย ผูกเป็นข้อความสั้นๆ ที่คิดว่าเด็กควรสนใจ บอกวิธีการเรียนหนังสือ การปฏิบัติตนต่อครูซึ่งเป็นพระสงฆ์ คุณค่าของการเรียนหนังสือ หลักศีล 10 ประการ ที่พึงยึดถือสำหรับผู้เรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ประถมมาลากับอักษรนิติ

หัวข้อ	ประถมมาลา	อักษรนิติ
ผู้แต่ง	พระเทพ โมลี (พิ่ง)	พระอมรภริกรจิต (เกิด อมโร)
สมัย	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จุดมุ่งหมาย	เพื่อให้กุลบุตรไทยอ่าน เขียน หนังสือไทย และแต่งคำประพันธ์	เพื่อให้กุลบุตรไทยอ่าน เขียน หนังสือไทย และแต่งคำประพันธ์ต่างๆ ได้
วิธีการแต่ง	กาศยยานี กาศยฉมัง กาศยสุรางคนางค์	คำอธิบายสั้นๆ ประกอบความเข้าใจตามเนื้อหาแต่ละตอน ส่วนการเก็บคำ ศ ษ ส เป็นกาศยฉมัง
เนื้อหา	อธิบายกฎเกณฑ์การเขียนหนังสือไทย ตัวสะกดมาตราต่างๆ ทั้งที่ตรงมาตราและไม่ตรงมาตรา พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ อธิบายกฎเกณฑ์ของไวยากรณ์บาลี หลักการแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เป็นพื้นฐานการเรียนพุทธคัมภีร์ วิธีการแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ รวมทั้งกลบท	อธิบายกฎเกณฑ์การเขียนหนังสือไทย แบ่งพยัญชนะ 6 ตอน สระเสียงสั้น สระเสียงยาว พยัญชนะประสมกับสระเป็นตัวอักษร การผันอักษร อักษรที่มี ห นำ คำควบกล้ำ คำตาย โคลงจำไม้ม้วน คำไม้มลาย คำที่ใช้ ศ ษ ส ตัวสะกดมาตราต่างๆ บอกความหมายของคำนั้นๆ กำกับไว้ติดต่อกัน คำศัพท์ 6 ชนิด ได้แก่ นามศัพท์ กริยาศัพท์ คุณศัพท์ สังขยาศัพท์ สรรพนามศัพท์ และนิบาตศัพท์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. จินตมณีฉบับพระโหราธิบดีกับจินตมณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

หัวข้อ	จินตมณี 1	จินตมณี 2
ผู้แต่ง	พระโหราธิบดี	พระเจ้าบรมวงศ์ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
สมัย	แต่งเมื่อ พ.ศ. 2215 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	แต่งเมื่อ พ.ศ.2392 สมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
จุดมุ่งหมาย	ให้กุสบุตรไทยอ่านและเขียนหนังสือไทยได้ถูกต้อง แม่นยำ และแต่งคำประพันธ์ได้	เช่นเดียวกับจินตมณี เล่ม 1
วิธีการแต่ง	คำประพันธ์ชนิดต่างๆ และแทรกคำอธิบายสั้นๆ บางตอน	คำประพันธ์ชนิดต่างๆ
เนื้อหา	อักษรศัพท์, คำที่ใช้ ศ ษ ส, คำที่ใช้ ไม้มีววน ไม้มีลาย, การแจกลูก, ผันอักษร ควบกล้ำ คำตาย ตัวสะกดมาตราต่างๆ การใช้เครื่องหมายบางชนิด คำอธิบายการแต่งโคลง กลอนฉันทจากคัมภีร์วุฒโตทัยของอินเดียพากย์ทั้ง 8 ชนิด (กัมพูชาพากย์ ชาวพากย์ เบลงพากย์ พุกามพากย์ มลชพากย์ สันสกฤตพากย์ สยามพากย์ หรือ ญูไชยพากย์) รวมทั้งตัวอย่างโคลงลาว โคลงกลบทที่นิยมเล่นในสมัยนั้น	ฉันทวู้สันตติกลเป็นบทไหว้ครู แล้วจำแนกอักษรสามหมู่ (สูง กลาง ต่ำ) แจกลูกตั้งแต่ง ก.กา จนถึง เกย จบแล้วอธิบายลักษณะ โคลงต่างๆ พรรณนาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แทรกโคลงสุภายิตจินตมณี เป็นโคลงกระทู้เดี่ยว มีเนื้อหาเป็นเชิงสั่งสอนให้เป็นข้าราชการที่ดีของบ้านเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. จินตาคณิ กับมุลบทบรรพคิจ

1. จินตาคณิมีความเหมือนกับมุลบทบรรพคิจในส่วนของหลักไตรยางศ์ การแจกลูกสะกดคำ ผันอักษร ตัวสะกดในแม่ต่างๆ อักษรนำ อักษรควบกล้ำ คำที่ใช้ไม่มีวัน ไม่มีลาย คำที่ใช้ศ ษ ส และมีคำอธิบายเป็นคำประพันธ์หลายๆ ชนิด เช่น โคลงสี่สุภาพ กาพย์ จินตาคณิได้ยกตัวอย่างคำประพันธ์หลายชนิดจากวรรณคดีไทยสมัยต่างๆ มารวบรวมเก็บไว้ให้ผู้ที่สนใจในการประพันธ์ได้ศึกษาค้นคว้า เป็นตัวอย่างแต่งต่อๆ ไป ทั้งได้บอกต้นเค้าไว้ให้ทราบด้วยว่าจากวรรณคดีเรื่องใดตอนใด ในมุลบทบรรพคิจได้นำกาพย์พระไชยสุริยาของสุนทรภู่ที่แต่งไว้ในสมัยรัชกาลที่ 3 มาแทรกท้ายของคำในมาตราแม่ต่างๆ ตั้งแต่แม่ ก กา จนถึงแม่เกย เพื่อให้เด็กฝึกหัดอ่านให้คล่องแคล่วและยังได้ความรู้เพลิดเพลินไปกับเนื้อเรื่องอีกด้วย ข้อที่แตกต่างกันคือ

จินตาคณิ	มุลบทบรรพคิจ
1. ไม่มีการเรียงลำดับเนื้อเรื่อง	1. ลำดับเรื่องราวเป็นหมวดหมู่
2. ยกตัวอย่างคำในแต่ละเรื่องน้อย	2. เพิ่มตัวอย่างคำในแต่ละเรื่องให้เด็กได้ฝึกหัดอ่านมากๆ
3. เน้นการฝึกแต่งคำประพันธ์ และเป็นเสมือน	3. เน้นการอ่านหนังสือไทยให้แตกฉาน และการออกไปเป็นข้าราชการ
4. ภาษาที่ใช้ในการอธิบายเก่าแก่มาก บางตอนแปลจากคำบาลี	4. ภาษาที่ใช้ในการอธิบายพอเข้าใจได้ง่ายขึ้น
5. เรียนกับพระที่วัด	5. เรียนที่โรงเรียนมีครูสอน โดยเฉพาะ
6. ไม่มีหลักสูตร	6. มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนด
7. คัดลอกกันต่อๆ มา ทำให้แต่ละฉบับมีความแตกต่างกัน และมีจำนวนจำกัด	7. เนื้อหามีความถูกต้องมาก เพราะพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ สามารถพิมพ์ได้จำนวนมากฉบับ และสามารถแพร่หลายไปสู่ผู้ที่สนใจเรียนมากขึ้น

เนื้อหาของมุลบทบรรพคิจ มีส่วนที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ แม่เกยมีลักษณะการผสมคำต่างๆ จากมาตราอื่นๆ มาก การจัดแบ่งตัวสะกดในมาตราอื่นๆ ก็ใช้ตัวสะกดตรงตามเสียงในมาตรานั้นๆ แต่เมื่อถึงแม่เกยอันเป็นมาตราสุดท้ายได้รวบรวมส่วนปลีกย่อยต่างๆ ที่ไม่ใช่แม่เกยเข้าไว้ด้วยกัน ดังตัวอย่าง “เขย เขอย ขาย ขาว จิว จิว ขี้ย ขุย ขุย เขว แหว โขย ขอย ขวย เขียว เข็ย เข็ย เข็ยะ เขื่อ เข็อะ เขอ เขอะ ขัว ขัวะ เขะ แะ โขะ เขาะ ขู่ ขรรม ขรร ขอ ข่อ ข้อ ขัย ขื่อ”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนในแบบเรียนวาทินิกร อักษรประโยคและพิศาดการันต์ มีลักษณะดังนี้

คำว่าประโยค ใช้ร่วมกันทั้งสองตอน หมายถึง พยัญชนะที่เรียงต่อกันโดยไม่มีรูปสระคั่น เช่น ขนาน กนก จริง กรวด ความ ตลาด จรูญ หวาย เรื่องอักษรนำแยกอยู่ในวาทินิกร ส่วนที่เหลือทั้งหมดจึงรวมอยู่ในอักษรประโยค จำนวนคำที่ได้รวบรวมไว้นี้มีบางคำบอกคำแปลไว้ด้วย คล้ายในจินดามณี เช่น อัจจิ ว่า ไฟ ติน ว่า หญ้า น้ำจันท์ ว่า เหล้า สุวณ ว่า สุนัข คำไทยที่มีตัวสะกด เช่น กิน กัน คำที่มี ร สะกด ออกเสียงมี อ ปน เช่น พระกร บัทร นอกจากนี้คำบาลีที่มีตัวสะกดตัวตาม ผู้แต่งสรุปให้เป็นตัวสะกดด้วย เช่น มัจฉา, อัจฉรา อธิบายไว้ว่า ฉ ตัวนี้ สะกดได้ แต่ต้องรวมกับ จ ในตอนต้นผู้แต่งกล่าวไว้ว่า “จะรวบรวมตัวอักษรที่ใช้สะกดในแม่กน กก กค กข ซึ่งมีมาในภาษาบาลีบ้าง มีมาโดยบัญญัติในภาษาไทยใช้สืบมาแต่โบราณบ้าง เพื่อให้กุลบุตรสังเกตจำเป็นแบบอย่างในการจะอ่านจะเขียน ให้ถูกต้องตามกระบวนอักษร” พิศาดการันต์เป็นชุดแบบเรียนหลวงเล่มที่ 6 ได้รวบรวมคำที่มีการันต์ไว้เป็นพวงๆ เรียงไปตั้งแต่ ก จนถึง ห การันต์คำภาษาอังกฤษที่มีใช้ในภาษาไทย เช่น ไมล์ เมล์ มีคำอธิบายกำกับไว้ว่า “วิธีใช้ถ้อยคำขบวนหนึ่ง มีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำแต่ไม่ใช่ตัวสะกด เดิมลงไว้เพื่อจะให้เต็มคำ ซึ่งมาแต่ภาษามคธ และเสียงมคธ และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดไปถึงจึงลงไมล์ ์ไว้เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน ควรเรียกชื่อว่าการันต์”

5. หนังสือแบบเรียนหลวง 6 เล่ม

เรื่อง	เนื้อหา	จุดมุ่งหมาย	แนวคิด	หมายเหตุ
มูลบทบรรพกิจ	สระ, พยัญชนะ, วรรณยุกต์, ผันอักษร, คำแม่ ก.กา ตัวสะกด มาตรการต่างๆ	สอนเด็กเริ่มเรียนหนังสือไทย อ่าน, เขียนคำต่างๆ ได้ถูกต้อง	1. การประสมคำ ผันอักษรเป็นการสร้างคำไทย 2. คำไทยส่วนมากสะกดตรงตามมาตรา	1. แบบเรียนหลวง 6 เล่มนี้ใช้เวลาเรียน 3 ปี
วาทินิกร	อักษรสูงนำอักษรต่ำ อักษรกลางนำอักษรต่ำ	สอนผันอักษร	อักษรสูงและอักษรกลางมีอำนาจออกเสียงนำอักษรต่ำได้	2. ข ค ยังมีใช้เขียนอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5
อักษรประโยค	สองอักษรร่วมสระตัวเดียวกัน (อักษรที่ 2 คือ ร, ล, ว) เป็นตัวประโยค	สอนผันอักษรคำควบกล้ำ	1. อักษรควบ ร, ล, ว เป็นส่วนหนึ่งของคำไทย 2. คำที่เปล่งเสียงต่างกันความหมายย่อมต่างกัน	3. บริบท (Context) คำแวดล้อม
สังโยคพิธาน	ตัว สะ ก ด ไม่ตรงมาตรา	สอนตัวสะกดมาตราต่างๆ ให้ถูกต้อง	1. คำที่มีตัวสะกดในมาตราต่างๆ ทั้งที่เป็นคำไทยและคำที่มาจากภาษาอื่น เป็นคำที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้วยการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

			2. คำที่ออกเสียงเหมือนกัน อาจมี ตัวสะกดต่างกัน
ไวยากรณ์พิจารณา	คำพ้องรูป, คำพ้อง เสียง คำที่เขียน ต่างกันออกเสียงสั้น บ้าง ยาวบ้าง	สอนเขียนและอ่านคำ พ้อง	1. คำที่สะกดเหมือนกัน ออกเสียง ต่างกัน ย่อมมีความหมายต่างกัน และจะอ่านได้ถูกต้องต้องสังเกต บริบท 2. การรู้จักคำไวยากรณ์ จะทำให้ สามารถเลือกคำมาใช้ได้อย่าง เหมาะสมกับความหมาย
พิสาลการันต์	คำการันต์	สอนให้สามารถเขียน คำการันต์ได้ถูกต้อง	1. คำการันต์เป็นคำที่มาจากภาษา อื่น 2. การเขียนตัวสะกดถูกต้อง อ่าน ถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตได้ ถูกต้อง เป็นพื้นฐานของผู้ที่มี วัฒนธรรมทางภาษา

2. ไวยากรณ์ไทยที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ

จากการวิจัยสามารถแบ่งจากลักษณะทางไวยากรณ์ที่ปรากฏได้ดังนี้

2.1 พยัญชนะ

ในแบบเรียนภาษาไทยโบราณแต่ละเล่มจะเริ่มต้นด้วยการเรียนเกี่ยวกับพยัญชนะ 44 ตัว ยกเว้นจินตมณีฉบับพระโหราธิบดีที่เริ่มเรียนเรื่องสระก่อน ทุกเล่มจะแบ่งตัวอักษรออกเป็นอักษรสามหมู่ และมีการแจกลูกเพื่อผู้เรียน ได้มีตัวอย่างการแจกลูกตัวอักษร การแบ่งพยัญชนะจะแบ่งเป็นพยัญชนะวรรคในภาษาบาลีด้วยเช่นกัน การศึกษาจำต้องศึกษาภาษาบาลีควบคู่ไปด้วย พยัญชนะจะแบ่งออกเป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะควบกล้ำ และพยัญชนะตัวสะกดเช่นเดียวกับปัจจุบัน แต่การสอนเรื่องพยัญชนะสะกดนั้นจะไล่เรียงมาตราตัวสะกดเป็นแม่ต่างๆ เริ่มตั้งแต่ แม่ ก กา ไปจนถึงแม่ เกอว

2.2 สระ

ปัญหาที่พบในแบบเรียนภาษาไทยโบราณที่ชัดเจนที่สุดนั่นคือ การแบ่งสระ ในแต่ละแบบเรียนมีความแตกต่างกัน มีจำนวนที่ต่างกัน ไม่เท่ากัน และในแบบเรียนบางเล่มยังได้กล่าวถึงสระในภาษาบาลีจำนวน 8 ตัวอีกด้วย

2.3 วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ที่เริ่มใช้ในสมัยสุโขทัย มี 2 รูป คือ ไม้เอก (') กับรูปไม้โท (+) ซึ่งเป็นรูป

เอก กากบาท ต่อมาปลายสมัยสุโขทัยเป็นรูปไม้โท (๓) เช่นในปัจจุบัน ส่วนไม้ตรีไม้จัตวา ยังไม่มีใช้
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เริ่มปรากฏเป็นครั้งแรกในสมันสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ เสียงวรรณยุกต์ในแบบเรียนทุกเล่มมีจำนวน 5 เสียงคือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี เสียงจัตวา แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสงสัยจนถึงปัจจุบันว่าเหตุใดจึงมีการนำเลข ๘ แทนเสียงไม้ตรีทั้งที่ตรีหมายถึงสาม แต่จากการพิจารณาพบว่าวรรณยุกต์ตรีและวรรณยุกต์จัตวานั้นน่าจะอยู่ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ระหว่างพ.ศ. 2231-2275 ในแบบเรียนโบราณจะมีการสอนการผันเสียงวรรณยุกต์พร้อมทั้งมีตัวอย่างประกอบการผันเสียงวรรณยุกต์

2.4 เครื่องหมายต่างๆ

เครื่องหมายที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณหลายตัวยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน แต่หลายตัวก็ไม่นิยมใช้แล้วในปัจจุบัน เครื่องหมายที่เรารู้จักเป็นเครื่องหมายต่างๆ ไปได้แก่ วรรชนีัย์ พินเอก พินโท ทัณฑฆาต ไม้ไต่คู้ ฝนทอง ฟองมัน นฤคหิต หรือเครื่องหมายที่ไม่ใช้แล้วในปัจจุบันหรือใช้เฉพาะบทประพันธ์ เช่น ๐ (โคมุต) ฯ (อังคั่นคู่) ฯะ (อังคั่นวิสรรชนีัย์) เป็นต้น ในแบบเรียนประถม ก กา ยังมีการกล่าวถึงเครื่องหมายภาษาอังกฤษ โดยออกเสียงเครื่องหมายเหล่านั้นแบบการลากเข้าความ (popular etymology) อีกด้วย เช่น

รูปเครื่องหมาย	คำเรียก	ศัพท์ภาษาอังกฤษ
,	กั้มมะ	comma
;	เซมอิโกถัน	semi collon
:	โกถัน	collon
?	อินเตอ โรเคชัน	question mark
!	เอศเคลเมชัน	exclamation
.....	ไต่อิริลิส	ellipsis
-	ไฮเฟิน	hyphen
—	แดช	dash
()	เปเร็นธิสิค	parenthesis
“ ”	โควเตชัน	quotation

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

,	เอปอสโตรฟี	apostrophe
}	เกเร็ด	bracket

แต่อย่างไรก็ตามในแบบเรียนอักษรนิติ ของพระอมราภริรักษ์จิต (เกิด อมโร) ได้อธิบายเรื่องเครื่องหมายผิดกับแนววิชาภาษาศาสตร์ปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง มีการนำเครื่องหมายที่ใช้ในการเขียนข้อความบอกขึ้นต้นลงท้ายข้อความ ไปรวมไว้เป็นพวกเดียวกับเครื่องหมายวรรณยุกต์

3. ฉันทลักษณ์คำประพันธ์ต่างๆที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยโบราณ

ในแบบเรียนภาษาไทยโบราณมีการสอนแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำประพันธ์ประเภทโคลง คำประพันธ์ที่สอนกฤษณสูตรจะอธิบายความรู้เรื่องสัมผัส คำเอก คำโท ครุ ลหุ ก่อน แล้วจะอธิบายลักษณะฉันทลักษณ์ที่บังคับ พร้อมยกตัวอย่างประกอบซึ่งก็จะนำมาจากวรรณคดีสำคัญๆ เช่น ลิลิตพระลอ โคลงแข่งน้ำพระพิพัฒน์สัตยาซึ่งเป็นโคลงห้า หรือโคลงมณฑกคติ การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์จะนำมาจากหนังสือเล่มอื่นๆ เช่นการแต่งฉันทลักษณ์จะนำมาจากคัมภีร์วุดโตทัยของอินเดีย มีการสอนให้จำคณะเพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้บทประพันธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์ต่างๆในแบบเรียนภาษาไทยโบราณยังได้เป็นต้นเค้าแบบเรียนในสมัยต่อมา เช่น คำกาพย์ช่วงท้ายในหนังสือประถม ก กา เป็นต้นเค้าของหนังสือพรรณพฤกษาและสัตวภิธานของพระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย อดิศัย)ในเวลาต่อมาอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากคำประพันธ์ต่างๆในเรื่องของการสอนมาตราตัวสะกด แม่ต่างๆ ทั้งนี้เป็นการสอดแทรกเรื่องราวต่างๆรวมทั้งการสั่งสอนศีลธรรมแทรกไปด้วย

4. แบบเรียนภาษาไทยกับการสั่งสอนศีลธรรมจรรยาในสังคมไทย

การประพันธ์แบบเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อใช้สั่งสอนผู้เรียนให้อ่านออกเขียนได้ ประกอบการทำงานตามความสามารถของตน การสั่งสอนให้อ่านออกเขียนได้ ไม่ต่างไปจากตำราไวยากรณ์ต่างๆไป แต่แบบเรียนภาษาไทยโบราณสอนภาษาด้วยการสอดแทรกศีลธรรมจรรยา การประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนทั้งต่อตนเองและครูอาจารย์ เสริมสร้างค่านิยมเรื่องความกตัญญู อีกทั้งยังสะท้อนค่านิยมความนิยมรับราชการ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองว่าต่างเกื้อหนุนและอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันอย่างไร วิธีการประกอบอาชีพต่างๆทั้งการรับราชการ การค้าขาย เป็นต้น

2. การนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยเป็นการศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยนอกจากการศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ที่ปรากฏแล้วยังได้ศึกษาลักษณะการเรียนการสอนและวิธีการสอนภาษาไทยในรูปแบบที่ต่างๆ กันในไวยากรณ์เรื่องเดียวกับของโบราณจารย์ ซึ่งจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ และสภาพสังคมไทยในสมัยนั้นๆ ได้โดยศึกษาผ่านแบบเรียนภาษาไทยเหล่านี้ ปัจจุบันจึงเห็นว่าการศึกษาและวิจัยลักษณะดังกล่าวจะทำให้ได้รับความรู้ในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับแบบเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น และแสดงความสามารถของโบราณจารย์ที่ได้สั่งสอนภาษาไทยให้คงอยู่ได้จนปัจจุบันแม้ว่าในสมัยนั้นจะขาดแคลนซึ่งตำราที่สมบูรณ์และครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ก็ตาม

การวิจัยนี้มีประโยชน์ดังนี้

- สำหรับผู้ที่ต้องการทราบถึงที่มา และลักษณะวิวัฒนาการของแบบเรียนไทยจะสามารถศึกษาได้ถึงพัฒนาการของระบบไวยากรณ์ไทยในเรื่อง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์
- การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยโบราณทำให้สามารถพิจารณาสภาพการศึกษา หลักสูตร วิธีการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาว่ามีกลวิธีการสอนอย่างไรบ้างทั้งที่ไม่มีหลักสูตร หรือตำราที่แน่นอน
- ผู้ที่ศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์สามารถพิจารณา เทียบเคียง ประวัตินิรุกติศาสตร์ และความหมายได้จากการศึกษาการใช้คำต่างๆ ในที่ที่บริบทแตกต่างกันไป
- สามารถศึกษาวิวัฒนาการของการเรียนการสอนในประเทศไทยได้ และศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนได้
- ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของฉันทลักษณ์ไทยในอดีต สามารถใช้อ้างอิง และศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของบทหรือกรอนไทยได้
- ผู้สนใจสามารถศึกษาคำและความหมายของคำ ต่างๆ เช่น คำไวพจน์ ในแบบเรียนภาษาไทยโบราณสามารถใช้คำเหล่านี้ประกอบการศึกษาเพื่อเพิ่มความเข้าใจ และเพิ่มโอกาสในความเชี่ยวชาญด้านสาขานั้นๆ เพราะผู้ที่แต่งคำประพันธ์ต่างๆ ได้ชำนาญนั้นจะต้องมีความรู้เรื่อง ศัพท์และความหมายของศัพท์จำนวนมาก

3. บทสรุป

การศึกษาวิจัยแบบเรียนภาษาไทยโบราณเป็นการมุ่งศึกษาไวยากรณ์ที่ปรากฏในแบบเรียน อีกทั้งสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนโดยผ่านทางบทเรียนที่กฤตบุตร ได้ศึกษา การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยโบราณจุดมุ่งหมายของแบบเรียนนอกจากจะต้องการใช้เป็นแบบเรียนภาษาไทยของกฤตบุตรแล้ว ยังเป็นการรวบรวมแบบแผนวิชาการประพันธ์เข้าไว้ด้วยจึงเป็นหนังสือสำคัญในทางความรู้ด้านอักษรศาสตร์ ส่วนเนื้อหาของแบบเรียน ในการเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งนั้น ถ้าจะมีการแบ่งแบบเรียนเป็น ๓ ประเภท คือ แบบเรียนทางภาษา แบบเรียนสอนอ่าน และแบบเรียนวรรณคดีแล้ว แบบเรียนโบราณ เช่นหนังสือจินดามณีก็มีลักษณะของแบบเรียนทั้งสามชนิดอยู่ครบถ้วน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์ จึงจะศึกษาเนื้อหาแบบเรียนเรียงลำดับตามหนังสือฉบับพิมพ์

1.. อักษรศัพท์ คือ เนื้อหาส่วนแรกซึ่งเป็นลักษณะแบบเรียนทางภาษาในเรื่อง ของคำ คำต่างๆ ที่มีอยู่แบ่งออกได้เป็น

1.1 คำพ้องเสียง คำชนิดนี้ในหนังสือจินดามณีหมายความว่า คำที่ออกเสียงอย่างเดียวกันซึ่งผู้ฟังอาจจะยังไม่สามารถเข้าใจความหมายทันทีก็เป็นได้ ถ้าเป็นแต่เพียงฟังต้องดูรูปที่อักษรเขียนด้วยจึงจะเข้าใจความหมายได้โดยถ่องแท้ เพราะรูปอักษรจะสื่อความหมายไว้ได้หมด แต่ไม่ได้จัดลำดับอักษรหรือเรียงเรียงให้เป็นหมวดหมู่ เพียงแต่รวบรวมคำไว้และใช้การซ่อนคำเพื่ออธิบายความหมายของคำพ้องเสียงแต่ละคำ

1.2 คำที่ใช้ ไอ-โอ ในเนื้อหาภาคอักษรศัพท์นี้ ปรากฏคำที่ใช้สระไอ-โอ อยู่เพียงเล็กน้อย เช่น ให้-ให้ คำประเภทนี้ไปมีอยู่ในเนื้อหาเรื่องการใช้ ส ศ ข, ถ ฎ ฏ ฤค และอื่นๆ

1.3 คำศัพท์ เป็นส่วนการรวบรวมคำศัพท์ต่างๆ ที่มีความหมายเดียวกัน บ้างก็เป็นคำภาษาบาลี-สันสกฤตหรือ คำเขมรที่เราเข้ามาใช้ บ้างก็เป็นคำศัพท์ที่ว่าด้วยชื่อเมือง ชื่อดาวนพเคราะห์ ศัพท์ทางศาสนา และคำราชาศัพท์

1.4 นามศัพท์ (นามศัพท์) เนื้อหาส่วนนี้ก็กล่าวไว้ในที่สุดของคำนวมัสการว่า

๑ ข้าขอประกอบอักษรแถลง สรรพภคยวาที

นานาวุตโตไทยวชิ นามศัพทเสรจการ

เนื้อหาของนามศัพท์ ได้แก่ ศัพท์ที่ใช้ ส ศ ข คำไม้มีว่น 20 คำ คำไม้มีหลาย 80 คำ และการใช้ ถ ฎ ฏ ฤ ภา สิ่งที่น่าสังเกตคือ เนื้อหาทั้งหมดเป็นลักษณะการรวบรวม คำศัพท์มาผูกเป็นคำประพันธ์ให้อ่านได้ คล่องจองและจดจำได้ง่าย ไม่มีการอธิบายหรือวางกำหนดกฎเกณฑ์ไว้เหมือนเนื้อหาเรื่องเดียวกันนี้ในแบบเรียนสมัยต่อๆ มา

๒. การจำแนกอักษรเป็น ๓ หมู่ เนื้อหาทางภาษาส่วนนี้เน้นหนักไปเพื่อการสอนอ่าน และสอนเขียน ได้แก่ การสอนเรื่องสระ พยัญชนะ การแจกลูกและการผันอักษร

๓. ฉันทลักษณ์ เป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงการแต่งคำให้ไพเราะตามชนิดของคำประพันธ์ คำว่า โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เช่นที่ใช้ในหนังสือแบบเรียน โบราณนั้น ไม่ได้ตรงกับความหมายที่ใช้ อยู่ในปัจจุบัน

4. ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมในสมัยต่างๆผ่านแบบเรียนภาษาไทยโบราณ
2. ศึกษาพิจารณาสาเหตุที่แท้จริงว่าเหตุใดเครื่องหมายวรรณยุกต์ของไทยโดยเฉพาะวรรณยุกต์จี๋จึงใช้เครื่องหมาย “ ๓ ” แทนเสียง
3. ศึกษาและเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยแบบเรียนภาษาไทยโบราณกับแบบเรียนภาษาไทยปัจจุบัน
4. ศึกษาวิวัฒนาการของคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองของไทย
5. ศึกษาสภาพปัญหาของการเรียนการสอนของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
6. ศึกษาไวยากรณ์ในแบบเรียนภาษาไทยโบราณเปรียบเทียบกับแบบเรียนหลักภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กุหลาบ มัตถิกะมาส.วรรณคดีไทย. 2517. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง : กรุงเทพฯ.

ชลดา เรื่องรักย์ลิขิต. 2548. วรรณคดีอยุธยาตอนต้น : ลักษณะร่วมและอิทธิพล

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 2549. “ประถม ก กา : ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับสมัยที่แต่ง.”

ภาษาและวรรณกรรมสารฉบับภาษาและวรรณกรรมกับสังคม, 134-161.นครปฐม:

ภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีระ นุชเปี่ยม. 2549. อดีตและปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาไทย : ภาพรวมสถาบันอุดมศึกษา

ประเภทต่างๆ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นวรรณ พันธุมธา. 2551. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2531. การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์ เอกสารวิชาการ หมายเลข 11 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล. 2550. วิชาการแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะนุช สุวรรณทัต. 2540. “วิชาการของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยมิชชันนารี
นิกายโรมันคาทอลิก.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลินี หะวานนท์. 2526. การศึกษากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรวิทย์ วศินสรากร. 2529. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.

วารุณีย์ โอสธารมย์. 2524. การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-พ.ศ.2475 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิวัฒน์ แพร่ศิริ. 2543 “วิชาการและอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนา
สังคมไทย” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. 2516. การปฏิรูปการศึกษาสมัยรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

_____. 2512. “นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา
ประสานมิตร.

ศิลปากร, กรม. 2514. จินตามณีเล่ม 1-2 กับบันทึกเรื่องหนังสือจินตามณีและจินตามณีฉบับพระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจ้าอยู่หัวบรมโกศ. พระนคร : ศิลปาบรรณาการ.

ศิลปากร,กรม. . 2526. แบบเรียนหลวง 6 เล่ม มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค

สังโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณา พิศาลการันต์. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.

_____. 2513. ประถม ก กา ประถมก กาหัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ แบบเรียนหนังสือไทย.

พระนคร : ศิลปาบรรณาการ.

_____. 2530. วรรณกรรมอยุธยา เล่ม 2 : กรุงเทพฯ.

สุนันท์ อัญชติคุณ. 2548. การศึกษาภาษาไทยสมัยรัชกาลที่ 5 : แบบเรียนหลวง : กรุงเทพฯ.

สุพรรณิ กาญจนัญญัติ. 2507. บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5

แห่งกรุงรัตนโกสินทร์.

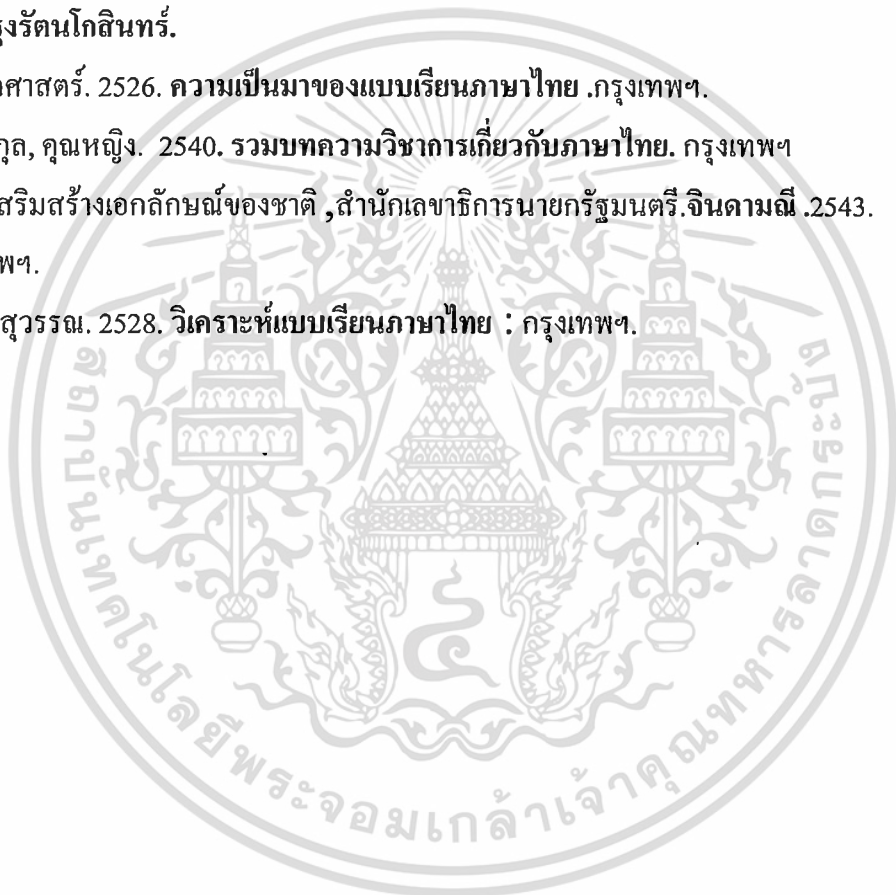
สุนีย์ อรรถศาสตร์. 2526. ความเป็นมาของแบบเรียนภาษาไทย . กรุงเทพฯ.

สุริยา รัตนกุล, คุณหญิง. 2540. รวบรวมบทความวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย. กรุงเทพฯ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ , สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. จินตามณี . 2543.

กรุงเทพฯ.

อัมพร แก้วสุวรรณ. 2528. วิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย : กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก ก

โบราณศัพท์

เครื่องหมายต่างๆ

เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาอังกฤษ (ประถม ก กา)

รูปเครื่องหมาย	คำเรียก	ศัพท์ภาษาอังกฤษ
,	คัมมะ	comma
;	เซมิโคลอน	semi collon
:	โคลอน	collon
?	อินเตอโรเคชั่น	question mark
!	เอซเคลเมชั่น	exclamation
.....	ไดอิริสิส	ellipsis
-	ไฮเฟิน	hyphen
_____	แดช	dash
()	เปเร็นธิสิส	parenthesis
“ ”	โควเตชั่น	quotation
'	เอปอสโทรฟี	apostrophe
{ }	เบร็คค็ท	bracket

เครื่องหมายใช้กับอักษร (อักษรนิติ)

ไม้ค้อน	เอก
ขอ	โท
เลขเจ็ด	ตรี
ตีนกา	จัตวา
เลขแปด	ตายุคู้
หางรอก	ทัณฑฆาต
หางกั้งหัน	หันอากาศ
ไข่	พองคันท
หยาดน้ำ	นฤคหิต
พินหนุ	ฝนทอง
นมนางตั้งคู่	วิสันชนี
ตานกแก้ว	พองมันต
มูตรวัว	มูตรวัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำไวพจน์

1. พระเจ้า

สพพญญ พระสุคต ธรรมราช มารชิต โลกชิต มุนินทร ศรีงัน ตถาคต ทศพลญาณ อชิต
 บพิตร ไตรโลกาจารย์ ตริภพมกุฏ ตริภูวนารถ ชินนทร ศรีสุคต ชินนราช ชินนศรี มุนนिरาช
 ไตรภพนารถ ศาสดา จอมอารีย

2. พระธรรม

วิโมกข วิมุติ อมฤตย บท โมกข ทุกขโกษย นิพพาน นฤพาน อนาโลย มรรคผล

3. พระสงฆ์

อารีย ชีณาสรพ เศษ อเศษ สักทาคามิ อนาคามิ วิตราก โสดาบนน อรหันต์

4. สวรรค์

ไตรทิพย ไตรทศโลย สุริโลกย ไตรพิบณบ อพยบ เทวโลกย์ ศิวโลกย์ สวรรค์

5. เทพยดา

อมร นิลชรา เทวา เทพา ไตรทศ ไตรทีเวศ ปรรวาณ สุร วิธ เทวดา

6. พระอิศวร

บิดามห พรหม ศิว ศุภี ปศุบดี มเหศวร สรรพอิตาน ศังกร จันทรเศษร ภูเศช กฤติवास

7. พระชาดา

ชวย นิลทรุหิณ วิชาดา กมลასน สรยดา ปรชาบตี วิสวสฤด

8. พระนารายณ์

วิษณุ กฤษณ ไวกฤษฐ ทาโมทโร หฤชเศศ โภษพ มาธพ สวภู พระจักรี ศางดี ไตรวิกรม

9. พระอุมา

กาดยายณี เคารี ไหมวดี กวาลี รุทราณี สรรพาลี

10. พระอินทร์

โกณีย์ อินทรา มรดวาน ปากสาทน เทพาบด เทวินทร เทเวศร์ อัมรินทร อมเรศร วัชชาริ
นทร ตรีเนตร สหสนัย สหสไนย เพชรปาลี สุขัมบดี อินทราธิราช เจ้าสุราลัย ท้าวพันตา

11. ท้าวจัตุโลกบาล

ท้าวธตรฐ ท้าวกุมเวร ท้าวไวศวรรณ ท้าววิรุพหก

12. ครุฑ

เวนไตย ขเดศวร นาคานคก วิษณุรต สุบรรณ บนนคาศน

13. พ้า

โพยม โทยทิพย อัมพร นภ คัคณานต์ เวหาศ อากาศ อินตฤกษ

14. เมฆ

อภร์ สตนีย์ ธาราธร ตทิตวาน อรรชุน วลาหก อมพุกฤห

15. พระจันทร์

หิมางสุ ศศิ ศศิธร โสม นิสาบดี นิสากร นิสานารถ กัษยากร ดวงเดือน แข

16. ดาว

นักขต ฤกษ ดารา ดารก มหุรดี นฤย ตั้งตยาคม ดาว ผกาย

17. พระอาทิตย์

สุริย สุร ภาสกร อหัสกร พรหมัน ประภากร ภาณุมาน อุษณรมัย ไพโรจน ทยมณี ตระวัน
ดวงแดด ไถง

18. ทวาทศมาส

จิตร ไพบาย ไชยฆฐ อาสาฬ สรวัดน์ โปรมฐ อัสวฤษ กรรดิก มฤคสิริ เมาษ มาฆ ผัลคุณ

19. เนาวเคราะห์ (ดาวเคราะห์)

อาทิตย จันทร อังคาร พุธ ประหัสบดี สุกร์ เสาร์ ราหู พระเกตุ

20. ใจ

เจตร หฤทัย มานัส มโน วิญญูญ จิตร

21. ปัญญา

เมธา พุทธ ญาณ ปรฎิพาน ฐริ ปริชา ปรหา

22. ชีวิต (ชีวิต)

อายุ ชีพิตร ชีพย ชีวาส ชีวาไลย ชนม์

23. ความรัก

ด้สนา กฤษณา อาสา อพิรยา กานดี อภิลาช ราก อาไลย เปรม เนหา ฤดี กำหนด รักใคร่
สรลญ

24. สงไสย (สงสัย)

ก้งขา สงกา สนเทห์ วิจิกิตษา วิมัตติ เคลือบแคลง กินแหง

25. ตัว(ตนเอง)

ศรริ อดภาพ ตนุ อไวยว อพยพ สกนธ กาย

26. คำ

วาจา วจี วจน ภาษิต พากย ถ้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

27. บาดาล

อโภพ รสาดล กุหกร ศุภิร นาคโลก

28. ฐ

นาคราช วรรณปราช อูรค อลครรท ภูซงคั ภูรชงคค อหิ อสรพิศ เงี้ยว

29. อบาย

นิริย ทุคติ นารก นรค

30. น้ำ

ชล อุทก วารี กมล สลิล อาโป อัพฺ โดย ปาณีย น้ำ ทีก ทรัก

31. ทะเล

สาคร อรรณพ สินธุ ชลที รัตนกร สมุทร ปาราวาร

32. แม่น้ำ

นที สุนธุ สรวิตา สวินดี แม่น้ำ สทิง

33. ปลา

มัจฉ มัคศยา มิต ชลจร ปรุฎโลม วารีชาติ อัมพูชา

34. แผ่นดิน

มहि เมทณี ธรณี พสุธา พสสุนธราธารารี ภูมิ ประถพี พสุมดี ภูวคค ภูตลา

35. โลก

ภูวน ชัคติ วิษณุป ภพ ชาติรี แผ่นหล้า

36. ทาง

37. เมือง

บุรี บุร ราชธานี ธานี ปุณฺณทณ สกานียนคร

38. แดงจักร (เขตแดน)

นิคม ชนบท ฤษฏ อาณาเขตร จันทรเสมา

39. พระยา(พระเจ้าแผ่นดิน)

ภูบาล ภูเบศร ภูเบนทร ภูวนารถ ภูวไนย ภูวมณฑล ภูวนัตไตร ภูวนิศวร ภูมินทร ภูบดี
 ภูธร ภูดินทรภูตลา ฐรารักษ์ ฐเรศตรี นรินทร นเรนทร นราชิบดี นฤบดี นฤบาล นฤป-
 ดินทร นฤเบนทร นฤเบศ นฤปนารถ จุฑามณี จุมพล ฐรณิศวร ราชเนทร ฐรารักษ์ ฐรณัต
 ฐาริราช ฐุรชาติ ฐัตติยวงษ ฐุริณยสคม มโหยสุรศักดิ์ มหันทราชา จอมจักรี จอมราช จอม
 ยศราช จอมภวนารถ จอมโลกย จอมนารถ จอมกระษัตร์ ปิ่นเกล้าราชตรี ท่านให้ฐรณิ ท้าว
 ฐรณิศ ไทฐเรศตรี ไทฐรณิ

40. คน

มณฺญญ มานุสย มรรตย มนุช นร มานพ ชน

41. ชาย

บุรุษ บุรุษย

42. หนุ่ม

ตฺรณ ยูพเยาว

43. นาง

นารี สัตรี เยาวมาลย ยูไฟ ยูพาล พฐุ พนิตา วนิตา กัญญา กานดา กันยา นงคราน นงโพท นง
 พาล เพาพาล เพาะโพท สร้อยสงสาร ออรไท

44. ชื่อพี่น้อง

วงษ์ พงษ์ ภิชน โศทร ตระกูล อปรัตย พันธุ ญาติ ญาติกา สายโลหิต เผ่าพันธุ์ เชื้อสาย ว่าน
เครือ บองพไอน

45. ชื่อนักปราชญ์

บัณฑิต สุเมท สุเมธี วิฐูร กระวี

46. ชื่อเพื่อน

มิตร สหาย สวัย วยสัย สทา สุหฤท

47. ชื่อข้าศึก

ปรปักษ์ เวรี ประจามิตร ริปู อริ สบุตร ทวิท วิปักษ์ ปรฎิปักษ์ ศัตรู

48. แม่

มาตา มาตร ชนนี ชเนตรตี

49. พ่อ

บิดา บิดร บิตูเรศ ชนก

50. ลูกชาย

บุตร ปรัตยา ตนุช ตไนย โอรส เอรส อตรชาติ ลูก ภูน

51. ลูกหญิง

บุตรี ธิตา สุดา ทูหิตา

52. พี่

สมี สวามี ภัสดา รว วโรปรिय พี่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

53. เมีย

ทาร ภรรยา ชายา ปรียา บาทปริจาริกา เทวี เทพี

54. หลาน

นัลดดา

55. เหลน

ประนัดดา

56. กลุ่มอวัยวะต่างๆ

ปาก คือ मुख วทน ลบน อานน มัด

ตา คือ เนตร จักขุ ไนยนา อักขี

หู คือ โสตร กรรณ หู กรเจียก

จมูก คือ นาสา นาสิก ขมาน

ลิ้น คือ ชิวหา สัสนา อันดาก

แขน คือ พาหา พาหุ ภูช

มือ คือ กร หัตถ ปราณี

57. กลุ่มสัตว์ต่างๆ

ราชสีห์ คือ ไกรสี ไกรสร นฤเคนทร มฤคราช สีหราช

นก คือ วิหค วิหงค สกุนี สกุนดี ทวีชา ปักษี สกุน ปัตรยาน

ช้าง คือ หัสติ ทวีรัท กุญชร คช นาค กรี พารณ ช้างสาร ดำริ

ม้า คือ พาซี สินรพ อาชาไนย ไหย อัสว สับ ไตย คุรงค แสะ

58. ภูเขา

ศิขรี ไสล คิริ คีโลจย มัคคา บรรพต ภนม ภูผา

59. ป่า

อภูพี อรัณย กานันน์ วน พน วนสังขท ไพร

60. ต้นไม้

ปราทบ ตรู ไตรู ทรุมา รุกข พฤกษ ต้น ไม้ เดิมฉี

61. ลม

พระพาย วาโย สมิริน มาลุต ปรวัน วาดขยล

62. ไฟ

อัคนี เตโช ชาตเวท อัศจิมานะ ปราพก เพลิง

63. ความตาย

ปรโลย อนคน มรณ กาลกิริยา วายชนม์ วายชีพ ดับจิตร

64. งาม

โสภณ เสาวภาค โศภา สุก สุนทร รจิเรข โอพาร อุดม ประเสริฐ บวร บรมวร ปราโมกษ
ประณีต วิศิษฐ์ อุกฤษฏ์ พงา แจ๋ โอเอี่ยม

65. เสว

ลามก หิน ลุข เกลษฎ์ นฤหิน

66. ใหญ่ กว้าง

มหันต มหา มหิมา พรหา ไพบูลย์ พิบูลย์ ไพศาล

67. คำบอกสี่

แดง คือ รัตต โลहित

เขียว คือ จุฬ กษุทธรฺ กฤษ สุขุม สุกุม นิล

เหลือง คือ ปรีต

ขาว คือ โอปาด ธวัล เสวตร บัณฑูร สุกร สุกร

ดำ คือ กาศ กฤษณ

68. บอกลักษณะและสัญลักษณ์

กลม คือ พิจิตร ขจิตร พงุม พงุต

ยาว คือ ทิรณ आयต

สั้น คือ หรตว

69. ไป

คมนา ยাত্রา จร สัญจร ไต่เต้า เต้า

70. นอน

นิจชนา ศัยนา ศายสน์ ผทม

การนับ

จำนวนนับ

เลข	ศัพท์ที่ใช้
หนึ่ง	เอก
สอง	ทวิ ทู โท
สาม	ติ ตรี ไตร
สี่	จตุ จัตุ จัตว
ห้า	ปัญจ ปังจ เบญจ
หก	ฉ
เจ็ด	สัตตะ สัตต
แปด	อัฏ อัยฎ
เก้า	นว เนาว นพ
สิบ	ทศ
สิบเอ็ด	เอกาทศ เอการศ
สิบสอง	ทวารศ พารศ
สิบสาม	เตรศ
สิบสี่	จตุศ โจทศ จตุทศ
สิบห้า	ปรรณรศ
สิบหก	โสฬศ โสทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลิวเจ็ด	สตรศ สบตรศ
ลิวแปด	อัฐารศ อษฎฺรศ
ลิวเก้า	เอกฺนวิศ
ยี่ลิว	วิศติ
สามลิว	ตฺรึงศ ดิงสติ
สี่ลิว	จัตตาลีศ จัตตารีศ โจตตาลีศ
ห้าลิว	ปัญาส
หกลิว	สฺฐิ ศัปฺภู
เจ็ดลิว	สฺตติ สัปตติ
แปดลิว	อสีติ
เก้าลิว	นวุติ นพฺุตติ
ร้อย	ศต
พัน	สหัส
หมื่น	ทสหัส นหุต
แสน	ศตสหัส สักข สักข
ล้าน	ทศตสหัส

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำดับที่

ลำดับที่	ศัพท์ที่ใช้
ที่หนึ่ง	ปรถม
ที่สอง	ทุดิย
ที่สาม	ตคิย
ที่สี่	จตุถ
ที่ห้า	ปัญจม
ที่หก	ศษฎ
ที่เจ็ด	สษคม
ที่แปด	อษฎม
ที่เก้า	นพม
ที่สิบ	ทศม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข

บันทึกเรื่องหนังสือจดหมาย

บันทึกเรื่องหนังสือจดหมาย

จดหมาย เป็นชื่อหนังสือสำคัญเรื่องหนึ่งในวรรณคดีของไทย มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เมื่อไม่ช้านาน ได้ทราบจาเคยมีท่านผู้รักถกเถียงกันถึงชื่อของหนังสือเรื่องนี้ จะเขียน “จดหมาย” หรือ “จดตามน” แน่ ดเหมือนกับ ออกความเห็นกันว่า จดตามน เป็นชื่อของหนังสือเรื่องหนึ่ง ซึ่งมียกก่อน ส่วนจดตามนเป็นชื่อของหนังสือออกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นต่อมา หรือกลบกัน คือ จดตามนก่อน ส่วน จดตามนทีหลังอะไรที่งานองนี้ ทราบมาไม่ชัด และจะมีเหตุผลสนับสนุนความเห็นนั้นอย่างไรบ้าง ก็ไม่ทราบต่อไป เหมือนกัน

ชื่อหนังสือจดหมาย

ตามที่พบทั้งในสมุดไทยและสมุดพิมพ์ เห็นเขียนกันไว้หลายอย่าง เป็นจดตามน, จดตามนและจับตามน ก็มี เป็นอันว่าจะยึดเอาเป็นที่แน่นอนในตัวหนังสือที่ปรากฏว่า

อย่างไหนเป็นทางถูกแน่ไม่ได้ และคำที่เป็นปัญหา ก็อยู่แต่
 ในพยางค์ท้าย คือ มณิ, มณี หรือ มุณี แน่ ส่วนพยางค์
 ต้น คือ "จันดา" นั้น เป็นอันลงกันหมด ไม่มีแตกต่างกัน
 เห็นได้ว่าพยางค์หลังเป็นปัญหาอยู่ ถ้าเราจะหันไปหาจารึก
 ก็จะมีจารึกจดจุฬามณีที่พิษณุโลก จารึกไว้ว่า จุฬามณี
 แต่เราเรียกหรือเขียนกันในชั้นหลังเป็น จุฬามณี ในประชุม
 จารึกสุโขทัย เล่ม ๑ หลดที่ ๒ กล่าวถึงสมเด็จพระมหา
 สยามองค์หนึ่ง จารึกไว้เป็น สวรรวราชจุฬามณี บาง จุลา
 มณี บาง ซึ่งในเรื่องสรวอยนามของสมเด็จพระมหาสวามีเป็น
 เจ้านานจะเพี้ยนมาจาก มณิ ส่วนในเรื่องขอหนังสืออนัน ทถูก
 นานจะเป็น จันดามณี อย่างเดียว แต่ที่เขียนแตกแยกไป
 ต่าง ๆ นั้น ก็น่าจะเป็นความพลงผลของผู้คัดลอกต่อ ๆ มา
 หรือเพี้ยนไปตามที่จะเป็นไปได้ เพราะเสียง อะ เป็น อ
 ย่อมมีทางที่จะเพี้ยนไปได้โดยมาก เช่น ชมพูนท เป็นชมพ
 นุท, โลกนท เป็นโลกนุท, สมมต เป็นสมมุต เป็นตน
 เพราะฉะนั้น จันดามณีก็อาจเพี้ยนเป็นจันดามุณี—มุณี ได้
 จุฬามณี ก็อาจเป็นจุฬามุณีได้ เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้

กรรมัง เมื่อโบราณท่านต้องการจะใหม่ก็คงเขียน มุณี จริงๆ
ท่านจึงลากเสียงยาว หรือเขียนเป็นสระยาวเสียว่า มุณี เช่น
สรรเสริญราชจุลามณี-มุณี ในจารึกสุโขทัยดังกล่าวแล้ว

ที่เข้าใจว่าของหนังสือนั้น ทฎุกน่าจะเป็น จินตามณ
อย่างเดียว ก็เพราะคำว่า จินตามณ นั้น เป็นชื่อของแก้ว
สารพัดนึกอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันมาแต่โบราณว่า ถ้าใครมี
อยู่แล้ว อาจนึกอะไรได้ผลสำเร็จตามใจนึกของผู้เป็นเจ้าของ
ฉันทิ ท่านผู้แต่งตั้งนามของหนังสือ กณนนั้น คือ น่าจะ
ตั้งใจให้มีความหมายว่า ถ้ากลุมตรผู้ใดเรียนได้ตามหนังสือ
เล่มนี้แล้ว ก็จะมีแตกฉานในอักษรศาสตร์ของไทยได้เหมือน
หนังสือสารพัดนึก คือ จินตามณ จึงมีโคลงบทหนึ่งท้าย
หนังสือบอกความไว้ชัดเจนว่า

๑ ลิขิตวิจิตรสร้อย ศฤกรรณ
ตั้งมณจินตารตน เลอศแล
อนมศรีสวัสดิ์ ไสภาศย์
ใครรู้คือได้แก้ว คำแก้ควมเมือง ฯ

และยังมีชาติกเรื่องหนึ่ง^(๑) ซึ่งท่านพระศรีมัง-
คสาจารย์ยกเอามาสาธกในมังคลัตถทีปนี ตอนแก้วปายวิวัต-
กกล่าวถึงนางยักษ์นบอภิงชา ชื่อ จินตามณี ให้แก่ลูกชาย
ที่จะมาอยู่ในหมู่มนุษย์ แต่ทนางพันธวัชบอกให้พระสังข์ใน
เรื่องสังข์ทองเรียก มหาจินตามนต์ และสำหรับรายเรียกเนื้อ
เรียกปลา

อันรูปเงาะไม้เท่าเกือกแก้ว แม่ประสิทธิ์ให้แฉวงดั่ง—

	ปรารภนา
ยังมนต์บทหนึ่งของมารดา	ขอความหาจินตามนต์
ถึงจะเรียกเตาปลามาจชาชาติ	ฝูงสัตว์จตบาตในไพรศนต์
ครุฑาเทวดูญชนบน	อานมนตชนแลวจะมาพลัน
มีมหากาพย์ของวรวรณคตทมิพเวองหนง	ชื่อว่า
ชื่อก จินตามณี	ว่าได้แต่งขนตามแบบอย่างจากหนังสือ
ต้นสกฤต ชื่อ กษัตริ-จุตามณี	ผู้แต่งชื่อ ตูตักก-ม-มุน

(๑) ชาติกเรื่องนี้มีเค้าเหมือนเรื่องพระอภัยมณีตอนต้น คือ ตอน
พระอภัยมณีลูกนางผีเสื้อพาไปอยู่ช่วยจันมิลก คือ สิ้นสมุทร บางที
สุนทรภู่อาจได้เค้าผูกเรื่องจากชาติกนลเมินใต้ ชื่อ ปทกุตลชาติก ใน
นิบาตชาติก (นวนิยาต) เล่ม ๑๐ หน้า ๓๔-๖๒ ฉบับพิมพ์ของ
หอสมุดฯ พ.ศ. ๒๔๗๒

เป็นเจ้าในราชวงศ์โจละ ซึ่งบวชในศาสนาเซน เป็นเรื่อง
 เล่าถึงการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยต่าง ๆ ของพระราชากรมาร ชื่อ
 ชวณะ แต่งเป็นแบบภาพเขียนสีสกัด และเป็นฉันท์ ชื่อว่า
 วจิตตัม นอกจากนี้ คำว่า จินตามณี ในภาษาสันสกฤต
 ยังใช้เป็นที่ชื่อของคัมภีร์ต่างๆ เช่น คัมภีร์เกี่ยวกับโหราศาสตร์
 ทักษานทศพลแตง และคัมภีร์อรรถกถาต่างๆ และยังเป็นชื่อยา
 เขาปรอทอด แม่คัมภีร์ยาแผนโบราณของเราซึ่งมีชื่อยา
 กณณ กิม คือ คัมภีร์ยาชื่อ ประชุมจินตาร (ดูแพทย์ศาสตร์
 สงเคราะห์ เล่ม ๑) ในหนังสือปฐม ๓ ก กา หัตถ์อัน เรียก
 โศภิตคำสงสอนว่า "มณจินดา" หงขอของหนังสืออนกมอาจ
 ถึงในปฐมมรดา ซึ่งเข้าใจว่า แต่งขึ้นในรัชกาลที่ ๓ ว่า
 "ถ้าใครใครรู้ ให้ดูสารา เพียรยดค้นหา จินตามณี" ใน
 จินตามณี เล่ม ๒ ของกรมหลวงวงษาฯ ซึ่งแต่งขึ้นเมื่อ
 ปลายรัชกาลที่ ๓ ก็อ้างถึงจินตามณีฉบับเก่าว่า "ติดตาม
 ไม่นานไม่นาน แดงลักษณะอธิบาย ใจแจ้งในจินตามณี"
 ในหนังสือนิติสารสาธกของเจ้าคุณศรีสุนทรโวหาร (น้อย)

๑ จงวิจัยเรื่อง	สารคดี นฤ
เสนอข้อค้นตามติ	ดงแก้ว
จักรพรรดิทุกสมัย	ประดงคเสวี นึกนา
เต็มเต็มสองตรองแล้ว	ถิตวชนบจวกล ๖

ประเภทของหนังสือตามติ

หนังสือตามติ ว่าโดยประเภทที่แตกต่างกันจริงๆ
เท่าที่พบในหอสมุด ฯ เสดวน ดูเหมือนจะมีดัง ๕ ประเภท คือ

๑. จินตามติ ฉบับความแปลก มีอยู่ ๒ ฉบับ
คือ ฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพประทาน ๓ เล่ม หมายเลขที่ ๑) กับฉบับที่เป็นสมบัติ
เดิมของหอสมุด ฯ ๑ เล่ม (หมายเลขที่ ๑/ก) เป็นสมุดไทย
คำเต็มตรงทั้ง ๒ เล่ม ๒ ฉบับ ส่วนมากมีความแปลกกับ
ฉบับอื่น ๆ
๒. จินตามติ ฉบับความพ้อง มีหลายเล่มสมุดไทย
หอสมุด ฯ ขอไว้บ้าง มีผู้ให้บ้าง เข้าใจว่าบางเล่มตรงกับ
ที่หอสมุด เคยได้ไปทำต้นฉบับพิมพ์จำหน่ายที่ โรงพิมพ์
ครูสมิท บางคอแหลม จ.ศ. ๑๒๓๒ (พ.ศ. ๒๔๑๓) ก็มี

๓. จินตามณี ฉบับพระนิพนธ์กรมหลวงชาธิราช-
สนิท

๔. จินตามณี ฉบับหมอบรัดเลรวมรวม พิมพ์
จำหน่าย (มีทั้งประถม ก กา แจกเลิก กับประถมมาลา และ
ปทานุกรม พิมพ์รวมอยู่ในเล่มเดียวกัน) จินตามณีฉบับ
หมอบรัดเลรวมรวมนี้ ต่อมารองพิมพ์พานิชกุลผลได้เอามา
พิมพ์จำหน่ายอีกเมื่อ ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

จินตามณี ฉบับความแปลก

๑. จินตามณี ฉบับความแปลกนม ๒ เล่ม เล่ม
ที่บนสมยตเดิมของทอดมด ๆ มีบอกไว้ข้างต้นว่า “สมุด
จินตามณีนี้ ขาพุทธเจ้านายปานรบ ทูลเกล้าฯ ถวาย” และ
ทั้งสองเล่ม มีบานแพนทขึ้นต้นเหมือนกันทั้งสองฉบับ แปลก
จากฉบับอื่น ๆ ที่เรียกว่าฉบับความพอง คือ มีว่า

“ศักราช ๒๔๕ (๑) ปีมะแมศก พญารวงเงาได้มองเห็น
ศรีสัตนาโดย จึงแต่งหนังสือไทย แด่แม่อักษรทั้งหลาย ตาม

(๑) ศักราชนี้เข้าใจว่า เป็นจุลศักราช ตรงกับ พ.ศ. ๑๘๒๖ และตรง
กับปีที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง เป็นเวลา
ก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยา ๖๗ ปี

พากยทงปวง อันเจรวาซงกนแลกน แลครงนนแตงแตม
 อักษรไวจะไดแตงเปนปรกตวถารนหามได แลกลบตุมูอาน
 เขียนเปนอนยวกนถ แลอนงแมหนงสอแต ก กว ถึง กน วลว
 จนดิงเกยนน เมืองชอมกแตงมอญแลว พญาวงเจวจิงแตง
 แตรูปอักษรไทตรงตางแลอักษรชอมคาสงหลพากยนน เดมมี
 แตดงน พระอาจารย์เจาผุมบญญาจะไหวจวรณ จงแตงก้ากับ
 ไวดงน เพื่จะใหกลบตอรอนเจาเรยนพจวรณาเหนแตเดม
 มแตแมอักษรชอมดงน” ตอไปเขียนเปนอนยวชอมชน “นโม
 พุทธาย สิทธิ อะ อา จนดิง พ อ แลวแจกลูก ก กา
 จนดิง เกย” เปนอนยวชอม แลมีคำอธิบายตอไปว่า

“อนนเปนคำชอม แลคำพระอาจารย์เจาตกแตงไว
 ดงน กอนพญาวงเจวจิงทำรูปอักษรไทยทงปวง ครนจุล-
 ศักราช ๑๐๕ (๑) มีชดคก จิงพระอาจารย์เจาผุมบญญา (๒)
 แตงจิงตามบถวาย ทวงจะใหกลบตอรอนจะเจาเรยนน ฐิต

(๑) น่าจะตกเลข ๓ ไปสักตัวหนึ่ง ควรเป็นจุลศักราช ๑๐๓๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๒๑๕ ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งเป็นบขวกเหมือนกัน
 (๒) พระโหราธิบดี ?

กำหนดกฎหมาย พิน เอก โท แต่ไม่มีวัน ไม่มีสาย แล
ไม้ตรีจตุรา แลครุฑ คือตั้งเดิมเมื่ออักษรไทยตั้งนั้น แล
เขียนเป็นอักษรไทยว่า นโม พุทธาย สิทธิ อ อา วลา
พ อ ฮ ต่อไปมีบอกการแจกลูก แบ่งอักษรตามหมู่ ผันด้วย
ไม้เอก โท ตรี จตุรา เป็นต้น

ข้อความที่ชกมากลาว ไชขวางตนน ดูกุมหลกฐานด
แต่ตอนต่อ ๆ ไปดูกระทอนกะแทน ทังกลาวถึงไม้ตรีจตุรา
อยู่ด้วย(๑) จึงเข้าใจว่าคราวเขียนคตต่อ ๆ มา คงจะถูก
เพิ่มเติมจนคลุกคละปะปน หรือหายหกตกหล่นเสียมาก
เสียตายที่ยังไม่มีโอกาสพิมพ์ออกบรรณการพิจารณาจากท่านผู้
ให้แพร่หลาย

จันตามณ ฉบับความพอง

๒. จันตามณ ฉบับความพอง นมากเดิม แต่
ไม่เหมือนกันทีเดียว แตกต่างกันมากบ้าง นอยบ้าง ถ้าจะ
กล่าวอย่างรวม ๆ ก็เห็นจะมีที่แตกต่างกันจริง ๆ ราวสัก ๕
จำพวก คือ

(๑) ไม้ตรี และไม้จัตวาหรือกาถบาท ที่ใช้ในการแสดงเสียงคัง
ปัจจุบันนี้ น่าจะเกิดขึ้นหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ หรืออย่างน้อยก็
ภายหลังพระโหราธิบดีแต่งคัมภีร์จันตามณ คุตยอนต่อไป

(ก) ฉบับลายมือเขียนเก่าที่สุด เป็นสมุดไทยดำ
เส้นรง มีบานแพนหน้าต้นว่า "วัน คำ จุลศักราช ๑๑๔๔
มีชาล จัตวาศค ข้าพระพุทธเจ้า ขุนมหาสิทธิขำระ ข้าพระ
พุทธเจ้า ทพ } ไม่ตรุษ ข้าพระพุทธเจ้า ทาน๓ครั้งว"
ที่พ
เทพ
ปีจุลศักราชในบานแพนหน้าตรงกับ พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นมีแถว
ราชย์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ต่อไปขึ้น
ต้นด้วยฉันทวสันตติลล คำเนนความ

"สรรพะพิทักษ์ธรรมแสง ขประเดริฎิแกนดาว"

แล้ว นโม พุทธาย สัทธ (ไม่ฉันฉนัย การเขียนคำว่า
บุญ) แล้ว นามศัพท์ คือตอนยาตวพระสงฆ์, พระพุทธบาท,
โคลงบอกเอกโต, คัดอย่างแดงฉันท, บอกลักษณะแดง
โคลงสุภาพ, พระฉบับแดง โคลงรหัสอักษรต่าง ๆ จบ (ฉบับ
หม่อมเจ้าทัศนาศระทานเมธอนท์ ๒๒ มีนาคม ๒๔๗๑ หมายเลข
เลขที่ ๑ ก ๑) ข้อความและลำดับเรื่องคล้ายกับฉบับ (สมุด
ไทยดำเส้นรงหมายเลขที่ ๑/พ) เจ้าพระยามหมนตรี (ออบ
เปาโรหิตย์) ให้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ต่างแต่ฉบับหลงนิ้ว

อักษรยาวกว่า และมีข้อความละเอียดกว่า ชั้น (๑) ศรี
สัตยวิจิตรบรรพ (๒) นโมนมัสการประนม แล้ว (๓) นมสสัตวา
และยังมีฉบับอื่น ๆ อีก ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

(๒) ฉบับนายมหาใจภักดี มี ๒ เล่มสมุดไทยดำ
เล่มหนึ่ง หมายเลขที่ ๑/๗๘) หน้าต้นฉบับเส้นทอง ต่อ
ไปเขียนเส้นวง มีขอบเส้นทองบ้างเป็นบางแห่ง เจ้าหน้าที่
ได้ใช้เป็นต้นฉบับสำหรับชำระสอบสวนในเล่มพิมพ์ อีก
เล่มหนึ่ง (หมายเลขที่ ๑/๗) ขอบเส้นวงตลอด ลำดับเรื่อง
ตรงกันในตอนต้น คือชั้น (๑) นโมนมัสการประนม (๒)
นโม พุทธาย สัทธัม และ (๓) นมสสัตวา แต่ฉบับเลข
๑/๗๘ มีอักษรที่พิมพ์ คือ (๕) ศรีสัตยวิจิตรบรรพ ต่อท้าย
สวนฉบับหมายเลข ๑/๗ ไม่มี ทั้งฉบับลำดับภายในเอาไปได้
ท้ายเล่มบ้าง มีโคลงลงท้ายบอกให้ตรงกันว่า

๑ จินตามนคณ นายมหา
ใจภักวารสมยา เสด็จให้
ฉลองลักษณะเทียบทานมา สามฉบับ แล้วพอ
เลือกแต่สวนควรวัว สิบสามคัมภีร์สอน ฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ค) ฉบับพระยาอโศก (หมายเลขที่ ๑/ง) ฉบับ
 ขนต้นและลำดับเรื่องต่างกับฉบับ ก. ข. มีรายขนต้นแปลก
 กับฉบับอื่น ๆ ดังนี้

“ศรีวิสุทธิสวัสดิ์ ทศนัฏประนม บรรณาบทงกช
 ทศพลเพชฌายณ มหานต์ภพเพชฌา การุญติเทวภ เอกไมจิต
 พิษิตมารโมลี ดิหลกตวิพางภพ นพโลกภูธรธรรม อภิวันทน
 อัญญาภ อวียงคโยค จัตุรโฆษชาติ รัตนไตรยนิมิตต์
 เมตต์อัมรินทร์ อันตรรายจนาต คัลยบาทบทรัตน ขตยาภิ
 บดินทร์ ภูมินิมังมกกุ ศรีอยุธยาเวียงบวร ทศนกรจำหรัต
 รัตนกรสองเหล่า พาดินศุขสมพอง ฌลองค์กษณพิจิตร
 วิภะสิตละโวชร้อย ศรีชัยประทศกวรรณ กุลฉันทกมลโคลง
 หลาก มาก ๆ หลายอย่าง ต่าง ๆ หลายชน โคลงต้น
 โคลงสุภาพ กวพยห่อโคลงกานท์ บราณรังรักษ์ จักสงเคราะห์
 บท ทวาทศราศรี มาดีเดือนมภา ปฐมมาลยกมุท กุซงค
 เกษอดกระหวัด รัชศกษร สดาพรจักรพิช มหิศรเวียงยศ
 ปราภูกกลปาวสาร ปะหารมลฉิมล ฌณมายคัมภยานอย
 ยาวยศยนยังร้อย รอบรัคณธรรม สิบนา ๆ

๑ รวมอรรถธิบายของ บรรพต้นของ ใจพอ
 กถาพยากรณ์ต่าง ๆ สุกสรวัย
 กถาที่กล่าวโคลงกลอน เติมโอรุ อานนธ
 เล่มมาลยว้อย ไสรดสรวม ฯ

ต่อไป มีกถาพยากรณ์และกถาพยากรณ์ภาษาไทยสำหรับ
 จำคณะ, มีคาถาและโคลงบอกเหตุ, รหัสอักษร, ตัวอย่าง
 ชนิดต่าง ๆ และบอกวิธีแต่งกถาพจนานุกรมพร้อมทั้งตัวอย่าง
 (ซึ่งฉบับ ๆ ใหม่นี้), ดังที่พิมพ์ในจินตามณเล่ม ๑ นั้น แล้ว
 มี "ศรีวิชัยอักษร" อักษรศัพทศอทาย จบลงด้วยโคลง
 กล่าวยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑ จินตามณ นามพญา
 อภิเษกสมญา เศกไท้
 ฉลองลักษณะเทียบทานมา ตามฉบับ แล้วพอ
 เลือกแต่ดวงนครไว้ สืบสายศษยสอน ฯ

ในประจุมจารกวดพระเชตุพน มีขอพระยาธิเบศรมนต์
 อยู่ในหมู่กวดผู้แต่ง โคลงฤาษีคดตบ บางทีจะเป็นคนเดียวกัน

(ง) ฉบับความ สมเด็จพระปรมา นุชิต โนโรส
 จินตามณฉบับความนี้ มี ๒ เล่มสมุดไทยดำ คือเล่ม ๑
 เล่ม ๒ (หมายเลขที่ ๑/ค) เขียนเส้นรง ในเล่ม ๑ ชั้น (๑)
 นโมนมัสการพระนม (๒) นโมพุทฺธาย (๓) นมสฺสิตฺตฺวา
 และม (๔) ศรีสัทธจจธบวร มีกาพย์สารวิลาสินี (คัมภีร์
 บอกลักษณะแต่งกาพย์ ๑๕ ชนิด) แรกอยู่ในสมุดไทยเล่ม ๒
 เช่นเดียวกับจินตามณฉบับพิมพ์ของหมอบลิต (ซึ่งมีกาพย์
 วิลาสินีแทรกกลางด้วยเหมือนกัน) แต่ตอนอื่นต่างกันอยู่บ้าง
 จินตามณฉบับความสมเด็จพระปรมา นุชิต ต่างกับฉบับ
 ความฟ้องอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วในส่วนสำคัญ คือมีโคลงและ
 ต่อย่างคำที่ผิดโดยไม่ตรึงตวา (ดูเชิงอรุณในจินตามณเล่ม
 ๑ ฉบับพิมพ์ข้างตน) เข้าใจว่า สมเด็จพระปรมา นุชิต
 ทรงต่อเติมขึ้นในตอนหลัง เพราะบอกไว้ในตอนท้ายเล่มสอง
 (สมุดไทยดำ) ข้างหน้า "ศรีสัตตจจธบวร" ว่า

“จินตามณ ฉบับสมเด็จพระปรมา นุชิต ประดิษฐาน
 ตัดแปลงแต่งต่อใหม่ ทานเขานามคัพทวงไว้ระเบียงต้น
 แม้วาบทลผู้ใดชอบใจอย่างฉบับเดิม ก็พึงลภขิตเขียนนาม

๒๕๖๑ ๒๕๖๒ ๒๕๖๓ ๒๕๖๔ ๒๕๖๕
ศบท.นค.น. แลวงงยอนไปเขียนนมสการต่อฝ่ายหลัง ดงเว
บอกไว้นเกิด”

๒๕๖๑ ๒๕๖๒ ๒๕๖๓ ๒๕๖๔ ๒๕๖๕
ท.เรอวาคาณนคยไมตรและไมจตวา น่าจะเป็น
ของเดิมชนในชนหลังนั้น เพราะในจีนตามฉนอภคัมภีร
(สมุทไทยชาว เสน่หมักหมายเลขที่ ๑/๒ นายนก ชุกัญญา
ให้หอสมต ฯ เมืองหน ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๕) บอกไว้ตอน
ท้ายเดิมว่า

“ถ้าบุคคลผู้ใดจะใคร่รู้อักษรห้า(๑) แล้ว ก็ให้
เอาทเขียนไวข้างปลายนเกิด ด้วยวาตบจนตามนมอักษร
สาม ขาว่า เห็นวียงชาตอยู่จงใดเพอมเตอมลง แต่กอบเป็น
ตัวอย่าง ฟงไทกลบตรสกลสาให้เข้าใจไมเอกโทตรงตวา
นเทอน” และบอกจบไว้ว่า “พระสมทจนคานน พระ
เขียนต่างไว้ในพระศาสนา ถ้าบุคคลผู้ใดใดใจกฟงไหสบบ
ไปเกิด”

๒๕๖๒ ๒๕๖๓ ๒๕๖๔ ๒๕๖๕
จีนตามฉนทชาพเจาเรยกว่า คมบคความพองน ด
เหมือนจะมทแตกตางกนจรง ๆ สก & จาพวกเทาน นอกน

(๑) หมายถึงอักษรที่ค้นได้ ๕ เสียงในจำพวกอักษรกลาง เช่น ก กั
กั กั กั

มีฉบับแตกต่างกันไปบ้างเพียงเล็กน้อยๆ เช่นมีโคลง
ตัว อย่าง บาง โคลงเพิ่ม ขณ หรือ อธิบาย ความ ต่าง ออก ไป
นิดหน่อย สบตาตบเศยเล็กน้อย ซึ่งไม่ใช่สิ่งสำคัญอันใด
เพราะหลักใหญ่ของเรื่องตรงกัน ดังปรากฏในฉบับพิมพ์ตอน
เล่ม ๑ นั้นแล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้